

**T.C.
MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI**

**İŞBİRLİKLİ ÖĞRENMENİN ORTAOKUL 5. SINIF SOSYAL
BİLGİLER DERSİNDE ÖĞRENCİLERİN AKADEMİK
BAŞARISINA VE SOSYAL KATILIM BECERİSİNE ETKİSİ**

GÜLCAN KARA YILMAZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MAYIS, 2017

MUĞLA

MUGLA SITKI KOÇMAN UNIVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

İŞBİRLİKLİ ÖĞRENMENİN ORTAOKUL 5. SINIF SOSYAL BİLGİLER
DERSİNDE ÖĞRENCİLERİN AKADEMİK BAŞARISINA VE SOSYAL
KATILIM BECERİSİNE ETKİSİ

GÜLCAN KARA YILMAZ

Eğitim Bilimleri Enstitüsünde

“Yüksek Lisans”

Diploması Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.

Tezin Sözlü Savunma Tarihi : 05.06.2017

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Gürsoy AKÇA

Jüri Üyesi: Doç. Dr. Kasım YILDIRIM

Jüri Üyesi: Yrd. Doç. Dr. Selçuk ŞİMŞEK

Enstitü Müdürü: Prof. Dr. Ayşe Rezan ÇEÇEN EROĞUL

MAYIS, 2017

TUTANAK

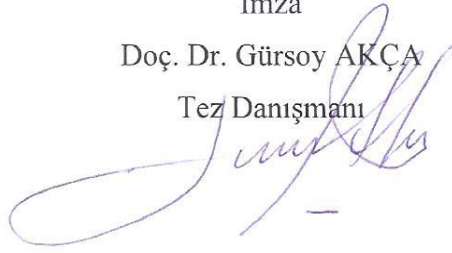
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nün 17/05/2017 tarih ve 192/6. sayılı toplantısında oluşturulan jüri, Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin (24/6 veya 38/7) maddesine göre, İlköğretim Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Gülcan KARA YILMAZ'ın "İşbirlikli Öğrenmenin Ortaokul 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Öğrencilerin Akademik Başarısına ve Sosyal Katılım Becerisine Etkisi" başlıklı tezini incelemiş ve aday 05./06/2017. tarihinde saat 15.00 da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra 90. dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anabilim dallarından sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin **kabul** edildiğine oy.birliği.. ile karar verilmiştir.

İmza

Doç. Dr. Gürsoy AKÇA

Tez Danışmanı



İmza

Doç. Dr. Kasım YILDIRIM


Üye



İmza

Yrd. Doç. Dr. Selçuk ŞİMŞEK

Üye



ETİK BEYANI

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzuna uygun olarak hazırlanan “İşbirlikli Öğrenmenin Ortaokul 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Öğrencilerin Akademik Başarısına ve Sosyal Katılım Becerisine Etkisi” başlıklı Yüksek Lisans tez çalışmasında;

- Tez içinde sunulan veriler, bilgiler ve dokümanların akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde edildiğini,
 - Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçların bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunulduğunu,
 - Tez çalışmasında yararlanılan eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterildiğini,
 - Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapılmadığını,
 - Bu tezde sunulan çalışmanın özgün olduğunu,
- bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim. 05 / 06 / 2017

Gülcan KARA YILMAZ

Bu tezde kullanılan ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndaki hükümlere tabidir.

ÖZET

İŞBİRLİKLİ ÖĞRENMENİN ORTAOKUL 5. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE ÖĞRENCİLERİN AKADEMİK BAŞARISINA VE SOSYAL KATILIM BECERİSİNE ETKİSİ

GÜLCAN KARA YILMAZ

Yüksek Lisans Tezi, İlköğretim Ana Bilim/ Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim
Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Gürsoy AKÇA

Mayıs 2017, 109 sayfa

Bu tez araştırmasının amacı, 5.sınıf Sosyal Bilgiler dersi "Toplum İçin Çalışanlar" ünitesinin öğrencilere öğretilmesinde işbirlikli öğrenme yöntemi ile klasik öğrenme yönteminin öğrenci başarısına etkilerini ortaya koymaktır.

Tez araştırması, 2014-2015 eğitim öğretim yılının bahar döneminde Muğla ili'nin Yatağan ilçesine bağlı Bencik Beldesinde yer alan bir ortaokuldaki 46 öğrenciden oluşan 5. sınıflarda uygulanmıştır. Bu teze göre başarıyı ölçebilmek için 23'er öğrenciden oluşan 5/A sınıfı kontrol grubu, 5/B sınıfında deney grubu olarak belirlenmiştir. Her iki gruba da ilgili literatür taranarak, güvenilirlikleri kanıtlanmış 40 sorulu, 4 seçenekten oluşan çoktan seçmeli başarı testi ve sosyal beceri ölçeği öntest ve sontest olarak uygulanmıştır.

Deney grubu olarak belirlenen 5/B sınıfında öğrenme kuramlarından biri olan İşbirlikli öğrenme yöntemi tekniklerinden birlikte öğrenme ile kontrol grubu olarak belirlenen 5/A sınıfında klasik öğrenme yöntemi uygulanmıştır. Öntest ve sontest verilerinin değerlendirilmesinde sosyal bilimlerde sıklıkla kullanılan Statistical Package for Social Sciences (SPSS) paket programı kullanılmıştır.

Araştırmanın sontest sonucuna göre deney grubu kontrol grubuna göre daha başarılı olmuştur. Kullanılan birlikte öğrenme tekniğinin toplum için çalışanlar ünitesinin öğrenilmesinde olumlu katkıları olduğu düz anlatım yöntemine göre başarıyı daha çok arttırdığı anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İşbirlikli Öğrenme, Sosyal Katılım Becerisi, Başarı, Sosyal Bilgiler, Ortaokul 5.Sınıf, Toplum İçin Çalışanlar.

ABSTRACT

THE EFFECT OF COOPERATIVE LEARNING ON ACADEMIC ACHIEVEMENT AND SOCIAL PARTICIPATION OF 5TH-GRADE STUDENTS IN MIDDLE SCHOOL SOCIAL SCIENCES LESSON

GÜLCAN KARA YILMAZ

**Master Thesis, Department of Elementary Education / Social Studies Teacher
Education**

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Gürsoy AKÇA

May 2017, 109 pages

The purpose of this research is to reveal the effects of classical and cooperative learning method on students' learning. These methods used in the 5th-grade social studies lesson "Employees for the Community" unit.

The research was conducted with 46 5th-grade students in 2014-2015 school year spring semester in Bencik Town of Muğla's Yatağan District. It was designated that 5/A-class as the experimental group and 5/B-class as the control group. These groups consisted of 23 students. A multiple-choice achievement test with 40 questions and social skills scale were used as pretest and posttest. The reliability of test and scale is proven by the literature.

While the classical learning method was used in the control group, peer learning technique, which is one of the cooperative learning techniques, was used in the experimental group. Statistical Package for Social Sciences (SPSS), which is frequently used in social sciences, was used in the analysis of pretest and posttest data.

According to the results of the research, the experimental group was more successful than the control group. It has been understood that the peer learning technique has increased student achievement in the 5th-grade Social Studies lesson "Employees for the Community" unit.

Keywords: Cooperative Learning, Social Participation Ability, Success, Social Studies, Middle school 5th-grade, Employees for the Community.

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın hazırlanmasında bana yol gösteren, destek ve yardımlarını esirgemeyen danışman hocam Doç. Dr. Gürsoy AKÇA'ya,

Çalışmalarına destek olan, bana yol göstererek araştırmamı tamamlamamı sağlayan Doç. Dr. Kasım YILDIRIM'a,

Tez jüri üyeleri Doç. Dr. Gürsoy AKÇA, Doç. Dr. Kasım YILDIRIM ve Yrd. Doç. Dr. Selçuk ŞİMŞEK'e,

Anketlerin uygulanması aşamasında kolaylık sağlayan okul idarecilerine ve çalışmalarına katılan öğrencilere,

Tez çalışmam esnasında çocuklarımın bakımı konusunda her türlü yardımı esirgemeyen sevgili yengem Huriye YILMAZ'a teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca çalışmamın her aşamasında bana sabır gösteren ve desteklerini esirgemeyen sevgili eşim Menduh YILMAZ 'a, oğlum Alper Ege ve kızım Zeynep Alya'ya minnettar olduğumu belirtmek isterim.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET.....	V
ABSTRACT.....	VI
ÖNSÖZ	VII
TABLOLAR DİZİNİ	XII
KISALTMALAR DİZİNİ.....	XIII
EKLER DİZİNİ.....	XIV

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem	3
1.2. Hipotez	4
1.3. Araştırmanın Amacı	4
1.4. Araştırmanın Önemi.....	6
1.5. Sayıtlar	7
1.6. Sınırlılıklar	8
1.7. Tanımlar	8

BÖLÜM II

KURAMSAL AÇIKLAMALAR

2.1. Sosyal Bilgilerin Kapsamı	11
2.2. Sosyal Bilgiler Eğitiminin Gelişimi	13
2.3. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanılan Yöntem ve Teknikler.....	18
2.4. İşbirlikli Öğrenme Yöntemi	21
2.4.1. İşbirlikli Öğrenmenin Tanımı.....	21
2.4.2. İşbirlikli Öğrenmenin Tarihçesi	23
2.4.3. İşbirlikli Öğrenme İle Geleneksel Öğrenme Arasındaki Farklar	24
2.5. İşbirlikli Öğrenme Yönteminin İlkeleri	26
2.5.1. Olumlu Bağımlılık.....	26

2.5.1.1. Olumlu amaç bağımlılığı	27
2.5.1.2. Olumlu kaynak bağımlılığı.....	27
2.5.1.3. Olumlu ödül bağımlılığı.....	27
2.5.1.4. Olumlu rol bağımlılığı	27
2.5.2. Bireysel Değerlendirilebilirlik.....	28
2.5.3. Yüz Yüze Etkileşim.....	28
2.5.4. Sosyal Beceriler.....	28
2.5.5. Grup Sürecinin Değerlendirilmesi.....	29
2.5.6. Eşit Başarı Fırsatı	29
2.5.7. Grup Ödülü.....	29
2.6. İşbirlikli Öğrenme Teknikleri	30
2.6.1. Birlikte Öğrenme	30
2.6.2. Jigsaw (Ayrılıp Birleşme)	32
2.6.3. Takım-Oyun-Turnuva (TOT)	33
2.6.4. Grup Araştırması	34
2.6.5. Takım Destekli Bireyselleştirme	35
2.6.6. İşbirliği-İşbirliği (Co-op Co-op).....	35
2.6.7. Öğrenci Takımları Başarı Bölümleri	36
2.7. İşbirlikli Öğrenme Yönteminde Sınıf Düzeni	37
2.8. İşbirliğini Engellen Durumlar	38
2.9. İşbirlikli Öğrenme Yönteminde Öğretmen ve Öğrenci Roller.....	39
2.10. İşbirlikli Öğrenme Yönteminde Değerlendirme	41
2.10.1. Bireysel Değerlendirme.....	42
2.10.2. Grup Değerlendirmesi	42
2.11. İşbirlikli Öğrenme Yönteminin Faydaları.....	43
2.11.1. Akademik Faydaları	43
2.11.2. Sosyal Faydaları	43
2.11.3. Psikolojik Faydaları.....	44
2.11.4. Ölçme-Değerlendirmedeki Faydaları	44
2.12. Sosyal Beceriler	44
2.13. İşbirlikli Öğrenmenin Sosyal Becerilere Etkisi	46
2.14. İlgili Araştırmalar.....	47
2.14.1. Yurt İçi ve Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar	47

BÖLÜM III YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli	55
3.2. Çalışma Grubu	57
3.2.1. Deney ve Kontrol Grubunun Belirlenmesi	57
3.3 Verilerin Toplanması	58
3.3.1. Ölçme Aracı	58
3.3.1.1. “Toplum İçin Çalışanlar” Ünitesi başarı testi	59
3.3.1.2. Sosyal beceri ölçeği (SBÖ).....	59
3.3.2. Yarı Deneysel İşlem	60
3.3.2.1. Deney grubu uygulama aşamaları.....	60
3.3.2.2. Kontrol grubu uygulama aşamaları.....	65
3.4. Veri Analizi.....	65
3.4.1. Toplum İçin Çalışanlar Başarı Testi Analizi.....	65
3.4.2. Sosyal Beceri Ölçeği Analizi	66

BÖLÜM IV BULGULAR VE YORUMLAR

4.1. Başarı Testi Pilot Uygulamasına İlişkin Bulgu ve Yorumlar	67
4.2. Deney ve Kontrol Grubunun Öntest ve Sontest Başarı Puanlarına İlişkin Bulgu ve Yorumlar	69
4.3. Sosyal Beceri Testi Pilot Uygulamasına İlişkin Bulgu Ve Yorumlar.....	72
4.4. Deney ve Kontrol Grubunun Öntest ve Sontest Sosyal Beceri Puanlarına İlişkin Bulgu ve Yorumlar.....	72

BÖLÜM V SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç ve Tartışma.....	75
5.2. Öneriler	77

5.2.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler	77
5.2.2. Bu Konuda Yapılacak Araştırmalara Yönelik Öneriler	78
KAYNAKÇA	80
EKLER	91
Ek A: Toplum İçin Çalışanlar Ünitesi Başarı Testi	91
Ek B: Sosyal Beceri Ölçeği	102
Ek C: Günlük Plan	103
Ek D: Araştırma İzni-1	107
Ek E: Araştırma İzni-2	108
ÖZGEÇMİŞ	109



TABLolar DİZİNİ

Tablo 2.1. Sosyal Bilgiler Dersinde Yer Alan Öğrenme Alanları İle Üniteler	15
Tablo 2.2. İlerleme Puanı Tablosu (Akt. Senemoğlu, 1997).....	37
Tablo 2.3. İşbirlikli Öğrenme Gözlem Formu (Vural, 2004).....	42
Tablo 3.1. Uygulanan İşlemler Tablosu.	56
Tablo 3.2. Araştırma Örneklemine Cinsiyete Göre Dağılımı	57
Tablo 3.3. Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Araçları ve Kullanım Amaçları..	58
Tablo 3.4. Ünite “Toplum İçin Çalışanlar”	60
Tablo 3.5. Gruplar ve Öğrencilere Ait Ağırlıklı Yıl Sonu Puanları	62
Tablo 4.1. Başarı Testi Pilot Uygulamasına İlişkin Bulgular.....	68
Tablo 4.2. Toplum İçin Çalışanlar Başarı Testi KR 20 Alfa Değeri ve Test Analizi Sonuçları	69
Tablo 4.3. Deney ve Kontrol Gruplarındaki Öğrencilerin Akademik Başarı Öntest-Sontest Düzeltilmiş Aritmetik Ortalamaları, Standart Sapma Değeri ile Sontest Düzeltilmiş Ortalamaları ve Standart Hata Değeri	70
Tablo 4.4. Deney ve Kontrol Gruplarında Yer alan Öğrencilerin Akademik Başarıları Sontest Toplam Puanlarının Kovaryans Analizi Sonuçları.....	71
Tablo 4.5. Deney ve Kontrol Gruplarındaki Öğrencilerin Akademik Başarıları Sontest Toplam Puanları Düzeltilmiş Ortalamaları Arasındaki Farkların Anlamlılığına İlişkin Bonferroni Testi Sonuçları	71
Tablo 4.6. Deney ve Kontrol Gruplarındaki Öğrencilerin Sosyal Beceri Öntest-Sontest Düzeltilmiş Aritmetik Ortalamaları, Standart Sapma Değeri ile Sontest Düzeltilmiş Ortalamaları ve Standart Hata Değeri	73
Tablo 4.7. Deney ve Kontrol Gruplarında Yer alan Öğrencilerin Sosyal Beceri Sontest Toplam Puanlarının Kovaryans Analizi Sonuçları.....	73
Tablo 4.8. Deney ve Kontrol Gruplarındaki Öğrencilerin Sosyal Beceri Sontest Toplam Puanları Düzeltilmiş Ortalamaları Arasındaki Farkların Anlamlılığına İlişkin Bonferroni Testi Sonuçları.....	74

KISALTMALAR DİZİNİ

f: Frekans

Ö: Öğrenci

Akt. : Aktaran

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

SSPS: Statistical Package For Social Science

TDK: Türk Dil Kurum



EKLER DİZİNİ

Ek A: Toplum İçin Çalışanlar Ünitesi Başarı Testi	91
Ek B: Sosyal Beceri Ölçeği.....	102
Ek C: Günlük Plan	103
Ek D: Araştırma İzni-1	107
Ek E: Araştırma İzni-2	108
ÖZGEÇMİŞ	109



BÖLÜM I

GİRİŞ

Eğitim sistemi cumhuriyetin ilanıyla birlikte birçok değişikliğe uğramıştır. Son olarak 2012 yılında 4+4+4 olarak değiştirilmiştir. On iki yıllık kesintisiz eğitimde ilk 4+4'lük dönem eğitim sisteminin temel dönemidir. Bu dönemin içerisinde birçok önemli dersler bulunmaktadır. Bunlardan birisi Sosyal Bilgilerdir. Doğanay (2004)'a göre; Sosyal Bilgiler dersinin özellikle ilk 4+4'lük döneminin öğrenciler açısından işlevi son derece önemlidir (Doğanay, 2004). Çünkü öğrencinin bireysel ve sosyal gelişimi; sosyalleşmesi, toplumdaki rollerini yerine getirebilmesi için gerekli eğitimsel bilgi ve beceriler bu derste kazandırılmaktadır (Akçay, 2008). Söz konusu bu dönemde öğrencilere bilişsel becerileri kazandırmak ve çocuğun toplumsal yaşam için gerekli beceri ve tutumlarını geliştirmek amaçlanır.

İlk 4+4'lük eğitim basamağında kazanılan bilgi ve beceriler diğer öğretim basamaklarında kazanılacak bilgi ve beceriler için temel oluşturmaktadır. Bu nedenle sonra ki eğitim basamakları da bu döneme dayanır. Böylece bu temel eğitim basamağı, toplumun sadece eğitim sistemini değil aynı zamanda toplumun öteki sistemlerine de katkı sağlar. Bu etkilerin istenilen yönde olmasında sosyal bilgiler dersi önemlidir (Özdemir, 2006).

Öğretmenin merkezde olduğu, eğitimin belli bilgilerin öğretilmesi ve bazı becerilerin kazandırılması ile sınırlandırıldığı, öğrenme- öğretim sürecinin ise düz anlatım, soru cevap gibi yöntemlerden ibaret olduğu geleneksel yöntemlerin öğrenmede gerekli

kalıcılığı sağlayamadığı kabul edilmektedir. Öte yandan öğrencilerin işbirliği içinde birlikte çalışma ve öğrenme becerisine sahip olmalarıyla öğrenme süreci daha zevkli ve etkin hale gelmektedir. Öğrencilerin derse karşı olumlu tutuma sahip olmaları etkinliklere katılım heyecanını artırmakta ve başarı düzeyini yükseltmektedir. Bunun için de öğrenci merkezli işbirlikli öğrenme yöntemi kullanmak daha verimli olacaktır.

İşbirlikli öğrenme modelini kullanan Sosyal Bilgiler öğretmenleri, bilginin aktarıcısı, öğrenciler ise edilgen bilgi alıcıları değildir. Aksine öğretmen, öğrenmenin anlamlı, kalıcı ve etkili bir şekilde gerçekleşebilmesi için öğrenme sürecini kazanımlar doğrultusunda düzenleyen, etkinlik ve yaşantı yoluyla öğrencinin bilgiyi zihninde yapılandırarak davranışa dönüştürmesi sürecinde rehberlik eden model bir kişidir. İşbirlikli öğrenme yaklaşımında öğretmenlik mesleği yaratıcılık, özgünlük, girişimcilik, iletişim ve liderlik niteliklerini bünyesinde barındıran bir sanat olarak değerlendirilmektedir.

Çağdaş öğretim modellerinden biri de *işbirlikli öğrenme* modelidir. İngilizce bir kavram olan “cooperative learning” kavramı dilimizde “işbirlikli öğrenme” (Açıkgöz, 1992; Karaoğlu, 1999) “işbirliğine dayalı öğrenme” (Demirel, 2002; Saban, 2002, Sünbül, 1995) ve “kubaşık öğrenme” (Gömleksiz, 1997; İflazoğlu, 2003; Şimşek, 1994) gibi kavramlarla ifade edilmektedir. Bu çalışmada da kullanım yaygınlığından ve kavramı daha iyi yansıttığından dolayı işbirlikli öğrenme” tanımı kullanılmıştır.

İşbirlikli öğrenme, sıradan bir küme çalışması değil, belli bir fikir ve amaç birliği ile oluşturulan grup çalışmasıdır. Öğrenme sürecinde birey hem kendi öğrenmesini hem de arkadaşlarının öğrenmesini destekleyecek şekilde bir çaba içinde bulunmaktadır. Bir başka deyişle işbirlikli öğrenme gruptaki her üye kendi grubundaki diğer arkadaşları başarmadan kendisinin de başaramayacağını bilir ve diğer arkadaşlarının da başarılı olması için elinden gelen gayreti sarf eder. Sonunda elde edilen başarı gruptaki tek tek tüm üyelerin katkısıyla oluşmuş grubun ve gruptaki bireylerin başarısıdır. İşbirlikli öğrenme gruplarında bireyin amaçlarına ulaşması diğer arkadaşlarının da kendi amaçlarına ulaşmasını destekleyicidir (Sünbül, 1995). Burada grubun kazanımı her zaman tek tek üyelerinin kazanımlarının toplamından

fazladır (Açıkgöz, 2003). Bu anlamda İşbirlikli öğrenme grup başarısı için çok önemlidir.

1.1. Problem

Muğla ili'nin Yatağan ilçesine bağlı bulunan Bencik Ortaokulu 5.sınıf "Sosyal Bilgiler" dersi, 'Toplum İçin Çalışanlar' ünitesinde yer alan bilgiyi ve beceriyi, İşbirlikli Öğrenme ile programda yer alan kazanımlar çerçevesinde öğrenciler ne derece kazanmaktadırlar? İşbirlikli öğrenmenin uygulanması öğrencilerin "Sosyal Becerilerine" etkisi nedir? Sorularına cevap aranmaktadır.

Eğitim sürecindeki ikinci dört yıllık dönem öğrencilerin kendileriyle barışık bir yaşam kazanmalarına, toplumsal yaşam kurallarını davranışlarına yansıtmalarına, bağlı olarak da toplumun diğer bireyleriyle uyum içinde yaşamalarına olanak sağlayacak bilgi ve becerilerle donatıldığı dönem olması nedeniyle çok kıymetlidir. Bu dönem derslerinden biri olan sosyal bilgiler gerekli bilgi ve becerilerin kazandırılmasında önemli bir yere sahiptir. Günümüz öğretim yöntemlerinde ve tekniklerinde öğretmenden ziyade öğrencinin merkeze alınması eğilimi hâkimdir. Dolayısıyla Sosyal Bilgiler öğretiminde öğrenci merkezli öğretim yöntemleri önemli bir yer tutmaktadır. İşbirlikli öğrenme çağdaş öğrenme-öğretme anlayışının uygulanmasına elverişlidir. Günümüz eğitim anlayışında öğretmen rehber, öğrenci aktif olmalıdır (Açıkgöz, 1992). İşbirlikli öğrenme de buna olanak sağlamaktadır. Bu tezde işbirlikli öğrenmenin sosyal bilgiler dersine uygulanması konusunda örnek olması amaçlanmıştır.

Literatürde yer alan çalışmalar genellikle 5. Sınıf öğrencilerinin değer kazanma süreçlerini, değerlere ilişkin öğretmen adaylarının, öğretmenlerin tutumlarını ölçmeye yöneliktir. Sözü edilen çalışmalarda değerlere değinilmiş ama beceriler üzerine yeterince çalışma yapılmamıştır. Özellikle de öğretmenin uyguladığı stratejileri ortaya koyucu ve öğrencilerin kazanımlara ulaşmışlık düzeyini belirleyici deneysel çalışmalar yapılmış değildir. Literatürde İşbirlikli Öğrenme Kuramı ile ilgili çalışmalara rastlanılmasına rağmen, beceri eğitimi konusunda yapılmış çalışmaya

rastlanılmamıştır. Ayrıca *Toplum İçin Çalışanlar* ünitesi de bu yönetime göre ele alınmamıştır. Türkiye’de çok az çalışılan bir konu olan beceri öğretiminde, İşbirlikli Öğrenme Yönteminin etkisini ortaya koymak amaçlanmış ve seçilen ünitenin kazanımlarına ulaşmasındaki etkisi araştırılmıştır. Bu tez beceri öğretimi konusunda Türkiye’de var olan açığı kapatması amaçlanmıştır.

1.2. Hipotez

1. İşbirlikli öğrenme yönteminin tekniklerinden biri olan birlikte öğrenmenin kullanıldığı deney grubu ile düz anlatım yönteminin kullanıldığı kontrol gruplarındaki öğrencilerin “Toplum İçin Çalışanlar” ünitesine ilişkin başarı testi öntest puanları kontrol altına alındığında sontest puanları açısından gruplar arasında anlamlı bir fark vardır.
2. İşbirlikli öğrenme yönteminin tekniklerinden biri olan birlikte öğrenmenin kullanıldığı deney grubu ile düz anlatım yönteminin kullanıldığı kontrol gruplarındaki öğrencilerin sosyal beceri ölçeğinden aldıkları öntest puanları kontrol altına alındığında sontest puanları açısından gruplar arasında anlamlı bir fark vardır.

1.3. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, 5.sınıf Sosyal Bilgiler dersi “Toplum İçin Çalışanlar” ünitesinin öğretiminde İşbirlikli öğrenme yöntemi kapsamındaki Birlikte Öğrenme tekniği ile geleneksel öğrenme yönteminin kullanarak öğrenci başarısı ve sosyal becerileri üzerindeki etkilerini incelemektir.

Günümüzde, eğitim sistemlerinden düşünebilen bireyler yetiştirilmesi istenmektedir. Bunun gerçekleşebilmesi için de programda belirtilen temel becerilerin yanı sıra derse ait becerilerinin kazandırılması da önem kazanmaktadır. Sosyal Bilgiler dersi ilköğretimde temel derslerden biridir ve bu ders ile öğrenciler için gerekli olan becerilerin büyük ölçüde kazandırılması amaçlanır. Sosyal Bilgiler dersinin kendinden beklenen işlevi daha etkili bir biçimde gerçekleştirilmesi sosyal bilgiler programının

uygulayıcısı olan öğretmenlerin bu dersin öğrenilmesi için geleneksel yöntemlerin öğrenmede gerekli kalıcılığı sağlayamadığı başarıyı artırmak ve derse karşı öğrenci tutumlarını olumlu yönde değiştirebilmek için öğrencilerin öğrenme süreçlerinde aktif olmaları gerekmektedir. Öğrencilerin aktif olmalarını sağlamak amacıyla araştırmamızda işbirlikli öğrenme ele alınmıştır.

Sosyal Bilgiler programında yer alan becerilerden biri olan sosyal katılım becerisi ilgi, istek, yetenek ve zekâ gibi farklı özelliklere sahip insanların bir araya gelerek etkili bir performans sergileyebilmeleri için her şeyden önce birbirleriyle iyi bir diyalog ve iletişim geliştirme, arkadaşlık ilişkileri kurabilme, işbirliği içinde çalışabilme, paylaşma, destek olma ve yardımlaşma olarak tanımlanabilir (Yılar, 2015). Sosyal katılım becerisinin amacı ise kendisine, çevresindeki kişilere ve doğaya değer veren, yaşadığı toplumun ve dünyanın bir parçası olarak kendisine güvenen ve topluma katkıda bulunabilen bir bilince sahip bireyler yetiştirmektir. Böylesi bir bilincin sahibi ve topluma katkısı olan bireyler yetiştirmek için öğrencilerin okul çağıının ilk yıllarından başlayarak toplumsal hayattaki işleyişi kavraması zorunlu görülmektedir. Öğrenciler, toplumsal olaylara ilgi duymalı, sorunların farkında olmalı, gerektiğinde hem kendi hem de başkalarının iyiliği için harekete geçebilmelidir. Öğrenci, toplum ve çevre sorunlarına duyarlı olmalı ve çözüme yönelik sürece katılımında istekli olmalıdır.

Çalışmada öğrencilerin sosyal katılımı üstesinden gelen toplumsal problemlerle karşılaştırmak amaçlanmıştır. Bu bağlamda sosyal katılım becerisi geçmişteki insanların sosyal sorunlarını birlikte hareket ederek çözdükleri örnekler üzerinden anlatılacaktır. Öğrencilerin gözlemleri sonucu büyüklerini örnek alarak çözdükleri problemler sınıf ortamında tartışılacak ve değerlendirilecektir.

İşbirlikli yöntemin etkili olabilmesi için, öğrenciler, grupla çalışmaya, birlikte problem çözmeye, sorumluluk almaya teşvik edilecektir. Grup kendi arasında grubun sözcüsü olarak bir başkan seçecektir. Grup içinden grubun düşüncelerini ve kararlarını yazmak için bir yazıcı görevlendirilecektir. Burada öğrencinin grup çalışmalarında işbirliği yaparak hareket etmeyi öğrenmesi esastır. Öğrencilerin gönüllü çalışmalara katılmaları sağlanarak: serbest zamanlarında toplum hizmetleri programı temelinde çevrelerindeki gönüllü kuruluşlarda ve resmi kurumlarda çalışmaya teşvik edilecektir.

Böyle yapılmasında amaç, kamu, okul ve çevre yararına iyi ve etkili bir vatandaş olarak harekete geçmenin bilincine varmalarınıdır.

Bu amaçlar doğrultusunda oluşturulan hipotezler:

1. İşbirlikli öğrenme yönteminin tekniklerinden biri olan birlikte öğrenmenin kullanıldığı deney grubu ile düz anlatım yönteminin kullanıldığı kontrol gruplarındaki öğrencilerin “Toplum İçin Çalışanlar” ünitesine ilişkin başarı testi öntest puanları kontrol altına alındığında sontest puanları açısından gruplar arasında anlamlı bir fark vardır.

2. İşbirlikli öğrenme yönteminin tekniklerinden biri olan birlikte öğrenmenin kullanıldığı deney grubu ile düz anlatım yönteminin kullanıldığı kontrol gruplarındaki öğrencilerin sosyal beceri ölçeğinden aldıkları öntest puanları kontrol altına alındığında sontest puanları açısından gruplar arasında anlamlı bir fark vardır.

Bu araştırma ile İşbirlikli Öğrenme Yönteminin ‘Sosyal Katılım’ becerisi üzerindeki etkisi ortaya çıkacak, öğrencilerin hedeflenen kazanımlardaki başarıları belirlenecektir.

1.4. Araştırmanın Önemi

Okullardaki sosyal bilgiler öğretiminde yaygın olarak geleneksel yöntem kullanılmaktadır. Bu durum öğrencilerin derse karşı ilgisini azaltmakta, bilginin kalıcılığını olumsuz etkilemektedir. Çalışmada öğrenci merkezli bir yöntem olan işbirlikli öğrenme yönteminin öğrenci başarısına etkisi araştırılmıştır. Çalışmanın; işbirlikli öğrenme yönteminin öğretimde kullanılmasının olumlu yönlerini ve sınırlılıklarını göstererek yöntem seçimi konusunda öğretmenlere yardımcı olacağı düşünülmektedir. “5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Öğrencilerin Akademik Başarısına ve Sosyal Katılım Becerisine Etkisinin Belirlenmesi”, Sosyal Bilgiler dersi konularının öğretiminde işbirlikli öğrenmenin nasıl uygulanacağına ilişkin verilen bilgilerle, bu yöntemi uygulayacak olan kişilere rehberlik etmesi, işbirlikli öğrenme konusunda yapılacak çalışmalara ışık tutması, bakımından önemli olduğu değerlendirilmektedir.

Sosyal Bilgiler dersinin amacı akademik yönden başarılı, sosyal becerileri gelişmiş, vatandaşlar yetiştirmektir. Bu çalışmada sosyal bilgiler dersinin öngördüğü vatandaş karakterinin akademik başarı ve sosyal beceri özellikleri ele alınmıştır. Dolayısıyla işbirlikli öğrenme yönteminin söz konusu bu değişkenleri nasıl etkilediklerine ilişkin bulguların ilgili alan yazın için önemli olduğu düşünülmektedir.

2005-2006 öğretim yılından itibaren uygulanan yapılandırmacılığın esas alındığı Sosyal Bilgiler programında da işbirlikli öğrenmeye vurgu yapılmıştır. İşbirlikli öğrenme öğrencilerin öğrenmeye güdülenmelerine ve dikkatlerini sürdürmelerine yardım etmektedir. Gruptaki her bireyin katkısını gerektirdiğinden öğrencilerin özsaygı, öz yeterlilik duygularını geliştirmelerini, birbirlerinden öğrenmelerini sağlamaktadır. Öğrencilerin hata yapma kaygısını en aza indirerek öğrenme-öğretme sürecine etkin bir şekilde katılmalarına imkân tanımaktadır. İşbirlikli öğrenme zaman kullanımını açısından avantajlı bir yöntemdir ve ek zaman gerektirmemektedir. Geleneksel yöntemde kullanılan zaman işbirlikli öğrenme yöntemi için de yeterlidir (Açıkgöz, 1992). Öğrencilere başkalarının fikrine saygılı olmayı, hoşgörülü davranmayı, tartışmayı öğretip, demokratik yaşam alışkanlığı kazandırmaktadır. Öğrenciler, işbirlikli öğrenme grupları sayesinde grup içinde çalışma becerisi kazanarak, geleceğe hazırlanmaktadır (Açıkgöz, 1992). İşbirlikli öğrenme, öğrencinin derse katılımını arttırmakta, dolayısıyla dikkat eksikliğini azaltmaktadır (Gömleksiz, 1997). Grup çalışması sırasında her grup üyesinin öğrenmesi sağlanmaya çalışıldığından öğretim bireyselleştirilmiş olmaktadır (Açıkgöz, 1992). İşbirlikli öğrenmede sadece grup öğrenmesi değil bireysel öğrenmede vardır.

1.5. Sayıtlar

İşbirliğine dayalı Sosyal Katılım becerisinin geliştiği işbirlikli öğrenme ile öğrencinin, toplum ve çevre sorunlarına duyarlı hale geldiği ve çözümüne yönelik sürece katılımında istekli olduğu varsayılmıştır.

Araştırmada kullanılan başarı testinin öğrencilerin başarılarını ölçebilecek düzeyde olduğu varsayılmıştır.

Araştırmada kullanılan Sosyal Beceri Ölçeğinin öğrencinin sosyal becerilerini ölçebilecek düzeyde olduğu varsayılmıştır.

1.6. Sınırlılıklar

1. Bu araştırma 2013-2014 eğitim öğretim yılında Muğla ili Yatağan ilçesinde yer alan bir ortaokulun 5. Sınıf öğrencileri,
2. 5.sınıf Sosyal Bilgiler “Toplum İçin Çalışanlar” ünitesi,
3. Bu üniteye yer alan “Sosyal Katılım” becerisi,
4. 2013-2014 eğitim öğretim yılında 5-a ve 5-b sınıfında öğrenim gören toplam 46 öğrenci,
5. 4 haftalık 12 ders saati,
6. İşbirlikli öğrenme tekniklerinden “Birlikte Öğrenme” tekniği,
7. Deney ve Kontrol grubu ders anlatımları araştırmacı tarafından yapılmış olması,
8. Öğrencilerin yanıtlayacağı 40 soruluk başarı testi ile 20 soruluk sosyal beceri ölçeği maddeleri ile sınırlıdır.

1.7. Tanımlar

Sosyal Bilgiler: “İnsanın çevresiyle geçmiş, şimdi ve gelecekteki etkileşimini ortaya koyan bilgiler bütünüdür” uçlarını açıklayan, vatandaşlık hak ve sorumluluklarının neler olduğunu belirten (Oruç ve Ulusoy, 2008, s.123). Toplum ve insanla ilgili bilimlerin içerik ve yöntemlerinden yararlanarak, insanın fiziksel ve sosyal çevresiyle etkileşimini zaman boyutu içinde disiplinler arası bir yaklaşımla ele alan ve küreselleşen bir dünyada yaşamla ilgili temel demokratik değerlerle donatılmış, düşünen, becerili, demokratik vatandaşlar yetiştirmeyi amaçlayan bir çalışma alanı olarak tanımlanabilir (Doğanay, 2004).

Yöntem: “Hedefe ulaşmak için izlenen en kısa yol ya da akılcı, düzgün, planlı düzenlemedir” (Ocak, 2008, s.41).

İşbirlikli Öğrenme: “Öğrencilerin gruplar oluşturarak bir problemi çözmek ya da bir sorumluluğu yerine getirmek için birlikte öğrenme yoluyla konuyu beraber araştırma yaklaşımıdır” (Demirel, 2007, s.135). İşbirlikli Öğrenme: Öğrencilerin, sınıf ortamında küçük karma kümeler oluşturarak, ortak bir amaç doğrultusunda, akademik bir konuda birbirlerinin öğrenmelerine yardımcı oldukları, genelde küme başarısının değişik yollarla ödüllendirildiği öğrenme yaklaşımıdır (Gömleksiz, 1993). İşbirlikli öğrenme; öğrencilerin küçük gruplar oluşturarak, bir görevi yerine getirmek, bir konuyu öğrenmek, bir konuya çözüm getirmek ya da problemi çözmek için ortak bir amaç doğrultusunda birlikte çalışmalarını yoluyla gerçekleşen bir öğrenme yaklaşımıdır. Bir başka deyişle işbirlikli öğrenme öyle düzenlenir ki gruptaki her üye kendi grubundaki diğer arkadaşları başarmadan kendisinin de başaramayacağını bilir ve diğer arkadaşlarının da başarılı olması için elinden gelen gayreti sarf eder. Sonunda elde edilen başarı gruptaki tek tek tüm üyelerin katkısıyla oluşmuş grubun ve gruptaki bireylerin başarısıdır. İşbirlikli öğrenme gruplarında bireyin amaçlarına ulaşması diğer arkadaşlarının da kendi amaçlarına ulaşmasını destekleyicidir (Sümbül, 1995).

Teknik: “Öğretme yöntemini uygulamaya koyma biçimi, ya da sınıf içinde yapılan işlemlerin bütünüdür” (Demirel, 1999, s.90).

Birlikte Öğrenme Tekniği: “İşbirlikli öğrenmenin çekirdeğidir, dört temel ögesi; yüz yüze etkileşim, olumlu bağımlılık, kişisel-grup becerileri ve bireysel sorumluluktur”. Öğrenciler yönerge doğrultusunda grup olarak çalışırlar ve sınıfa sunum yaparlar. Sonunda grup olarak ödül alırlar ama bireysel olarak değerlendirilirler (Şahin, 2011, s.32).

Beceri: Uzmanlık, maharet, hüner ve bir şeyi yapmadaki ustalık, bir başka kaynağa göre de bir işi veya aktiviteyi iyi yapmayı sağlayan yetenek olarak tanımlanmaktadır (Hotaman, 2008). Türk Dil Kurumu (2002) sözlüğünde ise beceri, “elinden iş gelme durumu, bir işi başarma ve bir işlemi amaca uygun olarak sonuçlandırma yeteneği” şeklinde tanımlanmaktadır. Beceri, öğrencilerde öğrenme süreci içerisinde

kazanılması, geliştirilmesi ve yaşama aktarılması tasarlanan kabiliyetlerdir. Şimdiye kadar bilgi edinimi, yaşam ve okulun temel amacı olarak görülmüştür.

Günümüzde ise, bilgiye bakış değişmiştir. Bilgi; olguları, kavramları, ilkeleri ve süreçleri ezberlemek olarak görülmemektedir. Bilgiyi kullanma, bilgiyi edinmekten daha fazla vurgulanmaktadır. Bilgiyi öğrenmenin önemi göz ardı edilmemeli, öğrenciler bilgiyi problem çözmede, eleştirel ve yaratıcı düşünmede kullanmalıdır. Beceri ise, bilgi gerektiren ve performans içeren karmaşık bir eylemdir. Hem bilgi hem beceri kısa zamanda kolayca öğretilir ve öğrenilebilir kabul edilmektedir. Becerilerin gelişmesi, daha çok bilgi düzeyindeki öğrenmelere bağlıdır. Bir beceri birden çok bilginin birleşiminden oluşan yeni bir yapıdır ve bu bilgilerin kullanılmasını içerir. Tablo, grafik, harita okuma; tablo, grafik oluşturma; veri toplama ve verileri sınıflama; gözlem yapma; alışverişte para kullanma, kompozisyon yazma; çalışma planı yapma vb. durumlar beceriye örnektir. Bir becerinin başarıyla yapılabilmesi, birden fazla bilginin aynı anda kullanılmasını gerektirir (Tan ve Temiz, 2003).

Çağdaş öğretim yöntemlerini temele alan, yaşanan topluma ve modern dünyaya uyum sağlama becerilerini geliştirmeyi amaçlayan Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda beceri, “öğrencilerde, öğrenme süreci içerisinde kazanılması, geliştirilmesi ve yaşama aktarılması tasarlanan kabiliyetler” olarak tanımlanmaktadır (MEB, 2005).

BÖLÜM II

KURAMSAL AÇIKLAMALAR

2.1. Sosyal Bilgilerin Kapsamı

Türkiye’de eğitimin temelini oluşturan zorunlu ilkokul ve ortaokulda temel dersler okutulmaktadır. Sosyal Bilgiler dersi, ortaokul 5., 6. ve 7. sınıflarda yer alan temel bir derstir. 2012 yılında yapılan değişiklik sonucunda Sosyal Bilgiler dersini 5. sınıflarda branş öğretmenleri tarafından verilmeye başlanmıştır. Dünyada meydana gelen değişimler sonucunda öğrenme anlayışında da değişimler meydana gelmiştir. Bu doğrultuda programlarda değişimlere gidilerek, Sosyal Bilgiler programı 1968, 1998 ve 2005 yılında değiştirilmiştir (Şimşek, 2016).

Sosyal Bilgiler programı genel amaçlar, beceriler, değerler ve kavramlar başlığı altında dört temel üzerine oturtulmuştur. Sosyal Bilgiler dersinde 4. sınıftan 7. sınıfa kadar on yedi genel amaç, dokuz öğrenme alanı bulunmaktadır. Her öğrenme alanına göre kazanımlar belirlenmiştir. Bu kazanımlara göre ünite sonunda ölçme değerlendirme etkinlikleri yapılmaktadır. Bunlara göre Sosyal Bilgiler programı etkin vatandaş ve dünya ile bütünleşmiş bireyler yetiştirmeyi amaçlamaktadır (Şimşek, 2016).

Sosyal bilgiler, yeryüzüne bağlı olayları tanıtır ve anlatır bunların oluş sebeplerini ve sonuçlarını açıklayan, vatandaşlık hak ve ödevlerinin, sorumluluklarının neler olduğunu belirten, kısaca insan ve onun sosyal ve fiziki çevresiyle geçmişte, günümüzde ve gelecekteki etkileşimini ortaya koyan bilgiler bütünüdür (Oruç ve Ulusoy, 2008). Sosyal bilgiler dersi insanı toplumu ve bunlarla ilişkisi çerçevesinde çevreyi konu almaktadır. Bu ders öğrencinin, insan-toplum ilişkileriyle ilgili bilgi ve

deneyimlerini geliştirmesine olanak sağladığı gibi, bireyin kendisini, değerlerini ve dűřüncelerini keşfetmesinin ortamını hazırlamaktadır (Kabapınar, 2009).

Sosyal Bilgiler dersiyle aynı zamanda “etkili vatandaş” yetiştirmek amaçlanır. Etkili vatandaştan maksat demokratik değerleri içselleştirmiş bir vatandaştır. Öyle ki sosyal bilgiler eğitim programları aracılığıyla demokratik vatandaşlık değerlerinin ve becerilerinin öğrenciye kazandırılması hedeflenmektedir (Kabapınar, 2009). Bunu gerçekteştirmek için de programdaki kazanımlara uygun günlük hayattan örnekler verilmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı'nca (2006) belirtildiği üzere Sosyal Bilgiler en genel anlamıyla, bireyin toplumsallaşmasına yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, psikoloji, antropoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimlerin ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan bir ilköğretim dersidir (MEB, 2006). Bu derste en genel anlamda bütün beşeri bilimler donanımları vasıtasıyla modern toplumun koşullarında var olma ve kendini geliştirme yeterliliklerine sahip vatandaşlar yetiştirme amaçlanmaktadır. Nitekim ABD'de sosyal bilgiler alanında önde gelen kuruluş olan Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi (National Council of the Social Studies (NCSS)) tarafından yapılan Sosyal Bilgiler tanımı şöyledir: Sosyal Bilgiler, bireylere vatandaşlık yeterlilikleri kazandırmak için sosyal ve beşeri bilimleri bütünleştiren bir alandır. Okul müfredat programı kapsamında sosyal bilgiler; tarih, coğrafya, antropoloji, arkeoloji, ekonomi, hukuk, felsefe, siyaset bilimi, psikoloji, din ve sosyolojiye ek olarak beşeri matematik ve fen bilimlerinden uygun olan içerikler üzerinde düzenli ve sistemli bir çalışma sağlar (NCSS, 2010) şeklindedir.

Sönmez'e (2010) göre; Sosyal Bilgiler tarih, coğrafya, psikoloji, hukuk gibi derslerin bir araya geldiği, toplumsal süreçle kanıtlamaya dayalı ve bunun sonucunda da elde edilen dirik bilgilerdir.

Öztürk'e (2012) göre; Sosyal Bilgiler, gelişen ve değişen dünyamıza ayak uydurabilmek için problem çözebilen, aktif vatandaş yetiştirmek için kullanılan öğretim programıdır.

Doğanay'a (2005) göre ise, Sosyal Bilgiler insanla ve toplumsal alanla ilgili diğer disiplinlerle, disiplinler arası etkileşim içinde globalleşen dünyada hayatla ilgili

temel demokratik özelliklerle donatılmış, düşünen, akıllı ve aktif vatandaşlar yetiştirmeyi amaçlayan bir öğretim programıdır.

Bu tanımlardan hareketle diyebiliriz ki Sosyal Bilgiler dersi ilköğretimin zorunlu derslerinden olup, çeşitli disiplinlerin bir araya gelmesiyle oluşan geniş alanlı bir derstir. Değişen ve gelişen dünyaya ayak uydurabilmek için bu dersin bireylere katkısı açıktır.

2.2. Sosyal Bilgiler Eğitiminin Gelişimi

Sosyal Bilgiler eğitiminin nerede ve ne zaman başladığı kesin olarak bilinmemektedir. Bununla birlikte “İnsanoğlu var olduğu andan itibaren hem fen hem de sosyal bilimler eğitimi başlamıştır.” Denilebilir; çünkü insan doğal ve toplumsal bir ortamda doğar, büyür, gelişir, yaşlanır ve ölür. Bu süreçte ona en azından yiyecek bulmak, giyinmek, korunmak gibi etkinliklerle ilgili bilgi ve beceri kazandırılır. Tüm bu etkinlikler doğada ve bir toplum içinde olmaktadır. Durum böyle ele alınınca “fen ve sosyal bilimler insanoğlunun yaşamı kadar eskidir” savı ileri sürülebilir (Sönmez, 1999, s.21). Buna göre fen bilimleri ve sosyal bilimler insanın doğaya ve topluma adaptasyon süreciyle ilişkili zorunluluklardan kaynaklı ve insan varoluşunun başlangıçlarına kadar geri götürülebilir.

Tarihte ilk kez, “İsrail Devleti çocuklarına ulusal tarih ve yurttaşlık dersleri okutmuştur. Eski çağdaki eğitim sisteminde okutulan tarih (Çin, İsrail, Roma), coğrafya (Roma), yurttaşlık (İsrail), ve hukuk (Roma), dersleri doğrudan sosyal bilimlerle ilgilidir. Ortaçağda programda din dersleri baskın hale gelmiş belirtilen dersler dini içerikle donatılmıştır (Sönmez, 1999, s.22). Yeni ve yakın çağ döneminde derslerin adları değişmemiş; ama dinin etkisinden kurtarılmaya çalışılmıştır. İlk kez “Sosyal Bilgiler” adı altında ilk ve ortaokullarda bir ders okutulmasını Concerdet savunmuştur (Aytaç, 1972; Binbaşıoğlu, 1982).

Amerika’da 1780’li yıllarda ahlak derslerinin içinde toplumsal kurallar öğretilmiştir. Bu derslerde Hristiyanlık ön plana çıkarılmış; Hristiyanlar diğer milletlerden üstün tutulmuştur. 1892 yılında Amerika’da toplanan Ulusal Eğitim Konseyi, Sosyal

Bilgiler dersini düzenlemiş, sosyal bilgiler dersinin yetiştiği tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisinden oluşturularak ve yeniden yapılandırılmıştır (Sönmez, 1999). Buradan toplumların kültürel durumlarındaki değişmelerin sözü edilen kültürel koşula uyacak insan unsurunun yetiştirilmesini gaye edinen sosyal bilgiler dersinin içeriğine yansıdığı anlaşılmaktadır.

1960'lı yıllara kadar devam eden bu anlayış, bu tarihten itibaren hayatın çeşitli yönlerindeki gelişmeler ışığında eğitim öğretim anlayışında ve dersin içeriğinde değişime gidilmesinin uygun olacağını gündeme getirmiştir.

Türkiye'nin eğitim tarihinde ise İslam'dan önce toplumsal hayatla ilgili kurallar töre ve inanç sistemi içinde insanlara sunulmuştur. İslam dininin kabulünden sonra ise dini eğitim daha çok önem kazanarak, medreselerde din eğitimiyle, pozitif dersler bir arada verilmiştir. Bu durum Cumhuriyet dönemine kadar sürmüştür.

Cumhuriyet döneminde ilkokullarda 1926-1930-1932-1936-1948-1962-1968-1989-1993 yıllarında olmak üzere dokuz defa programda değişikliğe gidilmiştir. 1926 programında tarih, coğrafya ve yurt bilgisi derslerine haftada ikişer saat toplamda altı saat olmak üzere dördüncü ve beşinci sınıflarda yer verilmiştir (MEB, 1926).

1930, 1932 ve 1936 yılları programlarında, “bedence ve ruhça en iyi alışkanlıklara sahip olmak, Türk toplumuna ve Cumhuriyet idaresine intibak etmek, faydalı olmak, Milli, medeni ve insani fikir ve hislere sahip bir hale getirmek” gibi ilkeler eklenmiş ama yurt bilgisi dersi beşinci sınıfta bir saate indirilmiştir (MEB, 1930-1932).

1948 programında “ilkokul çocuklarına milli kültürü aşlamak mecburiyetindedir” ilkesi eklenmiş; dördüncü ve beşinci sınıflarda 1936 programındaki ad ve saatleriyle aynen korunmuştur. 1962 yılı program taslağında tarih, coğrafya ve yurt bilgisi derslerinin yerine “toplum ve ülke incelemeleri” dersi konulmuş, beşinci sınıfta beş saat olarak belirlenmiştir (MEB, 1962).

1968 programında dersin adı Sosyal Bilgiler olarak tekrar değiştirilmiş, dördüncü ve beşinci sınıflarda beş saat olarak okutulmuştur (MEB, 1968).

1982 yılı programında nasıl bir değişiklik yapılması gerektiğine bir standart belirlemek için üniversitelerle iş birliği yapma kararı alınmıştır. Programda konu ve ünite belirlenmesi gerektiğine değinilmiştir (MEB, 1982).

1998 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı da beşinci sınıf ders kitaplarında İslam tarihi, Büyük Selçuklu ve Anadolu Selçukluları, Osmanlı İmparatorluğu, Avrupa tarihi gibi konular öğrencilere sunulmuştur. Kronolojiye göre farklı coğrafya ve farklı zamanlardaki tüm Türk tarihinin bir bütün olarak öğrenciye sunulması hem öğrencinin zaman algısını zorlamış hem de bilgi merkezli bir anlayış çerçevesinde ezber eğitimin olduğunu göstermiştir (Kabapınar, 2009). Somut işlemler döneminde olan bu öğrenciler bu kadar zor ve bilgi ağırlıklı konuları öğrenmekte zorlanmışlardır. Bu durum öğrencilerin başarı durumlarını ve programın amacına ulaşmasını da engellemiştir. Bu nedenlerden dolayı programın yenilenmesine karar verilmiştir.

Türkiye’de bu programlar yerine Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı’nın 12 Temmuz 2004 tarih ve 118 sayılı kararı ile ilköğretim Sosyal Bilgiler dersi dördüncü ve beşinci sınıf öğretim programı yenilenmiştir (MEB, 2006).

Yapılandırmacı eğitim yaklaşımı ile oluşturulan 2005 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı halen yürürlüktedir.

Tablo 2.1

Sosyal Bilgiler Dersinde Yer Alan Öğrenme Alanları İle Üniteler

Öğrenme Alanı	Sınıfı	Üniteler
Birey ve Kimlik	5	Haklarımı Öğreniyorum
Kültür ve Miras	5	Adım Adım Türkiye
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	5	Bölgemizi Tanıyalım
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	5	Ürettiklerimiz
Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler	5	Toplum İçin Çalışanlar
Güç, Yönetim ve Toplum	5	Bir Ülke Bir Bayrak
Küresel Bağlantılar	5	Hepimizin Dünyası

Tema merkezli olarak hazırlanan öğretim programı, işbirlikli öğrenme ve probleme dayalı öğrenme stratejilerinin sosyal bilgiler dersinde kullanılmalarına zemin hazırlamıştır. Yapılandırma yaklaşımı esas alan bu programda ezberci eğitim anlayışı

yoktur. Onun yerine bilgiyi yapılandırabilen eleştirel düşünen problem çözme becerilerini kullanabilen bireyler yetiştirmek amaçlanmıştır. Yapılandırmacı yaklaşıma göre değişen 5.sınıf Sosyal Bilgiler ders planı, 2010 yılında 4+4+4 sistemi ile daha da değişerek 5. sınıflar ortaokul sayılmıştır. Bu tezde de yeni sisteme göre eğitim alan 5.sınıflar üzerinde uygulama yapılmıştır.

2004 yılı beşinci sınıf Sosyal Bilgiler dersinde yer alan öğrenme alanları ile üniteler Tablo 2.1'de gösterilmiştir.

2004 yılı öğretim programını önceki programlardan ayıran en önemli unsur; öğrencilerde geliştirilecek becerilerin net bir şekilde tanımlanması ve sınıflandırılmasıdır. Bu beceriler aşağıda verilmiştir (MEB, 2004b):

- Eleştirel düşünme becerisi
- Türkçeyi doğru ve etkili kullanma becerisi
- Yaratıcı düşünme becerisi
- Gözlem becerisi
- İletişim becerisi
- Mekanı algılama becerisi
- Araştırma becerisi
- Zaman ve kronolojiyi algılama becerisi
- Problem çözme becerisi

Bu beceriler Sosyal Bilgilerin disiplinler arası etkileşimi sonucu diğer derslerle birlikte öğrenciye verilen becerilerdir.

- Değişim ve sürekliliği algılama becerisi
- Karar verme becerisi
- Sosyal katılım becerisi
- Bilgi teknolojilerini kullanma becerisi
- Empati becerisi

- Girişimcilik becerisi

Bu beceriler Sosyal Bilgiler dersine özel beceriler olarak tanımlanmaktadır. 2004 yılında yenilenen Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Türkiye genelinde 2005 ve 2006 yıllarında uygulamaya konulmuştur. Bu tarihten itibaren de tüm okullarda yapılandırmacı yaklaşım esaslı olan bu program uygulanmaktadır.

İlk kez 2010 yılında 18. Milli Eğitim Şurası ile gündeme taşınan ve Türkiye eğitim sisteminin 4+4+4 şeklinde kademelendirilmesini öngören teklif, 20 Şubat 2012 tarihinde bir grup başkanvekilleri ve bazı milletvekilleri tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) Başkanlığına sunulmuştur. 29 Mart 2012’de TBMM Genel Kurulunda kabul edilmiş ve 11 Nisan 2012’de Resmi Gazete ’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir (Çatak, 2014). Bu model “12 Yıllık Zorunlu Eğitim” olup Milli Eğitim Bakanlığı (2012), bu modelin oluşturulma nedenlerini ve amacını kamuoyuna şu şekilde yazılı olarak duyurmuştur:

“Bilgi çağı olarak nitelendirilen 21. yüzyılda eğitim, değişimin ve dönüşümün en temel aktörü haline gelmiştir. Bugün uluslararası toplumda, ilköğretim eğitiminin yetersiz kaldığı ve tüm nüfusun en azından lise düzeyinde eğitim alması gerektiği yaygın olarak kabul edilmiştir. 1970’li yıllardan itibaren ise OECD ülkelerinde lise eğitiminin çağ nüfusunun tamamına yaygınlaştırılması ve üniversite öncesi eğitimin süresini uzatarak, genç nüfusun mümkün olduğunca daha uzun süre eğitim alması yönünde politikalar oluşturulmuştur.

12 yıllık zorunlu eğitim ile sosyal bilgiler dersine ve öğretmenlerine genel olarak baktığımız zaman, 8 yıllık zorunlu eğitimde altıncı, yedinci ve sekizinci sınıflardaki derslere sosyal bilgiler öğretmenleri girerken; beşinci sınıftaki sosyal bilgiler derslerine ise sınıf öğretmenleri girmekteydi. 12 yıllık zorunlu eğitimin 8 yıllık zorunlu eğitimden çalışma açısından bir önemli farkı sosyal bilgiler öğretmenlerinin beşinci sınıf sosyal bilgiler derslerine girmeye başlaması olmuştur. Bunun yanında beşinci sınıf sosyal bilgiler öğretmen kılavuz kitabında, ders kitabında ve çalışma kitabında herhangi bir değişikliğe gidilmemiştir (Çatak, 2014).

Sosyal bilgiler dersinin ve diğer ilişkili derslerin zorunlu eğitimin resmi gazetede yayımlanmasından sonraki durumunu incelemek ve aradaki farkı belirlemek

amacıyla (MEB, 2012) ders çizelgeleri incelenmiştir. Ortaokulların Sosyal Bilgiler ve T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük ders saatlerinde herhangi bir değişiklik olmazken; Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi dersi çıkarılmıştır.

Seçmeli derslere baktığımızda, önceki programlarda yer almayan Hukuk ve Adalet dersleri 6. ve 7. sınıflarda 2’şer saat olarak eklenmiştir. Halk Kültürü dersinin 6. ve 7. sınıflarda, Medya Okuryazarlığı ve Düşünme Eğitimi derslerinin ise 7. ve 8. sınıflarda 2’şer saat olarak programa eklenmiştir.

2.3. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanılan Yöntem ve Teknikler

Günümüzde eğitim bireylerin temel ihtiyaçlarından biridir. Yaşam boyu devam eden eğitim sürecini daha iyi anlamak için öncelikle eğitim tanımlanmalıdır.

Ertürk (1993) eğitimi, “bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla istendik yönde değişiklik oluşturma süreci” olarak tanımlamıştır. Gürol (2002), tanımında bilginin doğasındaki değişime dikkat çekerek, günümüz insanların bilgiyi ezberleyen değil onu yapılandıran birey olduklarından söz etmektedir (Gürol, 2002).

Bu tanımlardan eğitimin, bireyin hayat boyu sahip olması gereken bilişsel, duyuşsal ve psiko-motor davranışları kazandığı, bu davranışları kazanırken etkin rol aldığı, yaşam boyu devam eden süreç olduğu anlaşılmaktadır.

Eğitim, hızla değişen topluma uyum sağlayabilecek, sorunlara duyarlı, yaratıcı ve üretken bireyler yetiştirmeyi amaçlar. Bu amaca ulaşabilmek için de öğretim okulöncesinden başlar yükseköğretime kadar devam eder. Bu eğitim sürecinde de bireyin yaşam boyu faydalanacağı bilgiler ve deneyimler eğitim programıyla kazandırılır.

İlköğretimde, bireylerin topluma ayak uydurabilmesi ve nitelikli yetişmesi amaçlanır. İlköğretim bu yönüyle de kişilerin temel öğrenme gereksinimlerinin karşılandığı eğitim basamağıdır (Gürkan ve Gökçe, 1999). İlköğretim eğitimi çocuğun sonraki yaşamında alacağı görevlere temel oluşturur. Bu dönemde kazanılan bilgi ve beceriler öğrencilerin sonraki öğrenimlerinde başarılarını etkilemektedir (Yaşar, Sözer ve Gültekin, 2000). İlköğretimde öğrenciler, milli eğitimin eğitim

politikasına ve felsefesine uygun hazırlanmış eğitim programına göre yetiştirilmektedir. Bu programlar da bilginin doğrudan öğrenciye aktarımı geleneksel öğretim modellerini, bilgiye ulaşma yollarının neler olduğunu öğrenciye buldurmak için rehber olmak ise yapılandırmacı yaklaşımı oluşturmuştur.

Yöntem kavramı, farklı şekillerde tanımlanmış olmasına rağmen en genel anlamıyla 'nasıl öğretelim' sorusuna aranan yoldur. Bu yolu belirlemek için önce ulaşılmak istenen hedefler belirlenir ve bu doğrultuda en uygun yöntem seçilir. Öğretim yöntemi her derse ve okul türüne göre değişmektedir. Eğitim öğretim hedeflerinin gerçekleşmesi için her derste tek bir yöntem değil, birden fazla ve farklı yöntemlerin kullanılması gerekmektedir (Güngördü, 2002). Öğretmenin de bu konuda başarılı olabilmesi için farklı yöntemleri tanınmasına ve uygulamasına bağlıdır. Anlamlı öğrenme için iyi bir planlama gereklidir; ama bu tek başına yeterli değildir. Etkili ve başarılı bir eğitim olabilmesi için öğretmenin öğretim yöntem ve tekniklerini etkili ve sınıf düzeyine uygun bir biçimde kullanması gerekir.

Okullardaki öğretim öğretmen merkezli ise bilgi düzeyine ağırlık verilir, sınıfta öğretmen aktiftir. Öğrenci ise pasiftir. Bu durum öğretim uygulamalarında sorunlara neden olmaktadır. Bu sorunlar Arısoy'a göre öğretilen bilgilerin kalıcı olmaması, sınavlar için bilginin ezberlenip daha sonra hızla unutulması, bilgilerin çoğunun öğrencilerce eksik ya da yanlış anlaşılması ve öğrencilerin öğrendikleri bilgi ve becerileri gelecek yaşamlarında etkin biçimde kullanamıyor olmaları olarak sıralanabilir (Arısoy, 2014 akt. Deryakulu, 2001). Kısaca, davranışçı öğrenme kuramına göre bilgi kaynaktan alıcıya aktarılır ve öğrenci bilgiyi aynen alır. Anlatım yönteminin sosyal bilgiler dersinde kullanılması kalıcı öğrenmeyi sağlayamamaktadır.

Türkiye genelinde 2005 yılında değişen öğretim programı, Yapılandırmacı yaklaşımı temel almıştır. Bu yaklaşıma göre kişinin bilgi ve dünya görüşü kendisi tarafından anlamlı hale getirilmektedir. Buna göre aynı bilgi farklı bireylerde farklı şekilde algılanabilir bunun sebebi ise bireyin önceki öğrenmeleridir. Bununla birlikte bireyin istediği bilgi başkaları tarafından desteklenir ise öğrenme kolaylaşır ve hızlanır. Yapılandırmacı öğrenme, bir problemin çözümünde bireye, doğru yola götürecek, çok sayıda seçenek sunmaktır (Çağrı ve diğerleri, 2011). Bu süreçte bireyler

öğrenmeyi, zihinlerinde yapılandıkları biçimiyle oluştururlar (Yaşar, 1998). Zihinde yapılandırılan bilgiler kalıcı olmaktadır.

Yapılandırmacı yaklaşımın temel özellikleri, Özden (2005) tarafından şöyle ifade edilmektedir: Öğrenme tecrübelerle kazanılır, öğretme değil. Öğrenmede, edinilen bilgiler sorgulanır, öğrencinin ne öğrendiğinden çok nasıl öğrendiği önem kazanır (Özden, 2005). Yapılandırmacı öğrenmede öğrenmeyi çevresel faktörler ve öğrenme ortamının özellikleri etkiler. Yeni bilgilerin yapılandırılması, eski bilgilerin yeniden düzenlenip mevcut ortamlara uygun hale getirilmesini gerekli kılar. Bu sayede yeniden düzenlenen önceki bilgiler, kavram yanılgılarını, önyargıları, tam anlamlandırılmamış eksik bilgileri ortadan kaldırmaya yardımcı olur. Yeni bilgilerin yapılandırılması sürecinde yaşananlar bireyin hafızasını etkin hale getirir. Birey öğrenirken etkindir. Burada öğretmenin rolü ise öğrenciyi rehber olmaktır.

Yapılandırmacı yaklaşımda öğrenme, öğrenciden ve içinde bulunulan ortamdan bağımsız düşünülmemektedir. Öğrenciler sürece önbilgilerle dahil olmaktadır bu bilgilerle yeni bilgiler arasında bağ kurmaktadır (Ersoy, 2007).

Yapılandırmacılıkta öğrenci zihnindeki bilgilerle anlam oluşturulur, bu anlamı da kendine mal eder, aklında yapılandıkları da öğrenme olarak tanımlanır (Yaşar, 1998). Yapılandırmacılıkta en önemli faktör öğrencidir. Bu yüzden de öğrenme ortamı öğrenciyeye göre hazırlanır. Böylece öğrenci gerçek yaşam ortamında kazanacağı bilgileri sınıf ortamında edinir. Öğrenciyeye bilgi aktarılmaz, onun yerine üst düzey düşünme becerilerini kullanarak, sorun çözmeleri ve araştırma yaparak sağlanır (Ersoy, 2007) Buna göre de öğrenme ortamı gerçek hayata benzer şekilde düzenlenmelidir.

Yapılandırmacılığa göre öğretmen öğrencinin hazır bulunuşluk düzeyini ve bireysel farklılıklarını dikkate alarak sürece başlamalıdır. Öğretmen sınıfta bilgiyi aktaran değil, öğrencinin bilgiye ulaşabilmesi için yönlendiren yani rehber konumunda olmalıdır. Ayrıca öğrencilerin problem çözme becerilerini geliştirmek içinde iletişim kurarak sorularıyla yaratıcılıkları geliştirmelidir.

2005 yılında yapılandırmacılığa göre değiştirilen sosyal bilgiler programı öğrenci merkezli hale getirilmiştir. Bu programın etkili olabilmesi içinde sosyal bilgiler öğretiminde aktif öğrenme yöntem ve teknikleri kullanılmaktadır (Aladağ, 2009).

Aktif öğrenmede öğrenci süreçte etkin olmaktadır. Bu da kalıcı öğrenmeyi sağlamaktadır. Sosyal bilgiler dersinde kullanılan bazı aktif öğrenme uygulamaları şunlardır: Yaşam boyu ve işbirlikli öğrenme aktif öğrenmenin başlıca yöntemleridir. Yaşam boyu öğrenme ilkesiyle düzenlenen eğitim de birey ihtiyaç duyduğu bilgiyi, ihtiyaç anında vermek amaçlanmaktadır (Demirel, 2002). İşbirlikli öğrenmede ise, öğrenciler sınıfta grup olarak birbirlerinin öğrenmelerine yardımcı oldukları öğrenme yaklaşımıdır (Gömleksiz, 1997). İşbirlikli yaklaşımın ilköğretim üzerinde yapılan araştırmalarla ortaya çıkan olumlu sonuçları, bu öğrenmeye olan ilgiyi son yıllarda arttırmıştır.

2.4. İşbirlikli Öğrenme Yöntemi

Eğitim araştırmacılarından Gömleksiz (1993), “Cooperative Learning” kavramını “Kubaşık Öğrenme”, Açıkgöz (1992), Demirel ve Ün (1987) ise “Cooperative Learning” kavramını “İşbirlikli Öğrenme” olarak adlandırmışlardır. İngilizce bir kavram olan “cooperative learning” kavramı dilimizde “İşbirlikli öğrenme” (Açıkgöz, 1992; Karaoğlu, 1998) “İşbirliğine dayalı öğrenme” (Demirel, 2002; Saban, 2002; Sünbül, 1995) ve “kubaşık öğrenme” (Gömleksiz, 1997; İflazoğlu, 2003, Şimşek, 1994) şekillerinde ifade edilmektedir. İlgili literatürü incelenmiş “İşbirlikli Öğrenme”nin daha sık kullanıldığı görülmüş ve çalışmamda İşbirlikli Öğrenme kavramı kullanılmıştır.

2.4.1. İşbirlikli Öğrenmenin Tanımı

Kubaşık öğrenme olarak da adlandırılan işbirlikli öğrenme için yapılan birçok tanım vardır bunlardan bazıları ise şu şekildedir.

İşbirlikli öğrenme, öğrenme ortamında küçük ve heterojen grup oluşturan öğrencilerin, ortak hedefleri ve derslerin öğrenilmesiyle ilgili birbirlerinin öğrenmelerine yardım ettikleri ve grupların ödüllendirildiği öğrenme yaklaşımıdır (Gömleksiz, 1997).

İşbirlikli öğrenme; farklı yetenekleri, sosyal becerileri, öğrenme biçimleri olan öğrencilerden küçük heterojen gruplar oluşturularak ortak bir amaç doğrultusunda birbirleriyle işbirliğine girerek, birbirlerinin öğrenmelerinden sorumlu oldukları bir modeldir (Zorlu ve Sezek, 2016).

İşbirlikli öğrenme öğrencilerin ortak hedef doğrultusunda gruplar halinde birbirlerinin öğrenmesine yardım ettikleri süreçte edindikleri bilgilerdir. Gerçek işbirliğinin yapılabildiği ortamlarda grup üyelerinin başarılı olabilmek için öncelikle grubun başarılı olması gerektiğini bilirler, yani öğrenciler arasında olumlu bağlılık vardır (Açıkgöz, 1992). Bu öğrenme kuramında oluşturulan küçük gruplardaki öğrenciler diğer grup üyelerinin yaptıklarından ve öğrenmelerinden sorumludur. Öğrencilerin değerlendirme sürecinde toplu ödüllendirildikleri yaklaşımdır (Aydın, 2011).

Watson'a göre kubaşık öğrenme, öğrencilerin küçük ve heterojen gruplar oluşturdukları sınıflardaki öğrenme ortamıdır (Watson, 1992). Slavin'e göre, İşbirlikli öğrenme öğrencilerin öğrenme etkinliklerinde küçük gruplarla birlikte öğrendikleri ve grup performansının sonucu ödül aldıkları sınıf tekniğidir (Slavin, 1980). Cooper ve Mueck'e göre işbirlikli öğrenme "öğretmen merkezli olmaktan ziyade öğrenci merkezli olup, aktif rolü öğrencinin üstlendiği bir öğrenim yöntemidir" (Şimşek, 2005, s.2).

Yukarıdaki tanımlardan anlaşılacağı üzere işbirlikli öğrenme, ortak hedeflere ulaşmak için birlikte çalışmaktır. Oluşturulan gruplar heterojen olmalıdır yani zeka seviyeleri, algılama düzeyleri, öğrenme biçimleri ve cinsiyetleri birbirinden farklı olmalıdır. Söz konusu bu farklılıklar öğrencilerin öğrenmelerinde birbirine yardımcı olmalarını sağlar çünkü her öğrenci diğer grup arkadaşlarının öğrenmesinden sorumludur.

İşbirlikli öğrenmedeki değerlendirme sürecinde ise bireyler gruba sağladıkları faydaya göre önce bireysel sonrada grup olarak değerlendirilir ve ödüllendirilir.

2.4.2. İşbirlikli Öğrenmenin Tarihçesi

İlköğretim düzeyinde öğretmen merkezli geleneksel eğitim modelleri öğrenciler arasındaki iletişimi olumsuz etkilediği değerlendirilmektedir. Dolayısıyla eğitim araştırmacıları öğrenciler arasındaki iletişimi ve öğrenmenin kalıcılığını arttırmak istemektedirler. Efe, Hevedanlı, Ketani, Çakmak ve Efe'ye göre araştırmacılar insanoğlunun varoluşundan bu yana hep bir arada yaşadıklarını ve birbirlerine yardım ettiklerini, yaptıkları işlerinde çoklu beceri gerektirdiğini anlamış ve grupların bireylerden daha başarılı oldukları sonucuna varmışlardır. Buradan hareketle okullarda grupta öğrenmeyi eğitim için kullanmaya karar vermişlerdir (Efe ve diğerleri, 2008). Böylesi bir anlayışı içeren işbirlikli öğrenme dünyanın değişik yerlerinde ve farklı kademelerde uygulanmaktadır.

İşbirlikli öğrenmenin temeli çok eskiye dayanmaktadır. Slavin (1995)'e göre 17. yüzyılda, Comenius'un öğrenme hakkındaki düşünceleri, işbirlikli öğrenmenin temellerini oluşturmaktadır. Ona göre, öğrenciler öğrettiklerinde ve başka öğrenciler tarafından kendilerine bir şeyler öğretildiğinde bu durum öğrencilerin yararına olmaktadır. 1700'lü yıllarda *Joseph Lancastev* ve *Andrew Bell* İngiltere'de işbirlikli öğrenme grupları kurarak yöntemi uygulamışlardır. Amerika'da ise 1806 yılında açılan Lancastrian okulunda işbirlikli öğrenme ilk defa okul seviyesinde tatbik edilmiştir (Aydın, 2011). 18. yüzyılda Rousseau, 19. yüzyılda Pestalozzi ve 20.yüzyılda da ise Dewey tarafından öğrenme için işbirliğinin gerekli olduğu ortaya konulmuştur (Uysal, 2010). Daha sonra işbirlikli öğrenme yöntemi Kanada, Japonya, Almanya, İngiltere, Avustralya, Norveç gibi ülkelerde kullanılmış hatta söz konusu ülkelerde bu yönetime öncelik verilmiştir (Bilgin, 2004).

Sınıfta işbirlikli öğrenmenin uygulanabilmesine yönelik araştırmalar 1970'li yıllarda başlamıştır. Yurt dışında D. Johnson, R. Johnson, R. Slavin, Sharon, Kagan; Türkiye'de ise K.Ü. Açıkgöz ve M. Gömleksiz yaptıkları araştırmalarla işbirlikli öğrenmeye katkılar sağlamışlardır (Aydın, 2011).

Jonhson ve Johnson öğrenme ortamlarını(1) yarışmalı öğrenme durumunda öğrenciler, (2) bireysel öğrenme durumunda öğrenciler, (3) işbirlikli öğrenme durumunda öğrenciler olmak üzere üç temel kategoriye ayırmışlardır (Aydın, 2011).

Bu üç öğrenme biçimi, üç temel yaklaşımı oluşturmaktadır. Bunlardan yarışmacı Öğrenme de; dersin amacını öğrenciler önemsemez, öğrenciler ya kazanmayı ya da kaybetmeyi kabullenirler. Bilgi, beceri ve yetenekler sürekli karşılaştırılır, değerlendirme bireysel olarak yapılır. Burada öğretmen temel kaynaktır. Bireyselleştirilmiş öğrenmede; hedefe ulaşmak için öğrenciler yalnız çalışırlar, öğrencinin rakibi yine kendisidir. Değerlendirme bireyseldir; ancak öğrenciler kıyaslanmaz. Öğretmen öğrenciyi destekler. İşbirlikli öğrenmede ise; dersin hedefi her öğrenci için önemlidir. Farklı özellikte olan öğrenciler bir araya getirilerek küçük gruplar oluşturulur ve birlikte öğrenirler. Değerlendirmede ise her öğrencinin gruba sağladığı fayda esas alınır. Grup değerlendirilir. Burada gruplar arası başarı durumları karşılaştırılır. Öğretmenin rolü ise öğrenciyi desteklemektir (Johnson ve Johnson, 1990).

Gömlüksiz'e göre Kubaşık Öğrenme, yarışmacı ve bireyselleştirilmiş öğretimden oldukça farklı özellikler taşıyan bir yaklaşımdır (Gömlüksiz, 1997). Açıköz'ün tanımına göre; "İşbirlikli öğrenmenin uygulandığı sınıflar, öğrencilerin ne tek tek, ya da gruplar halinde yarıştıkları, ne de sıralar halinde oturup öğretmeni dinledikleri ya da bireysel çalışma yaptıkları yerlerdir". Tersine işbirlikli sınıflar öğrencilerin küçük gruplar halinde toplanarak etkileşimde buldukları, öğretmenin de gruplar arasında dolaşarak gereksinim duyanlara yardımcı olduğu yerlerdir (Açıköz, 1996, s.299). Bir başka deyişle, İşbirlikli sınıfların geleneksel sınıflardan farkı daha düzenlenmesinden anlaşılmaktadır.

İşbirlikli öğrenme günümüzde en çok eğitim araştırmalarına konusu olan yöntemlerden biridir. Türkiye'de özellikle 2004 yılından itibaren programlarda yapılandırmacı yaklaşımın temele alınması işbirlikli öğrenmenin önemini artmıştır.

2.4.3. İşbirlikli Öğrenme İle Geleneksel Öğrenme Arasındaki Farklar

Geleneksel öğrenme ortamı ile işbirlikli öğrenme ortamı arasında büyük farklar söz konusudur. Geleneksel öğretim yöntemi, öğrenme ve öğretme sürecinde kullanılan en eski yöntemlerden biridir. Özdemir'e göre bir konuşmacıdan; yani öğretmenden çok sayıda öğrencinin faydalandığı bu yöntemde, öğretmenden öğrenciye doğru bilgi

aktarımı yapılmaktadır. Öğrenci pasif ve kendisine verilen bilgiyi almakla sorumludur; öğretmen ise sınıf içinde merkezde bulunan ve görevi öğrenciye bilgiyi aktarmak olan öğretme sorumlusudur (Özdemir, 1998). Sosyal bilgiler dersinde verilecek sözel bilgiler, kavramlar ve ilkeler, geleneksel öğrenme yöntemi ile kazandırılabilir. Özellikle konuya giriş yaparken, özetlerken, açıklarken, bilgi verirken kullanılabilir (Vural, 2004). Bununla birlikte bu yöntemle edinilen bilgilerin kalıcılığı en az seviyelerde olduğu göz önünde bulundurulmalıdır.

İşbirlikli öğrenme ise son yıllarda önemi iyice anlaşılan yapılandırmacı yaklaşımı temele alan öğrenme yöntemidir. Öğretmen bilgiyi aktaran değil rehberdir, öğretmen sınıfı gözlemler ve sorunların çözümünde yönlendirme yapan konumundadır (Aydın, 2011). İşbirlikli öğrenme tüm derslerde ve bilgi düzeylerinde kullanılabilen öğrenme yöntemidir.

İşbirlikli öğrenmede oluşturulan heterojen gruplarda öğrencilerin derslerin hedeflerine ulaşabilmeye yönelik bireysel sorumlulukları bulunmaktadır. Tokcan ve Sezer'e göre grup üyelerinin her birinin performansı grup başarısını etkilemektedir.

Heterojen olan bu gruptaki üyeler birbirlerinin öğrenmesine olumlu katkıda bulunmaktadır. Grup üyelerinin birinin yetersizliğini diğer üyeler telafi etmektedir (Tokcan ve Sezer, 2003). En önemli özelliğinden biride öğrencilerin başkalarıyla birlikte çalışma, paylaşma gibi kazanımlarına bu yöntemle kolayca ulaşabilmeleridir.

Geleneksel öğrenme de ise sınıfın homojen bir yapıda olduğu varsayılarak. Öğrencilerin bireysel farklılıkları dikkate alınmamaktadır. Öğrenciler kendi öğrenmesinden sorumlu oldukları için bireysellik esastır.

İşbirlikli öğrenmede sınıf düzeni öğrencilerin daha çok iletişim kurabileceği ve öğretmenin aralarda dolaşarak rehber olabileceği şekilde düzenlenirken geleneksel öğretim yapılan sınıflarda klasik tarzda sıralar yerleştirilir ve öğrenciler arasında iletişim olmaması için öğretmen sınıfı sürekli kontrol etmektedir.

Geleneksel öğrenme ortamlarında bir lider belirlenir ve bu lider grup adına tüm kararları verir. Ancak işbirlikli öğrenmede ise liderlik tüm grup üyeleri arasında paylaşılmaktadır. Yıldız'a göre geleneksel öğrenme ortamlarında sosyal becerilerin

öğrenilmesine pek önem verilmezken işbirlikli gruplarda konuşma, dinleme, liderlik, iletişim kurma ve paylaşma gibi sosyal beceriler doğrudan öğretilir (Yıldız, 1999). Böylece öğrencilerin tüm yönleriyle süreçte aktif olmalarını sağlar.

Günümüz eğitim kurumlarından mezun olan öğrencilerin toplumun ihtiyaçlarına cevap verebilmesi gerekmektedir. Geleneksel öğretimden mezun olan öğrenciler toplumun ihtiyaçlarına ve beklentilerine cevap veremezken işbirlikli öğrenme yöntemiyle eğitim alan öğrenciler bu konuda daha başarılıdırlar.

2.5. İşbirlikli Öğrenme Yönteminin İlkeleri

Her grup çalışması İşbirlikli öğrenme değildir. Grup çalışmasının işbirlikli öğrenme olabilmesi için aşağıdaki öğelere sahip olması ve bu öğelerin gereklerini yerine getirmesi gerekmektedir. Johnson, Johnson ve Holubec (1993) bu koşulları;

1-Olumlu Bağımlılık

2-Bireysel Değerlendirilebilirlik

3-Yüz Yüze Etkileşim

4-Sosyal Beceriler

5-Grup Sürecinin Değerlendirilmesi (Johnson, Johnson ve Holubec (1993) olarak belirtmiştir.

Açık göz bu beş koşula;

6-Eşit Başarı Fırsatı

7-Grup Ödülü ilkelerini eklemiştir (Açık göz, 2005).

2.5.1. Olumlu Bağımlılık

İşbirlikli öğrenmeyi oluşturmanın ilk ve en önemli ilkesi olumlu bağımlılıktır. Çünkü olumlu bağımlılık yoksa işbirliği de yoktur. Grup üyeleri başarılı olabilmek için gruptakilerin başarılı olması gerektiğinin farkındadırlar (Aydın, 2011). Diğer bir

deyişle grup üyeleri ya birlikte yüzeriz, ya da birlikte batarız anlayışını benimsemektedirler. Dersin amacına ulaşabilmek için grup içinde başarısız olan üyelere, başarılı üyeler yardım ederek tüm üyelerin başarılı olması sağlanmaya çalışılmaktadır (Johnson ve Johnson, 1994). Böylece öğrenciler arasında olumlu bağımlılık oluşmaktadır.

Johnson ve Johnson'a göre dört tür olumlu bağımlılık vardır. Bunlar; 1- Olumlu amaç bağımlılığı, 2- Olumlu kaynak bağımlılığı, 3-Olumlu ödül bağımlılığı, 4- Olumlu rol bağımlılığıdır.

2.5.1.1. Olumlu amaç bağımlılığı

Öğrencilerin kendi amaçlarına ulaşabilme yolunun grup üyelerinin hedeflerine ulaşmalarıyla mümkün olacağını öğrenmeleridir. Öğretmenler öğrencilerin birbirlerinin öğrenmelerini ne kadar önemsediklerini bilmek için grup amaçları açık şekilde öğrencilere anlatmalı ve tekrar tekrar hatırlatmalıdır.

2.5.1.2. Olumlu kaynak bağımlılığı

Her grup üyesi konu için gerekli olan kaynağın veya materyalin bir bölümüne sahip olmalı, grubun amacına ulaşabilmesi için var olan bu kaynakların birleştirilmesi gerektiğinin farkında olmalıdır. Grup üyelerinin elinde bulunan kaynaklar tek merkezde toplanmalıdır.

2.5.1.3. Olumlu ödül bağımlılığı

Her grup üyesi, grup amacına ulaştınca aynı ödülü alır. Öğretmen bazen kutlama yapar, bazen her öğrenciye belge verir.

2.5.1.4. Olumlu rol bağımlılığı

Her grup üyesi amaçlarını gerçekleştirmek için ihtiyaç duyulan rolleri benimser ve gereklerini yerine getirir. Böylece grup amacına ulaşmış olacaktır.

2.5.2. Bireysel Değerlendirilebilirlik

Açıkgöz'e göre grup başarısı, grup üyelerinin her birinin öğrendiği bilgiler kadardır (Açıkgöz, 1992). Her bir üyenin gruba sağladığı katkının değerlendirilmesi ve bunun gruba yansıtılmasıdır. Amaç hangi öğrencinin daha çok yardıma ihtiyaç duyduğunu saptamaktır. Çünkü işbirlikli öğrenmenin amacı her üyeyi grup içinde ve öğrenme sürecinde aktif duruma getirmektir.

Dersin ortak amacını gerçekleştirmek için, grup üyeleri sorumluluklarını yerine getirmeli ve diğer arkadaşlarını motive ederek onları sürece aktif olarak dahil etmelidir (Doymuş, Şimşek ve Şimşek, 2005). Bireysel değerlendirilebilirliği daha etkili kılmak için; gruplardaki öğrenci sayısı az olmalı, her öğrenci önce bireysel sonra grup içi değerlendirilmelidir. Grup üyeleri öğrendiği bilgileri diğer arkadaşlarına sunmalıdır.

2.5.3. Yüz Yüze Etkileşim

Öğrenciler grup başarıları için birbirlerine yardımcı olurlar. Öğrencilerin yardımlaşma, yapılanları tartışma, destek olma, açıklamalarda bulunma, materyal alışverişi yapma ve yaptıklarına dönütte bulunma davranışları için yüz yüze etkileşimde bulunmaları gerekir (Aydın, 2011). Eğer yapılan etkinliklerde öğrencilere yeterli zaman verilir, sınıf ortamı da grup etkileşimine uygun düzenlenirse, grup üyeleri etkili iletişim kurar birbirlerine edindikleri bilgileri sunarak grup başarısının artmasını sağlar. Öğretmen de bu süreçte grubu gözlemler ve dönütte bulunursa grup daha da başarılı olur (Bilgin, 2006). Araştırma sonuçlarına göre yüz yüze etkileşimle öğrenilen bilgiler daha kalıcı olmaktadır.

2.5.4. Sosyal Beceriler

İşbirlikli öğrenmenin daha başarılı olabilmesi için grup üyelerinin sosyal becerilere sahip olması gerekir. Eğer gruptakiler birbirlerini tanımıyor, birbirine güvenmiyor, desteklemiyor ve birbiriyle etkili iletişim kuramıyorsa bu yöntemin verimliliği düşer. Bu süreçte öğretmenin görevi, empati, güven, uzlaşma ve etkili iletişim becerilerinin

ne olduğunu ve gereklerini öğrenciye iyi öğretmeli ve uygulatmalıdır (Johnson ve Johnson, Holubec, 1992). Bu sayede öğrenciler arasında güven ortamı oluşur ve yöntemin verimliliği artar.

2.5.5. Grup Sürecinin Değerlendirilmesi

Oluşturulan gruptaki üyelerin hedeflerine, ne kadar ulaştıklarını ve ne kadar etkili çalıştıklarını tartıştıkları süreçtir (Gömlüksiz, 1997). Gruplar üyelerinin davranışlarını değerlendirir. Bu değerlendirme yapılırken değerlendirmenin önemi, nasıl yapılacağı grup üyeleri tarafından bilinmelidir ki süreç daha verimli olsun. Değerlendirme sonucunda bazı üyelerin değişmesi gereken davranışları belirlenir ve ona göre değiştirilir.

2.5.6. Eşit Başarı Fırsatı

İşbirlikli öğrenmede gruptaki her üye başarılı olmadıkça grubun başarılı olmayacağı bilinmektedir. Bu bilinç grup üyeleri arasında yardımlaşmayı ve dayanışmayı sağlamaktadır. Grup üyeleri başarılarına göre değil çabalarına göre özel bir puanlama yöntemiyle değerlendirilirler (Gömlüksiz, 1997). Eşit başarı fırsatı ilkesiyle öğrenciler grubunda eşit derecede önemli olduklarını öğrenirler.

2.5.7. Grup Ödülü

Açıkgöz'ün Slavin den aktardığına göre; İşbirlikli öğrenmenin etkili olabilmesi için, grup üyelerinin kendi başarılarının grup başarısına bağlı olduğunu bilmeleri gerekmektedir. Bu yönde çalışmalıdırlar. Grup ödülü grup ürününe verilmektedir, grubun her bir üyesi ödüllendirilir (Açıkgöz, 1998). Böylece grup üyeleri pekiştirilir ve sorumluluklarını başarılı şekilde yerine getirdikleri için özgüvenleri artar.

2.6. İşbirlikli Öğrenme Teknikleri

İşbirlikli öğrenme içerisinde birden fazla teknik bulunmaktadır. Bu yöntemde gruplar arasındaki işbirliğinin farklılaşması gibi tekniklerde farklılaşmaktadır. Yıldız'a göre İşbirlikli Öğrenme tek bir teknikten oluşmadığı için derslerde uygulanacak tekniğin dersin hedefine, ders konusuna, öğrenci özelliklerine göre belirlenip uygulanması gerekmektedir (Yıldız, 1999). Sosyal bilgiler dersinde uygulanan belli başlı işbirlikli öğrenme teknikleri şunlardır: Birlikte öğrenme, jigsaw (ayrılıp birleşme), takım-oyun-turnuva, grup araştırması, takım destekli bireyselleştirme, işbirliği-işbirliği (co-op co-op) ve öğrenci takımları başarı bölümleri tekniğidir.

2.6.1. Birlikte Öğrenme

David Johnson ve Roger Johnson tarafından Minnesota Üniversitesi'nde geliştirilen bu teknikte, dört veya beş kişilik gruplara ayrılan öğrenciler kendilerine verilen çalışma kağıtları üzerinde çalışırlar (Aydın, 2011). Her gruba birer tane dağıtılan çalışma kağıtlarına göre gruplar planlarını yapar ve ortak bir çalışma gerçekleştirirler. Tamamlanan bu çalışmayı gruplar sınıfa sunarlar (Şahin, 2011). Bu çalışma süresince gruba bireysel sağlanan fayda ve grup çalışması ödüllendirilir. Bu tekniğin önemli özellikleri ise; grup amacının, çalışma planının, iş bölümünün ve grup ödülünün olmasıdır (Açıkgöz, 2008).

Birlikte öğrenme yönteminin uygulandığı ortamlarda, belirlenen grup amacı doğrultusunda düşünce ve malzemelerin paylaşarak ortak bir çalışma ortaya koyulması söz konusudur (Bayrakçeken, Doymuş ve Doğan, 2013).

İşbirlikli öğrenmede en çok kullanılan tekniklerden biri olan birlikte öğrenme tekniği Aydın'ın (2011) ilgili kaynaklara (Açıkgöz, 1992; Johnson ve Johnson, 1993; Özkal, 2000; Tanel, 2006) dayanarak "Birlikte Öğrenme" tekniğinin uygulaması sırasında yapılması gereken işlemleri şöyle sıralamaktadır (Aydın, 2011):

a) Öğretimsel hedeflerin belirlenmesi: Akademik ve işbirliği becerileri olarak ikiye ayrılır. Derse başlamadan önce öğretmenin yapması gereken öğrencilerin seviyelerine göre hedefleri açıklamak ve öğrencileri işbirliğine hazırlamaktır.

b) Grup büyüklüğüne karar verme: Grup büyüklüğüne karar verirken dersin süresi, araç-gereçler ve hedefler dikkate alınır. Öğrenciler birlikte çalışma ortamına alışmaya kadar 2-3 kişilik gruplar oluşturulur. Gruplar birlikte çalışmayı öğrenince grup sayısı değiştirilebilir.

c) Öğrencileri gruplara ayırma: Bu aşamada öğretmenler cinsiyet, başarı ve yeteneklerine göre heterojen grup oluştururlar. Böylece öğrenciler birbirlerinin öğrenmelerine yardımcı olurlar. Öğrenciler hep aynı grupta çalışmamalı değişik gruplarla çalışma fırsatı sunulmalıdır.

d) Sınıfın düzenlenmesi: Gruplar birbirleri ile çok iyi iletişim kurabilecek, araç-gereçlerini paylaşabilecek ve diğer grupları rahatsız etmeyecek şekilde birbirlerine yakın, diğer gruplara uzak oturmalıdır.

e) Öğretim malzemelerinin bağımlılık yaratacak şekilde kullanılması: Grupla çalışma becerisi kazanmamış işbirlikli öğrenmeye yeni başlamış öğrencilerin katılımını sağlamak için öğrenme materyalinden bir adet verilerek aralarında paylaşımları istenir. Böylece öğrenciler birbirlerine bağımlı hale getirilir.

f) Bağımlılığı sağlamak için grup üyelerine rol verme: Gruptaki öğrencilere bağımlılıklarını sağlayabilmek için roller verilir.

g) Akademik işin açıklanması: Dersin amaçlarına göre yapılacak iş öğretmenler tarafından öğrenciye açıklanır ve işin anlaşılıp anlaşılmadığı sorulan sorular yardımıyla kontrol edilir.

h) Olumlu amaç bağımlılığının yaratılması: Grup üyelerinden ürün istenerek ve onlara ortak ödül verilerek sağlanır.

i) Bireysel değerlendirme: Grup üyelerinin çalıştıkları konuya göre bireysel sınav yapılarak değerlendirilmelerine denir.

j) Gruplar arasında işbirliği: Görevini yerine getiren grup üyeleri öğretmen tarafından diğer gruplara yardım etmesi için özendirilmesidir.

k) Başarı için gerekli ölçütleri açıklama: Öğrencilerin başarıları önceden belirlenen ölçütlerle karşılaştırılarak değerlendirilir. Bu yüzden bu ölçüt öğretmen tarafından önceden öğrencilere açıklanır.

l) İstendik davranışların belirlenmesi: Sürece başlamadan önce öğrenciden istenen davranışlar öğretmen tarafından açıklanır ve bu davranışları gösterenler desteklenir.

m) Öğrenci davranışlarının yönlendirilmesi: İşbirlikli öğrenmede öğretmen öğrenci davranışlarını gözlemler. Böylece öğrencilerin olumlu davranışları pekiştirilir.

n) Grup çalışmasına yardım etme: Grup üyelerinin verilen görevi yerine getirebilmeleri için gerektiğinde öğretmenler öğrencilerin sorularını cevaplamaktadır ve ipucu vererek yardımcı olmaktadır.

o) İşbirliği becerilerini öğretebilmek: Öğretmenin gözlemlediği grup üyelerinden işbirliği kurmada zorluk çekenleri belirlemesi her birinin işbirliği yapmalarını sağlamak için yeri ve zamanı geldikçe müdahale etmesidir.

p) Dersi sona erdirme: Öğretmen dersin sonunda öğrencilerden öğrendiklerini özetleyebilmelerini ve diğer derslerle ilişkisini açıklayabilmelerini istemesidir.

r) Öğrenilenleri nitel ve nicel değerlendirme: Ürün sınav sonuçlarına göre nicel değerlendirilir. Öğrencilerin öğrenmeleri ve işbirliği becerileri nitel olarak değerlendirilir.

s) Grubun ne kadar iyi çalıştığına değerlendirilmesi: Grup değerlendirmesi yapılır.

t) Akademik çelişkilerin oluşturulması: İşbirlikli öğrenme grubundaki öğrencilerin etkin katılımını arttırmak için akademik çelişki oluşturulmasıdır.

Birlikte öğrenme tekniği kullanılan derste yukardaki işlem basamakları sırası ile takip edildiğinde tekniğin başarıya etkisi daha da artması beklenir.

2.6.2. Jigsaw (Ayrılıp Birleşme)

İşbirlikli öğrenme yönteminde öğrencilerin aktif olmasını sağlayan tekniğin bir diğeri de Jigsaw tekniğidir. Bu teknik ilk olarak 1978 yılında Elliot Aronson tarafından bulunmuştur. Aronson bu tekniğin başlangıcında farklı branş öğretmenlerini bir araya getirerek çalışmasına başlamıştır. Aronson'un bulduğu bu tekniği zamanla bazı

eğitimciler kullanmaya ve biraz değişiklik yaparak geliştirmeye çalışmışlardır. Bunlar; Slavin (1986) Jigsaw II, Kagan (1986) Jigsaw III, Holliday (1995) Jigsaw IV'tür.

Bu teknikte öncelikle öğretmen sınıftaki öğrencileri gruplara ayırarak asıl grupları oluşturur. Daha sonra ise öğrencilere öğretim programını tanıtarak çalışacakları konuyu seçmelerini ister. Aynı konuyu alan farklı gruplardaki öğrenciler belirlenerek öğretmen tarafından yeni uzman grup oluşturulur. Konularını birlikte çalışarak öğrenen uzman grup üyeleri öğrendiklerini grup arkadaşlarına öğretmek amacıyla tekrar asıl gruplarına dönerler. Bu işlemde tamamlandıktan sonra da öğrenciler sınava tabi tutulur (Şimşek, 2007). Bu teknik asıl gruptaki öğrencilerin uzmanlaşarak ve öğrendiklerini diğer arkadaşlarına aktararak bireylerin gruplarda aktif ve sorumluluk sahibi olmalarını sağlamaktadır.

2.6.3. Takım-Oyun-Turnuva (TOT)

İşbirlikli öğrenmedeki TOT tekniği Slavin (1978) tarafından bulunmuştur. Efe ve diğerlerine göre Takım-Oyun-Turnuva işbirlikli öğrenme yöntemi şu adımlardan oluşmaktadır (Efe ve diğerleri, 2008):

- 1.Öğretmen Sunusu
- 2.Grupların oluşturulması ve çalışma yapraklarının dağıtılması
3. Oyun ve turnuva: a. Turnuva masalarının belirlenmesi, b. Numaralı kağıtların dağıtılması, c. Soru kağıtlarının dağıtılması

Bu aşamaları sırasıyla açıklarsak, öğretmen sunusunda, öğretim programında hangi konu varsa o konu öğrencilere öğretilir. İkinci aşama olarak sınıftaki öğrenciler öğretmen tarafından heterojen gruplara ayrılırlar ve çalışma kağıtları dağıtılır. Bu kağıtlar üzerinde öğrenciler yoğunlaşarak ve birbirlerine yardım ederek öğrenirler. Heterojen gruplardaki öğrenciler 3'er kişilik başarıları eşit olan homojen yapıda yeni gruplara ayrılarak turnuva masalarına geçerler. Başarı seviyeleri uygun olanlar masalarına geçer. Öğretmen soru sayısına göre hazırlanmış numaralı kağıtları masalarına bırakır. En büyük numarayı çeken öğrenci oyunu başlatır ve çektiği

numaradaki soruyu cevaplar. Soruyu doğru cevaplarsa kağıt onun olur, yanlış cevap verirse aldığı kağıtlardan birini ceza olarak geri bırakır. Tüm numaralar çekildikten sonra öğrenciler topladıkları numaralı kağıtlarla birlikte ilk oluşturulan heterojen gruplarına dönerler. Gruplardaki tüm üyeler kağıtları sayarlar ve en çok hangi grupta kağıt varsa o grup birinci olur. Turnuva sonucunda da birinci olan grup ödüllendirilir (Gelici ve Bilgin, 2011). Bu yöntemde sonucunda seviyesi en yüksek grubun altındaki masalarda birinci olan grup üyeleri sonraki diğer oyunlarda en üst seviyedeki masada yer alırlar.

Takım oyun turnuva tekniğinde yer alan öğrencilerin gruba bireysel katkıları ele alınır böylece grup üyelerinin her biri aktif katılım sağlar. Gruplar arasındaki yarış ortamı öğrencileri daha başarılı olmaları için teşvik eder. Grupların en başarılı öğrencileri en üst seviyedeki gruba dahil olacaklarını bildikleri için öğrenciler daha çok çalışır.

2.6.4. Grup Araştırması

Grup araştırması İsraili eğitimciler Yeal Sharan ve Shlomo Sharan tarafından bulunmuştur. Sharan'a göre işbirlikli öğrenme yöntemleri içerisinde öğrencilere en fazla katkıyı yapan tekniktir. Tekniğin 4 temel özelliği şöyledir: Araştırma, iletişim, yorumlama ve içsel motivasyon (Efe ve diğerleri, 2008).

Başlıca aşamaları kısaca şöyle açıklanabilir: Araştırma basamağında, öğretmen öğrencilere araştırma konusu ile ilgili bir problem cümlesi söyler. Öğrenciler bu problemi derinlemesine araştırarak problemi çözmeye çalışırlar. Her grup bilgilerini diğerlerine sunar (Şahin, 2011). İletişim basamağında, öğrenciler birbirlerini cesaretlendirir ve fikir alışverişinde bulunurlar. Yorumlama, basamağında bireyin bireysel olarak elde edilen bilgilerin grup arkadaşlarına paylaşılmasını daha iyi yorumlamasını ve arkadaşlarının katkılarıyla da daha iyi öğrenmesini sağlar. Grup araştırmasının sonuncu temel özelliği ise içsel motivasyondur. Grup üyeleri yaptıkları plana göre hareket eder ve öğrenmeleri üzerinde büyük sorumluluğa sahip olurlar. Bu teknikte diğer öğrencilerle iletişim halinde olmaları da bireylerin konularına ilgilerini arttırmaktadır (Efe ve diğerleri, 2008). Sonuç itibarıyla bu

teknikte sosyal etkileşim öne çıkarılmıştır. Öğrencilerin birlikte öğrenmekten çok hoşlandıkları kabulünden hareket edilmiştir.

2.6.5. Takım Destekli Bireyselleştirme

Takım destekli bireyselleştirme tekniği, Slavin (1985) tarafından bulunmuştur. Temel vurgu, motivasyondur. Bu teknikte başarı durumları farklı olan öğrenciler küçük gruplara ayrılırlar. Oluşturulan gruplardaki öğrenciler soru ve cevap kağıtları ile birbirlerini ölçerler ve kontrol ederler (Knight ve Bohlmeier, 1990 akt. Akbulut, 2013).

Tekniğin uygulama aşaması Açıköz'e göre şöyledir: Öğrenciler kendi takımları içinden ikili veya üçlü grup oluştururlar ve belirlenen konuda çalışmaya başlarlar. Sorularını akranlarına sorarlar böylece akran öğrenmesi gerçekleşir. Son olarak da öğrenciler çalıştığı konuda cevap anahtarı hazırlar ve birlikte çalıştığı öğrenci ile karşılıklı puanlama yapar (Açıköz, 2008). Takım puanı her üyenin dört haftalık süreçte elde ettikleri ile ay sonu final sınavında elde ettikleri puanlar toplanarak belirlenir. En başarılı olan gruba sertifika verilir.

2.6.6. İşbirliği-İşbirliği (Co-op Co-op)

Bu yöntem Spencer Kagan tarafından bulunmuştur. Yöntemde gruplar arasında rekabet yoktur. Öğrenciler bir konuyu, kendi meraklarını gidermek için öğrenirler ve öğrendiklerini arkadaşlarıyla paylaşırlar (Efe ve diğerleri, 2008). Bu yöntemin on temel adımı şunlardır (Efe ve diğerleri, 2008):

- Öğrenci merkezli sınıf tartışması: Öğrencinin merak duygusunu tetiklemek için oluşturulan sınıf ortamıdır.
- Grupların belirlenmesi: Heterojen nitelikte gruplar oluşturulur.
- Takım oluşturma ve beceri geliştirme: Gruplardaki öğrencilerin birlikte çalışma ve iletişim kurma becerileri geliştirilmeye çalışılır.

- Gruplara konu dağıtımı: Öğretim programındaki konular her gruba bir konu düşecek şekilde dağıtılır.
- Öğrencilere alt konu dağıtımı: Grup konusu üye sayısı kadar alt konulara ayrılır ve her öğrenci istediği konuyu alarak alanında uzmanlaşır.
- Alt konu hazırlığı: Öğrenciler seçtikleri konu ile ilgili materyal toplarlar.
- Alt konu sunumu: Grup üyelerinin seçtikleri konu hakkında edindikleri bilgileri diğer arkadaşlarına aktarmasıdır.
- Grup konusunun sunum için hazırlanması: Bu aşamada grup üyelerinin elde ettikleri bilgiler toplanır. Grup ürünü haline getirilir.
- Grup sunumu: Gruplar öğrendikleri bilgileri diğer grup arkadaşlarına sunarlar.
- Değerlendirme: Gruplar, sunum sırasında diğer gruplar tarafından değerlendirilir. Ayrıca öğretmen tüm konuları içeren bir test hazırlayarak öğrencilerin bireysel bilgi düzeylerini değerlendirir.

Basamaklara uygun sırayla araştırma yapan öğrenciler, kendi merak ettikleri konunun çözümüne ulaşırlar. Böylece tam öğrenme gerçekleşmiş olur. Merakları giderilmiş öğrenciler kendi başarılarının farkına vararak öğrenmeye güdülenmiş olurlar.

2.6.7. Öğrenci Takımları Başarı Bölümleri

Robert Slavin tarafından Amerika’da John Hopkins üniversitesinde geliştirilmiştir (Efe ve diğerleri, 2008). Efe ve diğerlerine göre bu teknik üzerinde en çok araştırma yapılan tekniktir. Sosyal bilgiler, fen bilgisi, matematik gibi birçok derste kolaylıkla uygulanabilmektedir. Bu tekniğin öğrencilerde kendine güven, dersi sevme, derse katılım ve diğer öğrencilere karşı olumlu davranışlara önemli ölçüde katkı sağladığı belirlenmiştir. Buradaki amaç, tüm öğrencilerin başarısını arttırmaktır.

Öğrenci takımları başarı bölümleri tekniğinde öncelikle dört veya beş kişilik gruplar oluşturulur, dersin son sınavından elde edilen puanlara göre sıralama üçe bölünür; ilk %25’lik kısım en yüksek puanı alanlar, %50’lik kısım orta dereceliler, son %25’lik

kesim ise düşük başarılılar olarak sınıflandırılır. Bu sınıflama yapıldıktan sonra öğretmen konunun anlatımını yapar ve herkesi bireysel olarak tekrar sınava tabi tutar. Öğrenci başlangıç puanına göre ilerleme kaydedip kaydetmediğine bakılarak değerlendirilir (Sezer ve Tokcan, 2003). Elde edilen puanlar, bireysel puan ve takım gelişme puanı olarak hesaplanır. Slavin'e göre, İlerleme puanı tablosu Tablo 2.2'de gösterilmiştir.

Tablo 2.2'ye göre öğrencilerden en yüksek puanı alan, öğretmen tarafından ödüllendirilir. Bu ödül belge de olabilir maddi bir hediye de. Önemli olan ödülün değerinden çok öğrencinin sınıf önünde başarısını taktir etmektir.

Tablo 2.2

İlerleme Puanı Tablosu (Akt. Senemoğlu, 1997)

Slavin'e Göre İlerleme Puanı	
5 puan ve daha eksik alırsa	0
4 puan eksik veya fazla alırsa	10
5-9 puan fazla alırsa	20
10 ve üzeri puan alırsa	30

2.7. İşbirlikli Öğrenme Yönteminde Sınıf Düzeni

İşbirlikli öğrenmeye göre ders işlenecek sınıfın geleneksel eğitim verilen sınıf ortamından farklı olması gerekmektedir. Geleneksel sınıf düzeninde öğrencilerin birbirleri ile etkileşimi en az olan ve birbirlerinin sırtlarını gördükleri yüz yüze etkileşime olanak vermeyen sıra düzeni vardır. İşbirlikli öğrenme yöntemli sınıf düzeni grupça çalışabilecekleri, aralarındaki etkileşimi arttırıcı sıra düzeni şeklinde olmalıdır. Bu düzene göre dört kişilik gruplar küme şeklini almalı, diğer gruplar arasında mesafe olmalıdır. Çalışma sırasında hiçbir grup diğerlerini rahatsız etmemelidir.

2.8. İşbirliğini Engelleyen Durumlar

Sosyal bilgiler dersinde kullanılan diğer yöntemlerde olduğu gibi bu yöntemde de bazı sorunlar ile karşılaşmaktadır. Bunlar aşağıda belirtilmiştir:

- Hazıra konma etkisine göre, bazı öğrenciler grup sorumluluğunu tamamen üstlenirken, bazıları kendi payına düşen sorumluluğu yerine getirmemekte, ama grup ürününde ve başarısında eşit pay almaktadır. Bu tarz öğrencilerde öğrenme gerçekleşmezken öğrenmiş gibi kabul edilmektedir (Büyükkaragöz, 1997).
- Sömürülme etkisi, grupta yer alan üyelerden bazılarının genellikle başarılı olanlar, diğer üyelerin hazıra konacağını düşünüp çaba harcamaktan vazgeçmesidir (Büyükkaragöz, 1997).
- Zengin daha da zenginleşmesi sorununda ise, liderlik özelliği iyi olan ve başarılı öğrencilerin konuları daha iyi kavrayarak daha ön plana çıkmalarıdır. Grup üyelerinin orta ve alt düzeyde olan bireyleri başarılı öğrenciler sayesinde ve ortak sorumluluklar olarak başarıları artması gerekirken, lider öğrenciler daha fazla iş yaparak üyeler arasından daha öne çıkarak daha fazla yarar sağlayabilirler. Diğer üyeler ise, daha da başarısız olabilmektedirler (Açıkgöz, 2005b).
- Sorumluluğun karışması ise, gruplarda lider ve daha başarılı olan öğrencilerin, başarı durumları orta ve alt düzeyde olan öğrencilerin önerilerini ve grup için yaptıklarını görmezden gelme eğilimini ifade eder (Büyükkaragöz, 1997). Bunlara ek olarak, öğretmenin bazı gruplar ile daha fazla ilgilenmesi diğer gruplar üzerindeki kontrolünü kaybetmesine neden olabilmektedir (Aydın, 2004). Bu durumlara dikkat edilirse Sosyal bilgiler dersinde işbirlikli öğrenmenin başarısızlığına neden olabilecek durumlar ortadan kalkacaktır. Böylece işlenen konuda tam öğrenme gerçekleşmiş, yöntem de amacına ulaşmış olacaktır.

2.9. İşbirlikli Öğrenme Yönteminde Öğretmen ve Öğrenci Roller

İşbirlikli öğrenmede öğretmenin görevleri, geleneksel yöntemlerdekinden farklıdır. Geleneksel öğrenme yöntemlerinde öğretmen bilgiyi öğrenciye aktaran, söyledikleri sorgulanamayan konumda iken, günümüz yapılandırmacı yaklaşımını temele alan işbirlikli öğrenme modelinde ise rehber konumundadır. Öğretmen sorduğu sorular ile öğrencinin bilgiye ulaşmasına yardım eder. Ona aktarımında bulunmaz. Bu yöntemi uygulayan öğretmenlerin öğrenme etkinliklerini seçmek ve uygulamak, sınıfı yönetmek, kurallar koymak, konu alanı uzmanlığı model olma vb. birçok rolünde bir değişiklik olmaz. Bu anlamda öğretmen öğrencinin öğrenme çevresini hazırlar öğrenci ise öğretmenin hazırladığı bu ortamda öğrenmesini gerçekleştirir.

Johnson ve arkadaşları (2006), işbirlikli öğrenmede öğretmene düşen görevleri şöyle sıralamışlardır (Johnson ve diğerleri, 2006 akt. Aydın, 2011):

1-Karar Alma (Ön Hazırlık)

- Akademik ve işbirliğinin amaçlarının belirlenmesi: Öğretmenin süreç başlamadan önce öğrencilerin ulaşmaları gereken akademik bilgileri ve becerileri belirlemesini ve onları olabildiğince açık bir şekilde öğrencilere anlatmasını ifade eder.
- Grubun kişi sayısının belirlenmesi: Bu yönteme alışık olmayan öğrencilerin öncelikle ikili veya üçlü gruplara ayrılır, grup ile çalışmayı öğrendiklerinde dörtlü gruplara geçilmesidir.
- Öğrencileri gruplara atama: Öğretmenin öğrencilerin seviyelerine göre heterojen gruplar oluşturmasıdır.
- Sınıfın düzenlenmesi: Öğretmenin işbirlikli öğrenmenin sağlanabileceği, yüz yüze iletişim olanağı veren sıra düzenine geçilmesidir.
- Etkinliklerin planlanması: Sosyal bilgiler dersi öğretim programına göre konuların öğrencilere paylaşılması ve yapılacak materyalin her bölümünde bir öğrenci görevlendirilmesidir.

2- İş ve İşbirlikli Yapının Açıklanması (Dersin Hazırlanması)

- Akademik görevin açıklanması: Öğretmen öğrencinin grupta ne yapması gerektiğini açıklar, dersin hedeflerini belirtir ve süreç boyunca sorular sorarak yönlendirilmesidir.
- Olumlu bağımlılık sağlama: Hedeflerine ulaşabilmeleri için birlikte hareket etmeleri, yardımlaşmaları gerektiği öğrencilere hissettirilmelidir. Bunun için grup ödülü ve pekiştireçleri sunulmasıdır.
- Gruplar arası işbirliği oluşturma: Görevini ilk bitiren grup zorlanan ve geride kalmış gruplara yardım etmesi için pekiştirilmesidir. Bu durum işbirliğini artırır.
- Ölçütün belirlenmesi: Öğrencinin neye göre değerlendirileceği önceden belirlenmesidir.
- Bireysel değerlendirilebilirlik: Öğrencinin grup içi aldığı sorumluluğu yerine getirip getirmediğinin ölçülebileceğini bilinmesidir.
- Beklenen davranışı açıkça belirtme: Öğrenciden istenen davranış öğretmen tarafından belirgin şekilde öğrenciye açıklanmasıdır.

3- Denetleme ve Müdahale Etme

- Yüz yüze iletişim: Verilen konuların öğrenilmesi sürecinde öğrencilerin kendi bölümlerini özetlediklerine, soru sorduklarına ve tartışma yapıp yapmadıklarına dikkat etme sürecidir.
- Öğrenci davranışlarını izleme: Grup çalışmaları yapılırken öğretmenin üyeleri kontrol etmesi ve sorumlulukları yerine getirip getirmediğini belirlenmesidir.
- Grup işbirliğini sağlamak için müdahale etme: Grup üyeleri işbirliği kurmada zorluk çekiyorlarsa, öğretmenin müdahale etmesi ve iletişimi sağlayıcı önlemler almasıdır.

4-Değerlendirme

- Öğrenci öğrenmeleri değerlendirilir: Süreç sonunda edindikleri bilgilerin değerlendirilmesi ve dönüt verilmesidir.
- Grup sürecini değerlendirme: Grup çalışmalarının etkili olup olmadığının değerlendirilmesidir.

Öğretmen işbirlikli öğrenme yöntemindeki bu rollerinin gerektirdiklerini yerine getirebilirse sürecin iyi işlemesine ve yöntem hedeflerinin gerçekleşmesine neden olur.

İşbirlikli öğrenmede öğrenci rolleri ise, malzeme getirici, yazıcı, okuyucu, sözcü, gözcü, kontrol edici, kolaylaştırıcı, destekleyici, özetleyici, iş bittikten sonra temizleyicidir. Bu roller öğrencilere dönüşümlü olarak verilmelidir. Her öğrencinin bu rolleri bir defa alması gerekir. Rollerin kontrolü ve dağıtımı öğretmene aittir. İşbirlikli öğrenmede öğrenci geleneksel sınıflardaki gibi, öğretmenin verdiklerini pasif bir şekilde alan, arkadaşları ile rekabet içinde olan bir öğrenci değildir. Tam tersine kendinin ve arkadaşlarının öğrenme sorumluluğunu alan, araştıran, meraklı, soru soran, iletişimde bulunan aktif bir öğrencidir. İşbirlikli öğrenmede bu özellikler tüm öğrencilerde gözlenir.

2.10. İşbirlikli Öğrenme Yönteminde Değerlendirme

İşbirlikli öğrenmenin kullanıldığı sınıf ortamlarında bazen gruba katkısı olmayan ve öğrenmenin gerçekleşmediği öğrenciler, aktif olan başarılı öğrencilerin çalışmalarına ortak olup değerlendirmede eşit puan alabilmektedir. Bu durumu fark eden başarılı öğrenciler diğer grup üyelerinin işini yaptıklarını düşünerek motivasyon kaybı yaşayabilmektedir. Bunu önleyebilmek için, değerlendirmenin öğretmen tarafından bireysel yapılacağı öğrencilere sürekli hatırlatılmalıdır. İşbirlikli Öğrenme Yönteminde değerlendirme ikiye ayrılır: Bireysel değerlendirme ve grup değerlendirmesi.

2.10.1. Bireysel Değerlendirme

Bireysel değerlendirmede öncelikle mutlak değerlendirme esas alınır. Bunun için önce ölçütler belirlenmelidir. Ardından konu ile ilgili sınav uygulanmalıdır. Her öğrencinin puanı bireysel olarak verilir. En yüksek puanı toplayan grup birinci seçilir. Birinci olan grup ödüllendirilir.

2.10.2. Grup Değerlendirmesi

İşbirlikli öğrenmede temel olan grup değerlendirmesinde her öğrencinin grup içinde aldığı sorumluluğu yerine getirip getiremediği değerlendirilir. Bunun için de Vural'ın Tablo 2.3'deki İşbirlikli Öğrenme Gözlem Formu kullanılmaktadır.

Grup değerlendirmesinde tabloda belirtilen maddeler grup arkadaşları tarafından doldurulup değerlendirilir.

Tablo 2.3

İşbirlikli Öğrenme Gözlem Formu (Vural, 2004)

Değerlendirme Formu	İyi	Orta	Zayıf
1-Konuyu anlaşılır sunabilme			
2-Sunumun akıcılığı			
3-Konuya hakimlik			
4-Konunun en önemli noktalarını söyleyebilme			
5-Sorulara cevap verebilme			
6-Konu içerisindeki anlam ilişkilerini söyleyebilme			
7-Konunun önemini vurgulayabilme			
8-Konunun ana fikrini doğru sunabilme			

2.11. İşbirlikli Öğrenme Yönteminin Faydaları

2004-2005'te ki program değişimiyle işbirlikli öğrenme derslerde sıkça kullanılan bir yöntem olmuştur. Sınıf içinde, her branşta uygulanabilir olması diğer öğrenme yöntemleri içerisinde daha çok tercih edilen yöntem olmasını sağlamıştır. Bu yöntem öğrencilerin derse aktif katılımını artırarak, sınıf içinde yaşanan öğrenci problemlerini azaltmaktadır. Yöntemin doğru uygulandığı derslerde her öğrenciye eşit katılım fırsatı ve düşüncelerini ifade etme özgürlüğü tanınmaktadır (Sancı, 2011). Öğrenciler tanınan ifade özgürlüğü ile bireyler daha çok konuşma fırsatı elde etmekte ve daha girişimci olmaktadır. Bu durum öğrencilerin özgüven gelişimlerini olumlu yönde etkilemektedir. Dolayısıyla yöntemin eğitim öğretimde birçok faydaları bulunmaktadır.

2.11.1. Akademik Faydaları

Şimşek (2007)'e göre, işbirlikli öğrenme yöntemi, uygulama sürecinde sınıf içinde ve dışında uygulanan faaliyetlerle öğrencide birçok akademik değişim ve gelişim sağlamaktadır. Bu yöntem düşünme, problem çözme ve grup çalışmaları sayesinde de iletişim becerileri geliştirmektedir (Karaağaçlı, 2005). Öğrenciler kendi öğrenmelerinden sorumlu olduklarından, sürece aktif katılmakta, okula devam günleri artmakta ve okulu sevmektedirler. Nitekim yaptığımız çalışmada işbirlikli öğrenme yöntemine göre ders işlenen deney grubunun daha başarılı olduğu görülmüştür. Bu yöntemle öğrenciler içeriği daha iyi kavradıkları ve öğrendiklerini daha uzun süre hatırladıkları bulunmuştur.

2.11.2. Sosyal Faydaları

İşbirlikli öğrenme, sosyal yönden öğrencileri geliştirmektedir. Sosyal becerilerinin gelişimi için öğretmen öğrencilerin birbirleriyle etkileşime geçmesinde aktif rol oynamaktadır (Şimşek, 2007). Öğrencilerin birbirlerinin öğrenmesinden ve kendi öğrenmelerinden sorumlu olduğu bu yöntemde öğrenciler arası dayanışma artmaktadır. Senemoğlu (2003)'na göre, işbirlikli öğrenme öğrencilere empati

becerisini kazandırmakta ve olayları başkalarının gözünden görebilme yetisini geliştirmektedir (Senemoğlu, 2003). İşbirliğine dayalı öğrenme uygulamaları, grup üyeleri arasındaki olumlu etkileşimin ve sosyal iletişimin arttığını ortaya koymaktadır.

2.11.3. Psikolojik Faydaları

İşbirlikli öğrenmede ortak çaba gösterme eğilimi esastır. Grupla öğrenen öğrenciler birbirlerinden farklı olduklarının yani bireysel farklılıklarının daha çok ayırdına varmaktadırlar (Saban, 2005). Uygulama sırasında birbirlerine yardımcı olduklarından bireylerdeki yalnızlık duyguları azalmaktadır. Yardımlaşanlar akranları olduklarından öğrenememe korkusu ortadan kalkmaktadır. Sürece aktif katılmaktadırlar (Demircioğlu, 2003). Öğrencilerin uygulama aşamasında korkularının olmaması, öğrenmeyi olumlu yönde etkilemektedir.

2.11.4. Ölçme-Değerlendirmedeki Faydaları

İşbirlikli öğrenme yöntemi bireysel veya grupla değerlendirme, sözlü değerlendirme, gözlem yaparak değerlendirme gibi öğretmen ve öğrenci için alternatif değerlendirme teknikleri sunmaktadır.

Sonuç olarak işbirlikli öğrenme yöntemi doğru bir şekilde uygulandığında etkili, kullanışlı ve öğretmenin işini kolaylaştırıcı bir yöntemdir. Öğrencilerin süreçte aktif olarak içerikleri daha iyi öğrenmelerini sağlar. Öğrencide sosyal etkileşim kurma isteğini artırır. Öğrencilerin bilişsel, zihinsel ve duygusal gelişimlerini destekleyerek hayat kalitelerini artırır.

2.12. Sosyal Beceriler

Çağımızda sosyal ilişkilerin önemi giderek artmaktadır. Bireyler günlük hayatının çoğunu dışarda birbirleriyle iletişim kurarak geçirmektedirler. Tunçel (2006)'e göre, sosyal ilişkilerin gelişimini belirleyen sosyal becerilerdir. Sosyal becerilerin

edinilmesi hususunda çocukluk dönemi özel bir öneme sahiptir. Çocukluk döneminde yeterli sosyal beceri kazanan bireyler, ileriki yaşamı için büyük bir avantaja sahip olmaktadır. Bu beceriler, çocuğun hayatı boyunca kuracağı sosyal ilişkileri ve akademik başarılarını etkilemektedir (Tunçel, 2006 akt. Arısoy, 2011).

Sosyal becerinin tanımı Bacanlı (2000)'e göre; çocukların diğer bireylerin tepkilerini etkiledikleri sözel ve sözel olmayan davranışlar bütünüdür. Çocukların başkalarını incitmeden istenir davranışları kazanıp istenmeyen davranışlardan kaçınmada başarılı olduklarında sosyal açıdan da başarılı oldukları görülmektedir. Bireyler arası etkileşimi olumlu etkilemektedir. İnsanın en önemli becerisidir. Sosyal becerilerin kazanılması sayesinde insanlar bir arada yaşayabilmektedir.

Yüksel (2004)'e göre ise "En genel anlamıyla sosyal beceriler; kişilerarası ilişkilerde sosyal bilgiyi alma, çözümlenme ve uygun tepkilerde bulunma, hedefe yönelik ve sosyal bağlama göre değişen; hem gözlenebilen hem de gözlenemeyen bilişsel ve duyuşsal öğeleri içeren ve öğrenilebilir davranışlardır" (Yüksel, 2004, s.3).

Grup çalışmaları planlamada, karar vermede, harekete geçmede, uyuşmazlıkları çözümede, ihtilafli konuları incelemeye, lider ve takipçi olarak hizmet vermede, ikna ve arabuluculuk yöntemlerini kullanmada oluşturmacı/yapıcı grup etkileşimi kurmadır (Öztürk, 2012).

Akkök (1999'dan akt. Arısoy, 2011), ilköğretim çağındaki çocukların sahip olması gereken sosyal becerileri altı başlıkta toplamıştır. Bunlar;

- İlişkiyi başlatma ve sürdürme becerileri,
- Grupla bir işi yürütme becerileri,
- Duygulara yönelik beceriler,
- Saldırgan davranışlarla başa çıkmaya yönelik beceriler,
- Stres durumlarıyla başa çıkma becerileri,
- Plan yapma ve problem çözme becerisidir.

Bireylerin sosyal becerileri bebeklik döneminde anne ile kurduğu iletişim ile başlamakta, hayatı boyunca da gelişmektedir. Bebeklikte aile ne kadar önemliyse okul çağında da akran arkadaş grubu o kadar önemlidir. İlköğretim döneminde akran

ilişkileri oyun ile başlamakta, dokuz-on yaşlarında da arkadaş beğenisi ile bu ilişkiler daha da önem kazanmaktadır. Bu dönemlerden itibaren akran grubunda yer almak çok önemlidir; çünkü, bireyin sosyal becerileri gelişmekte ve kimlik kazanma süreci olumlu etkilenmektedir (Kılıçcı, 1989).

Uz Baş (2003)'a göre, Türkiye'de akademik başarı üzerinde en fazla durulan öğedir. Sosyal becerinin akademik başarıyla ilişkisinin kurulmasıyla birlikte sosyal becerilere duyulan ilginin daha çok arttığını belirtmiştir. Çocukların ve ergenlerin okul ortamlarındaki sosyal ilişkileri ve akademik başarıları arasındaki ilişkileri ortaya koymaya yönelik birçok araştırma yapıldığını dile getiren Uz Baş, yapılan bu araştırmalarda (Allen, 1986; Parke, Harsman, Roberts, Flyr,O'neil, Felsh ve Starnd, 1998; Wentzel, 1999) sosyal beceriler ve akademik yeterliğin tutarlı olarak birbirini etkilemesi sonucu, sosyal uğraşlarda başarılı olan çocukların akademik açıdan da en başarılı öğrenciler olduklarının belirlendiğini ifade etmiştir (Akt. Arısoy, 2011). Nitekim araştırmamızda Bencik ortaokul öğrencilerinden okçuluk faaliyetleri ile aktif olarak uğraşan öğrencilerin akademik başarıları diğer öğrencilere göre daha fazladır. Bu öğrenciler okçuluk faaliyetlerinde Türkiye'yi dolaşip yarışmalara katılıyor ve rekor kırıyorlar. Okul derslerinde de en yüksek puanı alarak derece yapıyorlar. Bu da araştırma sonuçlarının geçerli olduğunu gösteriyor.

2.13. İşbirlikli Öğrenmenin Sosyal Becerilere Etkisi

İnsanın iletişim yeteneğiyle dünyaya gelir. Bu yeteneği bireyin diğer insanlarla bir arada yaşamasını kolaylaştırır. İşbirlikli öğrenme sosyal boyutlu bir olaydır. Öğrenciler öğrenirken sosyal yönleri de gelişir. Kendi kendine öğrenmenin zor olduğu durumlarda bireyler birbirlerinin öğrenmesinden sorumlu olur ve birbirlerine yardımcı olarak karşılıklı öğrenmeleri gerçekleşir.

Avcıoğlu (2002), "Okul öncesi dönemdeki çocuklara sosyal becerilerin öğretilmesinde işbirlikçi öğrenme yöntemi ile sunulan öğretim programının etkililiğinin incelenmesi" adlı araştırmasında işbirlikli öğrenme yöntemine dayalı olarak hazırlanan sosyal beceri öğretim programının, okul öncesi eğitim kurumlarına

devam eden çocukların dinleme becerileri, sözel açıklama becerileri ve kişiler arası becerileri öğrenmelerinde etkili olup olmadığını ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırmanın sonucunda, işbirlikçi öğrenme yöntemi doğrultusunda geliştirilmiş olan sosyal beceri öğretim programının öğrencilerin hedef sosyal becerileri öğrenmelerinde etkili olduğunu bulmuştur (Avcıoğlu, 2002 akt. Okur, 2008).

Araştırma sonuçları, işbirlikli öğrenmenin öğrencilerin sosyal becerilerini (birbirlerine yardım ederek derslerde başarılı olmayı, olumlu etkileşim ve iletişim kurmayı, etkili dinlemeyi, fikir alışverişinde bulunmayı, arkadaşlarına saygılı davranmayı, bir işi sırasıyla yapabilmeyi) geliştirdiği bir yöntem olduğunu kanıtlamıştır.

2.14. İlgili Araştırmalar

İşbirlikli Öğrenmenin birçok derste kullanımı bu yöntemin çok fazla araştırma konusu olmasını sağlamıştır. İşbirlikli öğrenme üzerine ilk çalışmalar 1970’lerde David Johnson, Roger Johnson, Robert Slavin tarafından yapılmıştır. Türkiye’de ise işbirlikli öğrenme üzerine çalışmalar 1990’lı yıllarda Açıköz ile başlamış, 2000’li yıllardan sonra ise artmıştır. Bu tezde işbirlikli öğrenmenin sosyal bilgiler dersindeki kullanımı üzerine yapılan yurt içi araştırmalara yer verilmiştir.

2.14.1. Yurt İçi ve Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

İşbirlikli öğrenmenin Sosyal Bilgiler dersinde uygulanması konulu araştırmalardan bazıları kronolojik olarak verilmiştir.

Johnson ve Johnson (1990) hazırladıkları İşbirlikli öğrenme üzerine makalede işbirlikli öğrenmenin, yarışmacı ve bireyselleştirilmiş öğretime göre bireylerde yüksek düzeyde akıl yürütme tekniklerinin kullanılmasında verimli olduğunu vurgulamışlardır.

Özkan (1999) tarafından yapılan “Sosyal Bilgiler Öğretiminde İşbirlikli Öğrenme İle Anlatım Ve Soru-Cevap Yöntemlerinin Etkililiklerinin Karşılaştırılması” yüksek

lisans tezidir. Araştırma verileri işbirlikli öğrenme yönteminin, geleneksel öğrenme yöntemine göre öğrenci başarısını arttırdığını ortaya koymuştur.

Karaoğlu (1999) Sosyal Bilgiler dersinde geleneksel öğrenme yöntemleri ile işbirlikli öğrenmenin öğrenci başarısı, hatırd tutma ve sınıf yönetimi üzerindeki etkilerini araştırmıştır. İşbirlikli öğrenme tekniklerinden olan Birlikte Öğrenmenin kullanıldığı bu araştırma da öğrenci başarısını arttırdığı bulgulanmıştır. Deney grubu sontest puanları, kontrol grubu sontest puanlarına göre fazla çıkmış, başarı ve hatırd tutmada anlamlı farklılık olduğu görülmüştür.

Özkal (2000) tarafından yapılan “İşbirlikli Öğrenmenin Sosyal Bilgilere İlişkin Benlik Kavramı, Tutumlar ve Akademik Başarı Üzerindeki Etkileri” doktora tezidir. Araştırmacı bu çalışmada kontrol gruplu öntest-sontest deney deseni uygulamıştır. Araştırmada deney gruplarında işbirlikli öğrenme yöntemi, kontrol grubunda ise geleneksel öğretim yöntemleri uygulanmıştır. Araştırma sonunda işbirlikli öğrenme yönteminin öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinde başarıları üzerinde geleneksel öğretim yöntemlerine göre daha etkili olduğu bulgulanmıştır. Çalışmada işbirlikli öğrenme ve geleneksel öğretimin öğrencilerin Sosyal Bilgiler başarıları üzerindeki etkilerinin cinsiyete göre önemli farklılıklar göstermediği ortaya çıkmıştır. Ayrıca İşbirlikli öğrenmenin öğrencilerin ilköğretim 5. sınıf Sosyal Bilgiler dersine ilişkin tutumları ve benlik kavramları üzerinde geleneksel öğretime göre daha etkili olduğu görülmüştür.

Çetin (2002) tarafından yapılan araştırmada 4. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretiminde işbirlikli öğrenmenin öğrencilerin bilişsel erişim düzeyleri üzerindeki etkisi incelenmiştir. Araştırma bulgularına göre, işbirlikli öğrenme yönteminin sosyal bilgiler derslerinde kullanılmasının öğrencilerin başarı puanlarını ve kalıcılık düzeylerini olumlu yönde etkilediği görülmüştür. Araştırmada ayrıca başarının cinsiyet, anne-babanın eğitim durumu ve aylık gelire göre farklılaşmadığı bulgulanmıştır.

Katılmış (2002) tarafından yapılan araştırmada sosyal bilgiler dersi tarih konularında işbirlikli öğrenme ve geleneksel öğretim yöntemlerinin öğrencilerin başarıları ve hatırd tutma düzeylerine etkisi incelenmiştir. Araştırma bulgularına göre işbirlikli öğrenme yönteminin öğrenci başarısı ve kalıcılık açısından geleneksel öğretim

yöntemine göre daha etkili olduğu saptanmıştır. İşbirlikli öğrenme yöntemi ile öğrenen çocukların başarısı üzerinde ailenin eğitim ve gelir seviyelerinin bir etkisinin olmadığı, geleneksel öğretim yönteminde ise bu değişkenlerin anlamlı bir etkisinin olduğu görülmüştür.

Günay (2002), “Geleneksel Öğretim Yöntemleri İle İşbirlikli Öğrenmenin Öğrenci Başarısı Ve Hatırda Tutma Üzerindeki Etkileri” adlı yüksek lisans tezinde, geleneksel öğretim yöntemlerinin ve işbirlikli öğrenme yönteminin ilköğretim dördüncü sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersindeki akademik başarıları ve öğrendiklerini hatırda tutma düzeyleri üzerindeki etkilerini incelemek amacıyla yapılmıştır. Araştırma sonucunda da İşbirlikli öğrenmenin öğrenci başarısını artırma konusunda bütün geleneksel yöntemlerine göre daha etkili olduğu bulgulanmıştır.

Katılmış (2002) tarafından yapılan “ İşbirlikli Öğrenme ve Geleneksel Öğretim Yöntemlerinin Sosyal Bilgiler Dersi Tarih Konularındaki Başarı ve Hatırda Tutma Düzeyleri Üzerindeki Etkileri” adlı araştırmada sosyal bilgiler dersindeki tarih konularının öğretilmesinde işbirlikli öğrenmenin etkileri üzerine çalışılmıştır. Deneysel yöntemin uygulandığı bu araştırmada deney grubu başarı puanları daha yüksek çıkmış, sosyal bilgiler tarih konularının öğretiminde işbirlikli öğrenmenin başarıyı arttırdığı tespit edilmiştir.

Atar (2003) sosyal bilgiler dersinin deprem konularında, işbirlikli öğrenme modelinin ve geleneksel öğretim yönteminin öğrencilerin başarı ve hatırda tutma düzeyine etkisini incelemiştir. İşbirlikli öğrenme modelinin uygulandığı deney grubu geleneksel yöntemin uygulandığı kontrol gurubuna göre hem başarı hem de hatırda tutma düzeyleri açısından deney grubu lehine anlamlı sonuçlar bulunmuştur. Bununla birlikte cinsiyet, sosyo-ekonomik düzey, ebeveyn eğitim düzeyi değişkenlerine göre anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Yıldırım (2003) tarafından yapılan çalışmada işbirlikli öğrenme yöntemi ile geleneksel öğrenme yönteminin sosyal bilgiler dersinde akademik başarıyı etkileme düzeyi araştırılmıştır. Araştırma sonuçları, işbirlikli öğrenme modelinin uygulandığı deney grubunun akademik başarı açısından kontrol grubuna göre daha başarılı olduğunu göstermiştir.

Box ve Little (2003) tarafından yapılan “Gelişmiş Düzenleyicilerle Birleşmiş Küçük İşbirlikçi Grup ve Onların İlkokul Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Başarılarına Etkisi” adlı araştırmalarında işbirlikli öğrenmenin Sosyal bilgiler dersinde materyallerle birlikte kullanımının öğrenci başarısına etkisi belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre de deney grupları yüksek puan almış böylece işbirlikli öğrenmenin öğrenci başarısını arttırdığını ortaya koymuştur.

Wilson, Jones ve Caston (2004) İşbirlikli öğrenmenin Mississippi de 3.-6. Sınıflarda eğitim gören sadece 16 erkek öğrenci üzerinde 3 ay araştırma yapmıştır. Veriler yüz yüze görüşmeler ile elde edilmiş, araştırma sonucunda işbirlikli öğrenmenin öğrencilerin öğrenme isteğini ve akademik başarılarını arttırdığı bulgulanmıştır.

Arslan ve Yanpar-Şahin (2004) sosyal bilgiler dersinde yapılandırmacı yaklaşıma dayalı işbirlikli öğrenme modeli ile uygulamadaki programın gerektirdiği şekilde uygulamalar yaparak öğrencilerin ders başarısını ve derse karşı tutumlarını incelemişlerdir. Araştırma bulguları işbirlikli öğrenme yönteminin öğrencilerin tutumlarını ve başarılarını olumlu etkilediğini ortaya koymuştur.

Gökdağ (2004), “Sosyal Bilgiler Öğretiminde İşbirlikli Öğrenme, Öğrenme Stilleri, Akademik Başarı ve Cinsiyet İlişkileri” adlı doktora tezinde kontrol gruplu öntest-sontest deneysel araştırma modelini kullanmıştır. Deney grubunda işbirlikli öğrenme, kontrol grubunda ise geleneksel öğretim yöntemi uygulamıştır. Araştırma sonunda, işbirlikli öğrenme yöntemlerinin öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersindeki başarısını artırdığını saptamıştır. Ayrıca işbirlikli öğrenme ve geleneksel öğretimin öğrencilerin öğrenme stilleri üzerindeki etkilerinin cinsiyetlere göre farklılık göstermediği tespit edilmiştir.

Kaya (2004), “İşbirlikli Öğrenme Yönteminin Türkiye Cumhuriyeti Atatürk İlkeleri Ve İnkılap Tarihi Dersinde Erişiyeye, Kalıcılığa ve Derse Karşı Tutuma Etkisi” adlı tezinde işbirlikli öğrenmenin erişiyeye, kalıcılık ve derse karşı tutuma etkisi araştırılmıştır. Deneysel yöntemin kullanıldığı bu araştırmada deney grubu daha başarılı olmuştur. Böylece işbirlikli öğrenmenin olumlu katkı yaptığı bulunmuştur.

Fidan (2004), Sosyal Bilgiler dersinde işbirlikli öğrenme yönteminin erişiyeye, kalıcılığa ve derse yönelik tutuma etkisini araştırmıştır. Araştırmada deneysel yöntem kullanılmış, araştırma sonuçlarına göre işbirlikli öğrenme yönteminin

kullanıldığı deney grubunun puanları kontrol grubundan fazla çıkmış ve deney grubu başarılı olmuştur. Böylece kullanılan yöntemde amacına ulaşmıştır.

Salman (2005), araştırmasında hayat bilgisi dersinde, işbirlikli öğrenme yöntemi ile geleneksel öğretimin erişimi, hatırlama ve sosyal beceriler üzerindeki etkilerini, cinsiyet değişkeni ile birlikte ele almıştır. Başarı testi, sosyal beceri bilgisi testi ve sosyal beceri ölçeği kullanılarak elde edilen bulgular sonucunda işbirlikli öğrenme yönteminin öğrencilerin sosyal beceri, erişimi ve hatırlama düzeyleri üzerinde geleneksel öğretime göre anlamlı derecede etkili bulunurken, cinsiyet değişkeni bakımından önemli bir fark tespit edilmemiştir.

Arslan ve Yanpar-Şahin (2006), tarafından yapılandırmacı yaklaşımı temel alan işbirliğine dayalı öğrenme modeli sosyal bilgiler dersinde akademik başarı ve derse yönelik tutumlar üzerindeki etkilerini belirlemek üzere deneysel bir çalışma yapılmıştır. 5. sınıf düzeyinde gerçekleştirilen çalışmada işbirlikli öğrenme yönteminin öğrencilerin akademik başarılarını ve derse yönelik tutumlarını olumlu yönde etkilediği belirlenmiştir.

Çelebi (2006)'nın, "Yapılandırmacılık Yaklaşımına Dayalı İşbirlikli Öğrenmenin İlköğretim 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Öğrencilerin Erişimi ve Tutumlarına Etkisi" adlı tezinde deneysel yöntem kullanılmıştır. Deney grubuna araştırma süresince işbirlikli öğrenme tekniklerinden 'grup çalışması' ve 'birlikte öğrenme' uygulanmıştır. Kontrol grubuna ise geleneksel yöntem uygulanmıştır. Araştırma sonucuna göre deney grubu kontrol grubundan daha yüksek puan alarak başarılı olmuştur.

Avşar ve Alkış (2007) işbirlikli öğrenme modelinin sosyal bilgiler dersinde öğrenci başarısı üzerindeki etkisini araştırmışlardır. Öntest-sontest deneysel desene göre tasarlanan çalışmanın sonuçlarına göre işbirlikli öğrenmenin, geleneksel yöntemle göre çok daha etkili olduğu belirlenmiştir.

Çaycı, Demir, Başaran ve Demir (2007) tarafından yapılan çalışmada öğrencilerin sosyal bilgiler dersinin Adım Adım Türkiye ünitesinde geçen kavramları öğrenme başarıları üzerinde işbirlikli öğrenme modelinin etkisi incelenmiştir. Kavram başarı testinin kullanıldığı çalışmada, işbirlikli öğrenme modelinin uygulandığı deney

grubundaki öğrencilerin kavram öğrenme başarısı, kontrol grubundaki öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Öner (2007), “İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Tarih Konularının Öğretiminde, İşbirlikli Öğrenme Yöntemi İle Geleneksel Öğrenme Yönteminin Öğrenci Başarısı Üzerindeki Etkileri” adlı yüksek lisans tezinde deneysel çalışma uygulamıştır. Gruplardan biri deney diğeri de kontrol olarak belirlenmiş, deney grubunda işbirlikli öğrenme, kontrol grubunda geleneksel öğrenme yöntemi uygulamıştır. Sontest başarı puanlarına göre işbirlikli öğrenme ile ders işlenen deney grubunun daha başarılı olduğu bulgulanmıştır.

Cheng ve Chen (2008) Tayvan Teknik Üniversitesinde deneysel yöntem kullanarak 98 öğrenci üzerinde araştırma yapmıştır. Deney grubunda işbirlikli öğrenme, kontrol grubunda bireysel öğrenme yöntemi uygulamışlar, araştırma sonucunda deney grubunun öğrenme tutumlarının, kontrol grubunun öğrenme tutumlarına göre olumlu yönde artış olduğunu saptamışlardır.

Uysal (2010) “İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersinde İşbirlikli Öğrenmenin Erişiyeye, Problem Çözme Becerilerine, Öğrenme Stillerine Etkisi ve Öğrenci Görüşleri” adlı araştırmanın amacı, ilköğretim sosyal bilgiler öğretiminde işbirlikli öğrenmenin öğrencilerin erişiyeye, problem çözme becerileri ve öğrenme stillerine etkisini saptamak ve işbirlikli öğrenme konusundaki öğrenci görüşlerini belirlemektir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre, deney grubu ve kontrol grubunun deney öncesi ve sonrası başarı testi ve problem çözme becerileri ölçeğinden aldıkları puanlar arasında, deney grubu lehine anlamlı farklılık bulunmuştur. Bu sonuçlardan yola çıkarak, işbirlikli öğrenme tekniklerinden akademik çelişkinin uygulanmakta olan öğretim programı etkinliklerine göre ilköğretim öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi erişileri ve problem çözme becerileri üzerinde olumlu yönde etkili olduğu belirlenmiştir.

Yetkin (2010), “İlköğretim 4.Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretiminde İşbirlikli Öğrenme Yönteminin Öğrencilerin Akademik Başarısına ve Derse Yönelik Tutumlarına Etkisi” isimli kontrol gruplu öntest-sontest deneysel desen kullanılmıştır. Araştırmanın bulgularına dayalı olarak işbirlikli öğrenme yönteminin öğrencilerin sosyal bilgiler ders başarısı ve tutumlarını da olumlu yönde etkilediği belirlenmiştir.

Çalışmada ayrıca Sosyal Bilgiler dersinin belirlenen kazanımlarının öğretiminde kullanılabilecek uygulama örnekleri de sunulmuştur.

Akbulut (2013), “6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde İşbirlikli Öğrenme Yöntemi (Birlikte Öğrenme ve Takım Destekli Bireyselleştirme Teknikleri)Uygulamasının Öğrenci Tutum ve Başarısına Etkisi” adlı araştırmanın deney grubuna işbirlikli öğrenme yöntemi tekniklerinden birlikte öğrenme ile takım destekli bireyselleştirme, kontrol grubuna ise geleneksel öğrenme yöntemi uygulamıştır. Araştırma sonucu elde edilen bulgulara göre sontest başarı puanları açısından deney grubu öğrencileri kontrol grubu öğrencilerine göre daha başarılı olmuşlardır. Ancak deney ve kontrol grupları sontest tutum puanları açısından anlamlı bir farklılık elde edilememiştir.

Kaya (2013)’nın “Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersinde İşbirlikli Öğrenme Yönteminin Erişiyeye Kalıcılığa ve Derse Karşı Tutuma Etkisi” adlı çalışmada, öntest sontest kontrol gruplu deneysel desen kullanılmıştır. Deney grubunda dersler işbirlikli öğrenme yöntemi ile kontrol grubunda ise geleneksel öğretim yöntemiyle yürütülmüştür. Araştırma sonucunda; her iki grupta akademik başarı açısından uygulama süresince kendi içinde gelişme gösterirken, grupların sontest puanları karşılaştırıldığında işbirlikli öğrenme yönteminin, öğrencilerin ders başarısını artırmada geleneksel öğretim yöntemine göre daha etkili olduğu görülmüştür. İşbirlikli öğrenme yöntemiyle ders işleyen öğrencilerin öğrendikleri bilgilerin kalıcılığı, geleneksel yöntemle ders işleyen öğrencilere göre daha etkili olmuştur. Ayrıca işbirlikli öğrenme yönteminin uygulandığı deney grubu öntest-sontest tutum puanlarına bakıldığında işbirlikli öğrenme yönteminin öğrencilerin derse karşı olan tutumları olumlu yönde arttığı belirlenmiştir.

Yılar (2015) “Sosyal Bilgiler Dersinde İşbirlikli Öğrenme Yöntemlerinin Öğrencilerin Akademik Başarılarına, Demokratik Tutumlarına Ve Sosyal Becerilerine Etkileri” adlı çalışmasının amacı işbirlikli öğrenme modelinin Jigsaw, GA ve OYU yöntemlerinin akademik başarı, demokratik tutum, sosyal beceriler ve kalıcılık üzerindeki etkilerini tespit etmektir. Araştırmada ayrıca bu yöntemlerin uygulamalarıyla ilgili öğrenci görüşlerini incelemek amaçlanmıştır. Araştırmada hem nicel hem de nitel araştırma yöntemlerinin birlikte kullanıldığı karma yöntem yaklaşımı kullanılmıştır. Elde edilen bu sonuçlar 6. sınıf öğrencilerinin akademik

başarıları ve kalıcı öğrenmeleri üzerinde Grup Araştırması tekniğinin; demokratik tutumları üzerinde ise Jigsaw tekniğinin daha etkili olduğunu göstermektedir. Öğrencilerin sosyal becerileri üzerinde ise her 3 yöntemin de etkili olduğu bulunmuştur. Genel olarak her 3 gruptaki öğrenciler de kendilerine uygulanan işbirlikli yöntem ile konuları daha iyi öğrendiklerini, arkadaşlık ilişkilerinde pozitif yönde gelişmeler olduğunu, bazı sosyal becerileri kazandıklarını, sorumluluk almanın ve işbölümü yapmanın önemini kavradıklarını belirtmişlerdir.

Literatürdeki işbirlikli öğrenmenin sosyal bilgilerdeki kullanımı ile ilgili olan araştırmalar incelendiğinde genel olarak şu sonuçlara ulaşılmıştır: En çok işbirlikli öğrenme ile geleneksel öğrenme, başarı açısından karşılaştırılmış, işbirlikli öğrenmenin kullanıldığı sınıfların başarısı, geleneksel öğrenmenin kullanıldığı sınıflara göre daha yüksek çıkmıştır. Buradan işbirlikli öğrenmenin akademik başarıyı arttırdığı anlaşılmaktadır. Ayrıca işbirlikli öğrenme öğrencilerin grup bilincini ve sosyal becerilerini geleneksel yöntemle göre daha çok geliştirdiği ortaya konulmuştur.

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmayla 5. sınıf Sosyal Bilgiler dersi Toplum İçin Çalışanlar ünitesi, işbirlikli öğrenme yöntemine göre hazırlanan eğitim durumlarıyla, geleneksel öğretim yöntemiyle verilecek eğitim durumlarının, öğrencilerin akademik başarılarına ve sosyal katılım becerilerine etkileri incelenmiştir. Burada değişken; Bir olaya, davranışa etki edebilecek her türlü etkidir. Örneğin; çevre, zekâ, program, çalışma ortamı vs. hepsi birer değişkendir(Türker, 2011). Bağımsız değişken; etkisini incelemek istediğimiz değişkendir. Bağımlı değişken; bağımsız değişkenin değişmesiyle, değişen değişkendir (Türker, 2011).

Bu yöntemde bağımsız değişkenlerin uygulandığı gruba, ‘deney grubu’, bağımsız değişkenin etkisini karşılaştırdığımız ikinci gruba ise ‘kontrol grubu’ denir. İşbirlikli öğrenme yönteminin etkililiğini geleneksel yöntemle göre karşılaştırmak için bir deney ve bir kontrol grubu oluşturulmuştur. Deney grubundaki 23 öğrenciye işbirlikli öğrenmenin birlikte öğrenme tekniği uygulanmış, kontrol grubundaki 23 öğrenciye ise geleneksel yöntem uygulanmıştır. Araştırmada deney ve kontrol gruplarına, uygulama başlamadan önce ve uygulama bitiminde beşinci sınıf “Toplum için Çalışanlar Ünitesi Başarı Testi” ve “Sosyal Beceri Ölçeği” uygulamıştır.

Araştırmada bağımsız değişkenlerin (işbirlikli öğrenme, geleneksel öğrenme), bağımlı değişkenler üzerinde (akademik başarı, sosyal beceri) etkili olup olmadıkları sorusuna cevap aranmıştır. Bu bağlamda araştırmamız yarı deneysel bir çalışmadır.

Kerlinger (1970), yarı deneysel çalışmanın olası tanımı içinde çalışma alanı olarak tesadüfî örneklem, görev, sınıf veya okulun seçildiği eğitim ile ilgili çoğu araştırmada uygulanamayan yöntem olarak ifade eder (Kerlinger, 1970, akt. Yıldırım, 2006). Belirtilen değişkenler kontrol altına alınamadığı için çalışma yarı deneysel desendedir.

Araştırma modeli, öntest, sontest, kontrol gruplu ve deney gruplu bir yarı deneysel araştırma deseni seçilmiştir. Öntest, sontest, kontrol gruplu desen kullanılan araştırmada, bir deney, bir kontrol grubu bulunmaktadır. Uygulama yapılmadan önce hazırlanan ‘Toplum için çalışanlar başarı testi’ ve ‘sosyal beceri ölçeği’ öntest olarak her iki gruba (deney ve kontrol) uygulanmıştır. Başarı testi öntest uygulama sonuçlarına göre 5-a: 16.35, 5-b: 16.35 ortalamaları çıkmış her iki sınıf seviyesi arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır. Sınıfların seviyeleri belirlendikten sonra sınıf öğretmeni olarak belirlendiğim 5-b sınıfı deney grubunda Toplum İçin Çalışanlar ünitesi, işbirlikli öğrenme yöntemiyle, 5-a kontrol grubunda ise geleneksel öğretim yöntemleri ile işlenmiştir. Homojen gruplarda çalışma olanağı, yarı deneysel işlemin gerçek etkisinin belirlenmesine katkı sağlamıştır. Uygulama tamamlandıktan sonra deney ve kontrol gruplarına hazırlanan ‘toplum için çalışanlar başarı testi’ ile ‘sosyal beceri ölçeği’ sontest olarak uygulanmıştır.

Uygulanan işlemler tablosu Tablo 3.1’de sunulmuştur.

Tablo 3.1

Uygulanan İşlemler Tablosu

Öntest		İşlem	Sontest	
• Toplum Çalışanlar Başarı Testi	İçin Başarı	• Toplum için çalışanlar ünitesi haftada 3 saat ile 4 haftalık bir sürede deney grubunda işbirlikli öğrenme ile	• Toplum Çalışanlar Başarı Testi	İçin Başarı
• Sosyal Ölçeği	Beceri	• Kontrol grubunda geleneksel öğrenme ile işlenmiştir.	• Sosyal Ölçeği	Beceri

3.2. Çalışma Grubu

Bu araştırmanın pilot uygulaması, 2013-2014 eğitim öğretim yılı Muğla ili, Yatağan İlçesi Bencik Ortaokulu 5.sınıf öğrencileri ile Kavaklıdere ilçesi, Atatürk ortaokulu 5.sınıf öğrencilerine uygulanmıştır.

Bu araştırmanın çalışma grubunu Bencik Ortaokulunda toplamda iki 5. sınıf vardır. Bu sınıflarda 5-a 23 öğrenci, 5-b 23 öğrenci olmak üzere toplam 46 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmacı sınıf öğretmeni olduğu için 23 öğrencinin olduğu 5-b sınıfı deney grubunu, 23 öğrencinin bulunduğu 5-a ise kontrol grubunu olarak belirlenmiştir. Deney grubunda ders, işbirlikli öğrenmenin birlikte öğrenme tekniği ile işlenmiş, kontrol grubunda ise geleneksel öğretim yöntemine göre işlenmiştir.

Tablo 3.2’de çalışma grubunun cinsiyete göre dağılımı tablosu verilmiştir.

Tablo 3.2

Araştırma çalışma grubunun cinsiyete göre dağılımı

Frekans		
Kız	5-b:14	5-a:11
Erkek	5-b:9	5-a:12
Toplam	23	23

3.2.1. Deney ve Kontrol Grubunun Belirlenmesi

Muğla ili, Yatağan İlçesi, Bencik mahallesinde görev yapmaktayım. Dolayısıyla sınıfları ve öğrencileri tanımaktayım. Okulda toplamda iki 5.sınıf şubesi bulunmaktadır. Sınıf mevcutları eşit olan 5-a ve 5-b sınıflarını Toplum için çalışanlar ünitesi başarı testini öntest olarak uygulanmıştır. Sınıfların öntest başarı puanları kıyaslandığında, 5-b sınıfı 17.35, 5-a ise 16.35 çıkmış, anlamlı farklılık bulunmamıştır. İki sınıf seviyesi birbirine yakın olduğu içinde, okul idaresi

tarafından 5-b'nin sınıf öğretmeni seçildiği için 5-b deney grubu, 5-a da kontrol grubu olarak belirlenmiştir.

3.3 Verilerin Toplanması

2013-2014 Eğitim-Öğretim yılı II. yarısında Yatağan ilçesinde bulunan bir ortaokuldaki 5-a ve 5-b sınıfları, Toplum İçin Çalışanlar Ünitesinde çalışmalar yürütülmüştür. Verileri toplama sürecinde aşağıdaki işlem basamakları takip edilmiştir.

3.3.1. Ölçme Aracı

İlgili literatür taranarak İlköğretim 5. Sınıf 'Toplum için Çalışanlar' ünitesinin kazanımları kapsamında Tunçer (2007) tarafından geliştirilen 40 çoktan seçmeli sorudan oluşan 'Toplum İçin Çalışanlar Ünitesi Başarı Testi' ve sosyal becerilerini ölçmek için de Yurdakavuştu (2012) tarafından geliştirilen 20 soruluk 'Sosyal Beceri Ölçeği' 5-a ve 5-b sınıfına öntest ve sontest olarak uygulanmıştır. Araştırmada kullanılan veri toplama araçları ve kullanım amaçları Tablo 3.3'te gösterilmiştir.

Tablo 3.3

Araştırmada kullanılan veri toplama araçları ve kullanım amaçları

Veri Toplama Aracı	Kullanım Amacı	Öntest	Sontest
Toplum için çalışanlar ünitesi Başarı Testi	Akademik başarılarının ölçülmesi	Deney:17.35 Kontrol:16.35	Deney:29.53 Kontrol:19.69

Kullanılan 'Toplum için çalışanlar ünitesi başarı testi' ve 'sosyal beceri ölçeği'nin pilot çalışma sonuçları aşağıda verilmiştir.

3.3.1.1. “Toplum İçin Çalışanlar” Ünitesi başarı testi

5.sınıf sosyal bilgiler dersin de öğrencilerin belirlenen ünitedeki başarılarını ölçmek amacıyla Tunçer (2007) tarafından geliştirilen “Toplum için Çalışanlar Başarı Testi” kullanılmıştır. Araştırmacı tarafından alınan bu 40 soruluk başarı testinin güvenilirliğini hesaplamak için Muğla'nın Yatağan ilçesine bağlı Bencik Ortaokulu ve Kavaklıdere ilçesine bulunan Atatürk ortaokulunda bulunan 120 5.sınıf öğrenci üzerinde pilot uygulama yapılmıştır. Yapılan bu uygulama sonucunda elde edilen verilere göre de madde analizi yapılmıştır. Tunçer (2007) tarafından yapılan madde güçlük indeksine göre belirlenen 40 soru, ünitenin beş kazanımına eşit olarak dağıtılmıştır.

3.3.1.2. Sosyal beceri ölçeği (SBÖ)

Araştırmada kullanılan Yurdakavuştu (2012) tarafından geliştirilen “Sosyal Beceri Ölçeği” (SBÖ), nin geçerlik ve güvenilirliğini tespit etmek amacıyla Muğla'nın Yatağan ilçesine bağlı bir ortaokulda ve Kavaklıdere ilçesindeki bir ortaokulda bulunan 100 5.sınıf öğrencisi üzerinde pilot uygulama yapılmıştır. Pilot uygulamanın analizinden sonra deney ve kontrol grubundaki öğrencilere, çalışmanın başında öntest ve sonunda ise sontest olarak uygulanmıştır.

Sosyal beceri ölçeğinin pilot uygulaması 100 5.sınıf öğrencisi üzerinde 2013-2014 eğitim öğretim yılında araştırmacı tarafından yapılmıştır. Uygulama yapılan okul ve sınıflarda araştırmacı kendini tanıtır, çalışmanın amacını anlatmış ve öğrencilerin dört dereceli likert tipi ölçeğindeki sorulara samimiyetle cevap vermelerini istemiştir. Ölçekte yer alan 20 maddenin puanlaması Her zaman(4) Sık sık(3) Ara sıra(2) Hiçbir Zaman(1), bu şekilde verilmiştir.

Yurdakavuştu tarafından geliştirilen sosyal beceri testinin maddelerinin güvenilirlik analizi sonucunda 0,30'un altında değer yoktur. Büyük örneklerde düşük korelasyonların anlamlı çıkma olasılığı ($n=100$ için $r= 0,15$; $\alpha=,05$ ' de anlamlıdır). Genel olarak madde toplam korelasyonu 0,30 ve daha yüksek olan maddelerin bireyleri iyi derecede ayırt ettiği, 0,20-0,30 arasında kalan maddelerin zorunlu görülmesi durumunda teste alınabileceği veya maddenin düzeltilmesi gerektiği,

0,20'den daha düşük maddelerin ise teste alınmaması gerektiğini söylenebilir (Büyüköztürk, 2011). Ölçekte yer alan maddelerin madde-toplam puan korelasyonları 0,44 ile 0,62 arasında değişmektedir. Ölçeğin tamamına ilişkin cronbach alpha güvenirliği 0,89 bulunmuştur. Büyüköztürk (2011) korelasyon kat sayısının, 0,70-1,00 arasında olması yüksek düzeyde bir ilişki olarak tanımlandığını belirtmiştir. Hesaplanan bu iç tutarlılık katsayısı için genel kabul en az 0,70 olmasıdır (Nunnally, 1978 akt. Tavşancıl, 2006). Alfa katsayısı, 1'e yaklaştıkça güvenirlik artmakta ve genelde 0,70'ten büyük olması istenen durumdur (Özdemir, 2010). Uygulama sonucu ölçeğin tamamına ilişkin cronbach alpha güvenirliği 0,87 bulunmuştur. Bu çalışmada da kullanılmadan önce ölçeğin güvenirlik değeri hesaplanmış ve .76 olarak bulunmuştur.

3.3.2. Yarı Deneysel İşlem

Yarı deneysel yöntemi uygulamadan önce ilk olarak 120 öğrenciye başarı testi ve 100 öğrenciye de sosyal beceri testi pilot uygulama olarak uygulanmıştır. Daha sonrada deney ve kontrol gruplarına Sosyal Bilgiler derslerinde başarı testi ve sosyal beceri ölçeği öntest olarak uygulanmıştır.

3.3.2.1. Deney grubu uygulama aşamaları

Bu bölümde araştırma kapsamında kullanılan işbirlikli öğrenme yönteminin 'birlikte öğrenme' tekniğinin sosyal bilgiler dersi 'Toplum için Çalışanlar' ünitesinin uygulama aşamasına yer verilmiştir. Sosyal Bilgiler ünitelendirilmiş yıllık plana göre haftada 3'er saat olmak üzere toplamda 12 saat ile sınırlandırılmıştır. Planlama da yıllık plan dikkate alınmış ve ona göre uygulama yapılmıştır. Ünitelendirilmiş yıllık plana göre kazanımlar ve kazanımlar için ayrılmış saatler Tablo 3.4'te verilmiştir.

Tablo 3.4

Ünite “Toplum İçin Çalışanlar”

Ay	Saat	Kazanımlar
Mart	3	1. Toplumun temel ihtiyaçlarıyla bu ihtiyaçlara hizmet eden kurumları ilişkilendirir.
	2	2. Kurumların insan yaşamındaki yeri konusunda görüş oluşturur.
	2	3. Sivil toplum kuruluşlarını etkinlik alanlarına göre sınıflandırır.
	2	4. Sivil toplum kuruluşlarının etkinliklerinin sonuçlarını değerlendirir.
	3	5. 5.Bireylerin rolleri açısından sivil toplum kuruluşlarını resmî kurum ve kuruluşlarla karşılaştırır.

1. Araştırmaya başlamadan önce deney grubuna Sosyal Bilgiler ders saati içerisinde ‘toplum için çalışanlar ünitesi başarı testi’ ile ‘sosyal beceri ölçeği’ öntest olarak uygulanmıştır.
2. Deney grubu olarak seçilen 5-b sınıfına işbirlikli öğrenme yöntemi hakkında bilgi verilmiş, çalışmanın ünitelendirilmiş yıllık plana göre 4 hafta toplamda 12 saat süreceği söylenmiş ve dersin işbirlikli öğrenme yönteminin ‘birlikte öğrenme’ tekniği ile işleneceği öğrencilere anlatılmıştır. İşlenecek ünitenin adının ‘toplum için çalışanlar’ olduğu bu ünite de ise kısaca toplumsal yaşamdaki kurumlar ve sosyal örgütlerin yaşamımızdaki önemine değinileceği, öğrencilere kurumların ve sosyal örgütlerin nasıl oluştuğu, birbirleriyle ilişkileri ve amaçlarını gerçekleştirme düzeylerini öğrenecekleri söylenmiştir.
3. Öğrencilerin 4. sınıf not ortalamaları ve cinsiyetleri dikkate alınarak araştırmacı tarafından 3 grup 5’er kişilik, 2 grupta 4’er kişilik olmak üzere toplamda 5 heterojen grup oluşturulmuştur. Grup oluşumları Tablo 3.5’teki her bir öğrenciye ait 4. sınıf ağırlıklı yıl sonu puanlarına göre yapılmıştır

Tablo 3.5

Gruplar ve Öğrencilere Ait Ağırlıklı Yıl Sonu Puanları

Grup No	Gruplar				
	1	2	3	4	5
	Öğrenci 1 (95.58)**	Öğrenci 2 (94.31)	Öğrenci 3 (94.26)	Öğrenci 4 (92.78)	Öğrenci 5 (86.83)
	Öğrenci 6 (78.51)	Öğrenci 7 (79.74)	Öğrenci 8 (80.22)	Öğrenci 9 (83.61)	Öğrenci 10 (85.10)
	Öğrenci 11 (74.47)	Öğrenci 12 (72.58)	Öğrenci 13 (70.82)	Öğrenci 14 (70.50)	Öğrenci 15 (67.07)
	Öğrenci 16 (63.22)	Öğrenci 17 (64.84)	Öğrenci 18 (64.88)	Öğrenci 19 (64.99)	Öğrenci 20 (65.22)
	Öğrenci 21 (56.97)	Öğrenci 22 (55.67)	Öğrenci 23 (53.78)		

**4.Sınıf ağırlıklı yıl sonu puanı

4. Sınıf oturma planı yeniden yapılarak işbirlikli öğrenme için uygun oturma düzeni yapılmıştır.
5. Dört hafta süresince işlenecek olan “Toplum İçin Çalışanlar” ünitesinin, ilk haftasında 1.ve 2.kazanımının işleneceği belirtilmiştir. Bu kazanımlara göre kurumların ihtiyaçlardan doğduğu, bunların zorunlu ve sosyal ihtiyaçlar olduğu fark ettirilerek, zorunlu ihtiyaçlardan barınma, beslenme, toplumsal ihtiyaçlardan da eğitim, sağlık, çevre ihtiyacımız belirlenmiştir. Bu ihtiyaçları karşılayan kurumları öğrenciler belirlemiştir. Araştırmacı tarafından oluşturulan grupların bir araya gelmesi istenerek grup üyeleri arasında iş bölümü yapılması gerekliliği belirtilmiştir. Planlı ve uyumlu çalışmalar için de rehberlik yapılmıştır. Kendilerinin en iyi araştırma yapabilecekleri ve ilgilerinin olduğu kurumları bu beş grup seçmiş ve grupların isimleri de araştırdıkları kurum olmuştur. Grup üyelerinden kendilerine verilen ve isteyerek aldıkları devlet kurumlarını araştırarak derse hazırlıklı olarak gelmeleri istenmiştir.

6. 1. hafta Sosyal Bilgiler dersine gelmeden önce 5 devlet kurumu gruplar tarafından araştırılmıştır. Oluşturulan grupların her biri bir devlet kurumu seçmiş, bu kurumun hangi alanda faaliyet gösterdiğini, devlet kurumunun ismini, amaçlarını belirlemiştir. Her grup seçtiği kurumun ismini almıştır. Araştırdıkları devlet kurumunu tanıtan bir afiş ile birlikte kurumu ifade eden bir logo veya amblem bulmuş, sloganlarını belirlemiştir. Çalışmalarında kullanmak üzere yanlarında bir adet makas, bir adet renkli karton, renkli kalemler, kullanabilecekleri çeşitli görsel malzeme ve yapıştırıcı bulundurmaları söylendiği için planlı hareket etmişlerdir. Çalışmalarının sonunda, grup için ortak bir sunum hazırlamış, bu sunumda devlet kurumunun özellikleri ve faaliyetleri (yapacağı çalışmaları, amaçları ve giderlerini nasıl karşılayacağı) yer almıştır. Sunum sırasında hazırladıkları afiş, pano ve amblemlerini tahtaya asmışlardır.
7. Kurumların sunumları bitiren gruplardaki öğrenciler, farklı gruplardaki öğrenciler ile bir araya gelerek konuları ile ilgili birbirlerine sorular sorup tartışmaları sağlanmıştır.
8. Grupların yaptığı ürünler, diğer grup üyeleri ve sosyal bilgiler öğretmenin görüşleriyle değerlendirilmiş ve birinci olan gruba ödül verilmiştir.
9. 1. haftanın sonunda gruplara 3. ve 4.kazanımlarda demokratik bir toplum yaratmanın ve sürdürmenin sadece devlet kurumları ile olmayacağı, katılımcı bir toplum bilincinin geliştirilerek sivil toplum kuruluşlarının güçlendirilmesinin gerekliliği belirtilerek, sivil toplum kuruluşlarının gönüllülük esasına göre devlet kurumlarının görevlerini yerine getirmede destekleyici güç olduklarına değinilmiştir. Öğrencilerden sivil toplum kuruluşlarının etkinlik alanlarını belirlemeleri istenerek barınma, beslenme, eğitim, sağlık ve çevre ihtiyaçlarında araştırdıkları devlet kurumları yerine bu defa sivil toplum kuruluşlarını araştırmaları istenmiştir.
- 10.2.haftaya gelirken seçtikleri Tema, Kızılay, Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı, Lösev ve Yeşilay ile ilgili araştırma yapan grupların her biri bu sivil toplum kuruluşlarının hangi alanda faaliyet gösterdiğini, amaçlarını, hedeflerini belirlemişlerdir. Her grup seçtiği sivil toplum kuruluşunun ismini

almıştır. Araştırdıkları kuruluşu tanıtan bir afiş ile birlikte bir de logo veya amblem bulmuş, sloganlarını belirlemişlerdir. Çalışmalarında kullanmak üzere yanlarında bir adet makas, bir adet renkli karton, renkli kalemler, kullanabilecekleri çeşitli görsel malzeme ve yapıştırıcı bulundurmaları söylendiği için planlı hareket etmişlerdir. Çalışmalarının sonunda, grup için ortak bir sunum hazırlamış, bu sunumda sivil toplum kuruluşlarının özellikleri ve faaliyetleri (yapacağı çalışmaları, amaçları ve giderlerini nasıl karşılayacağı) yer almıştır. Sunum sırasında hazırladıkları afiş, pano ve amblemlerini tahtaya asmışlardır.

11. Sivil toplum kuruluşlarıyla ilgili sunumlarını yapan öğrenciler, farklı gruplardaki öğrenciler ile bir araya gelerek konuları ile ilgili birbirlerine sorular sorup tartışmaları sağlanmıştır.
12. Grupların yaptığı ürünler, diğer grup üyeleri ve sosyal bilgiler öğretmenin görüşleriyle değerlendirilmiş ve birinci olan gruba ödül verilmiştir.
13. 3. hafta gruplar hazırladıkları ve sunumunu yaptıkları sivil toplum kuruluşlarını örnek alarak 'okulda ağaç dikme', 'çöp toplama', 'atık pil toplama', 'Kızılay broşürleri dağıtma', 'Lösev'e para toplamak için okulda kermes düzenleme' ve TEGV içinde okula gitmeyen ve okuma yazma bilmeyen yaşlı kişilere yönelik 'okuma yazma seferberliği başlatma' gibi etkinlikler yapılmıştır. Etkinliklerin planlama ve uygulama aşamasında sosyal bilgiler öğretmeni rehberlik yapmış ama öğrenciler aktif olarak yer almıştır.
14. Uygulamanın son haftasında, sunumunu yaptıkları devlet kurumları ve sivil toplum kuruluşlarını iyice öğrenen gruplar hazırladıkları ürünleri, çizdikleri resimleri karşılaştırmak amacıyla tahtaya asmış ve grup üyeleri tahtaya çıkmışlardır. Bir grubun hazırladığı aynı ihtiyaca cevap veren devlet kurumunun ve sivil toplum kuruluşunun çalışmaları tahtaya asılmıştır. Örn; Milli Eğitim ile Türk Eğitim Gönüllüleri Vakfı. Bu iki çalışma arasındaki temel farklar ve benzerlikler grup üyelerinin diğer gruplardaki öğrencilere karşılıklı sordukları sorular ile belirlenmiş ve tahtaya yazılmıştır. Öğretmen tarafından dağıtılan çalışma kağıdındaki ilgili boşluklar öğrenciler tarafından doldurulmuştur.

15. Öntest olarak uygulanmış olan Başarı Testi ve Sosyal Beceri Ölçeği sontest olarak uygulanmıştır.

3.3.2.2. Kontrol grubu uygulama aşamaları

Kontrol grubuna öğretmenin etkili olduğu geleneksel yöntem uygulanmış, geleneksel yöntemin uygulanışı sırasında aşağıdaki işlemler takip edilmiştir.

1. Dersin nasıl isleneceği öğrencilere anlatılmıştır.
2. Konu sosyal bilgiler öğretmeni tarafından anlatılmış, öğrencilere konu ile ilgili sorular sorulmuştur.
3. Ders sırasında öğrenciler konu ile ilgili sorularını öğretmene yöneltmiştir.
4. Öntest olarak uygulanmış olan başarı testi sontest olarak da uygulanmıştır.

3.4. Veri Analizi

Araştırmada betimsel analiz yapılmıştır. Betimsel analizde alt problemler doğrultusunda, frekans, yüzde, aritmetik ortalama, T testi ve standart sapma analizi yapılmıştır.

Araştırmada elde edilen tüm veriler bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Veriler SPSS (Statistical Package for the Social Science) 21.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir.

3.4.1. Toplum İçin Çalışanlar Başarı Testi Analizi

Deney grubu ve kontrol grubu öğrencilerine, ‘toplum için çalışanlar başarı testini’ öntest ve sontest olarak uygulanmıştır. Öğrencilerin verdikleri cevaplar kodlanarak tablolaştırılmıştır. Kodlamanın frekansları belirlenmiş ve öğrencilerin cevapları sorulara göre girilmiştir.

3.4.2. Sosyal Beceri Ölçeği Analizi

Öğrencilerin uygulama öncesi ve sonrası sosyal beceri değişimleri analiz edilmiştir. Bunun için 'sosyal beceri ölçeği' deney ve kontrol grubuna öntest ve sontest olarak uygulanmış cinsiyet durumları ve frekanslar belirlenmiştir.



BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde İşbirlikli Öğrenmenin Ortaokul 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Öğrencilerin Akademik Başarılarına ve Sosyal Katılım Becerisine Etkisinin belirlenmesi amacıyla alt problemlere dair elde edilen veriler, çözümlenmiş ve bulgular yorumlanmıştır.

4.1. Başarı Testi Pilot Uygulamasına İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Hazırlanan 40 soruluk başarı testinde her bir doğru cevap “1” puan, yanlış cevaplar ise “0” şeklinde puanlanmıştır. Hazırlanan anlama testi asıl uygulamada kullanılmadan önce testin ölçme değerlendirme ilkelerine uygun olup olmadığını anlamak amacıyla geçerlik-güvenirlik çalışması yapılmıştır. Denemelik form uygulama yapılan okulla benzer özellikler gösteren başka bir okulun beşinci sınıfında öğrenim gören toplam 120 öğrenciye pilot uygulaması yapılmıştır. Öğrencilerden tüm soruları yanıtlamaları istenmiş ve yeterli süre verilmiştir. Ayrıca öğrencilerden anlamakta güçlük çektikleri soruları da belirtmeleri istenmiştir. Deneme uygulamasından sonra test analizlerine ve madde analizlerine geçilmiştir. Madde analizinde, her maddenin güçlük ve ayırıcılık indeksleri hesaplanmıştır. Ayırıcılık indeksi .20'nin altında olan maddeler testten çıkarılmıştır. Maddelerin ayırıcılık gücünün yanı sıra alt ve üst % 27'lik dilimler arasında anlamlı farklar olup olmadığı, bağımsız gruplar t-testiyle test edilmiştir. Anlamlı görülmeyen maddeler ayırt edici kabul edilmeyip teste alınmamıştır. Sonuçta 9 madde geçerli ve güvenilir bulunmayıp testten çıkartılmıştır.

Tablo 4.1

Başarı Testi Pilot Uygulamasına İlişkin Bulgular

Madde No	Pj	Sj	rjx	T	Madde No	Pj	Sj	rjx	T
1	,67	,47	.43	-5,738	21	,66	,48	.33	-2,987
2	,76	,43	.28	-3,076	22	,50	,50	.27	-2,823
3	,38	,49	.20	-2,048	23	,59	,49	.45	-5,336
4	,67	,47	.38	-3,658	24	,59	,49	.33	-4,077
5	,77	,42	.27	-2,795	25	,32	,47	-.03	-,077
6	,64	,48	.35	-3,207	26	,65	,48	.30	-4,398
7	,59	,49	.34	-3,502	27	,48	,50	.43	-4,426
8	,58	,50	.29	-2,267	28	,50	,50	.50	-6,594
9	,44	,50	.00	-,045	29	,65	,48	.45	-5,607
10	,50	,50	.24	-2,561	30	,37	,48	.33	-2,870
11	,59	,49	.32	-3,873	31	,50	,50	.33	-3,113
12	,33	,47	.20	-1,591	32	,55	,50	.38	-4,279
13	,39	,49	.13	-2,191	33	,41	,49	.14	-1,522
14	,63	,48	.42	-4,611	34	,62	,49	.33	-3,778
15	,64	,48	.34	-3,873	35	,58	,50	.39	-4,130
16	,33	,47	-.11	1,330	36	,50	,50	.29	-3,476
17	,60	,49	.36	-4,279	37	,53	,50	.28	-1,988
18	,58	,50	.38	-3,430	38	,59	,49	.39	-3,873
19	,39	,49	.08	-1,148	39	,48	,50	.24	-3,242
20	,65	,48	.37	-3,873	40	,49	,50	.04	-,519

Son biçimi verilen 31 maddelik başarı testi elde edilmiştir. Test maddeleri ile bu maddelerin madde güçlük ve ayırıcılık indeksleri, madde standart sapmaları ile t-testi sonuçları Tablo 4.1.'de verilmiştir.

Toplum İçin Çalışanlar Başarı Testinin madde analizi sonuçları incelenecek olursa; Madde-test korelasyon indeksine (ayırıcılık gücü) bakıldığında; 3.madde, 9. madde, 12. madde, 13. madde, 16. madde, 19. madde, 25. madde, 33. madde ve 40. madde testten çıkarılmıştır.

T-değerleri ve p değerlerine bakıldığında; ; 3.madde, 9. madde, 12. madde, 13. madde, 16. madde, 19. madde, 25. madde, 33. madde ve 40. madde testten çıkarılmıştır.

Sonuç olarak, başarı testi formundan 9 madde geçerli ve güvenilir bulunmayıp testten çıkarılmıştır.

Testin güvenilirliği için elde edilen KR 20 güvenirlik katsayısı, testin ortalama güçlüğü, aritmetik ortalaması, medyanı, modu ve standart sapma değerleri Tablo 4.2’de belirtilmiştir.

Tablo 4.2

Toplum İçin Çalışanlar Başarı Testi KR 20 Alfa Değeri ve Test Analizi Sonuçları

N	\bar{X}	SS	KR 20
120	31.129	5.58	.713

Yukarıdaki tablo incelendiğinde, 120 kişilik grup üzerinde pilot uygulaması yapılan başarı testi incelendiğinde; ortalama ve ortancanın birbirine yakın olması nedeniyle testin normal dağılım gösterdiği söylenebilir. Pilot uygulaması sonucunda yapılan madde ve test analizleri sonucunda elde edilen puanlardan yararlanılarak KR 20 güvenirlik katsayısı .713, testin standart sapması 5.58 olarak belirlenmiştir. Toplum için çalışanlar başarı testinin bu çalışmada kullanılacak düzeyde bir güvenilirliğe sahip olduğu söylenebilir.

4.2. Deney ve Kontrol Grubunun Öntest ve Sontest Başarı Puanlarına İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Araştırmanın birinci hipotezi aşağıdaki gibi ifade edilmiştir:

İşbirlikli öğrenme yöntemi tekniklerinden biri olan birlikte öğrenmenin kullanıldığı deney grubu ile düz anlatım yönteminin kullanıldığı kontrol gruplarındaki öğrencilerin “Toplum İçin Çalışanlar” ünitesine ilişkin başarı testi öntest puanları kontrol altına alındığında sontest puanları açısından gruplar arasında anlamlı bir fark

vardır. Araştırma hipotezinin test edilmesinde kovaryans analizinden faydalanılmıştır.

Araştırmanın yürütüldüğü, deney ve kontrol gruplarında yer alan 46 öğrencinin akademik başarı testinden aldıkları öntest-sontest puanlarının aritmetik ortalamaları, standart sapma değerleri, kovaryans analizi sonucunda hesaplanan ve çoklu karşılaştırma testinde temel alınan sontest düzeltilmiş ortalama puanları ile standart hata değerleri Tablo 4.3'te sunulmuştur.

Tablo 4.3 incelendiğinde deney ($\bar{X}=17.35;29.31$) ve kontrol grubunun ($\bar{X}=16.35;19.30$) akademik başarı testi sontest toplam puanlarının aritmetik ortalamalarının öntest puanlarına göre yükseldiği gözlemlenmektedir.

Tablo 4.3

Deney ve Kontrol Gruplarındaki Öğrencilerin Akademik Başarı Öntest-Sontest Düzeltilmiş Aritmetik Ortalamaları, Standart Sapma Değerleri ile Sontest Düzeltilmiş Ortalamaları ve Standart Hata Değerleri

Gruplar	N		Toplam Puanlar		Düzeltilmiş Sontest Ortalamaları	
			\bar{X}	SS	\bar{X}_d	SH
Deney Grubu	23	Öntest	17.35			
		Sontest	29.31	7.86	29.53	1.15
Kontrol Grubu	23	Öntest	16.35			
		Sontest	19.30	6.71	19.69	1.15

Tablo 4.3'te görüldüğü gibi deney grubunun düzeltilmiş sontest toplam puan ortalaması ($\bar{X}=29.53$), kontrol grubunun ortalamasından ($\bar{X}=19.69$) yüksektir. Gözlenen bu farkın anlamlı olup olmadığını test etmek için kovaryans analizi uygulanmış elde edilen sonuçlar Tablo 4.4'te gösterilmiştir.

Tablo 4.4

Deney ve Kontrol Gruplarında Yer Alan Öğrencilerin Akademik Başarıları Sontest Toplam Puanlarının Kovaryans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P
Kontrol Edilen Değişken (Öntest)	1051.756	1	1051.756	34.871	.000
Gruplama Ana Etkisi	1106.895	1	1106.895	36.699	.000***
Hata	1296.940	43	30.161		
Toplam	31500.000	46			

***p<.001

Tablo 4.4'te görüldüğü gibi kovaryans analizi sonuçları, öntest toplam puanları kontrol altına alındığında grupların sontest düzeltilmiş ortalama puanları açısından gruplama ana etkisinin anlamlı olduğunu göstermiştir [$F(1,43) = 36.699, p = .000$]. Belirlenen farklılığın hangi grup lehine olduğunu saptamak için Bonferroni ikili karşılaştırmalar testi uygulanmış elde edilen sonuçlar Tablo 4.5'te sunulmuştur.

Tablo 4.5 incelendiğinde deney ve kontrol grubu arasında deney grubu lehine istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur.

Tablo 4.5

Deney ve Kontrol Gruplarındaki Öğrencilerin Akademik Başarıları Sontest Toplam Puanları Düzeltilmiş Ortalamaları Arasındaki Farkların Anlamlılığına İlişkin Bonferroni Testi Sonuçları

Karşılaştırma	Gerçek Farklılık	Standart Hata	p
Deney Grubu/Kontrol Grubu	9.842***	1.625	.000***

***p<.001

Öğrencilerin akademik başarı testinden elde edilen bulgular, araştırmanın birinci hipotezinde ileri sürülen toplam puanlar açısından gruplar arasında anlamlı farklar oluşacağı yargısını desteklemiştir.

4.3. Sosyal Beceri Testi Pilot Uygulamasına İlişkin Bulgu Ve Yorumlar

Toplum için çalışanlar ünitesinde yer alan sosyal beceriye ilişkin hazırlanan 100 5.sınıf öğrencisi üzerinde pilot uygulaması yapılan ‘Sosyal Beceri Ölçeği’ 2013-2014 eğitim öğretim yılında araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Uygulama yapılan okul ve sınıflarda araştırmacı kendini tanıtır, çalışmanın amacını anlatmış ve öğrencilerin dört dereceli likert tipi ölçeğindeki sorulara samimiyetle cevap vermelerini istemiştir. Ölçekte yer alan 20 maddenin puanlaması Her zaman(4), Sık sık(3), Ara sıra(2), Hiçbir Zaman(1), şeklinde puanlanmıştır.

Bu çalışmada da kullanılmadan önce ölçeğin güvenirlik değeri hesaplanmış ve .76 olarak bulunmuştur.

4.4. Deney ve Kontrol Grubunun Öntest ve Sontest Sosyal Beceri Puanlarına İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Araştırmanın ikinci hipotezi aşağıdaki gibi ifade edilmiştir:

İşbirlikli öğrenme yöntemi tekniklerinden biri olan birlikte öğrenmenin kullanıldığı deney grubu ile düz anlatım yönteminin kullanıldığı kontrol gruplarındaki öğrencilerin sosyal beceri ölçeğinden aldıkları öntest puanları kontrol altına alındığında sontest puanları açısından gruplar arasında anlamlı bir fark vardır.

Araştırmanın yürütüldüğü, deney ve kontrol gruplarında yer alan 46 öğrencinin sosyal beceri ölçeğinden aldıkları öntest-sontest puanlarının aritmetik ortalamaları, standart sapma değerleri, kovaryans analizi sonucunda hesaplanan ve çoklu karşılaştırma testinde temel alınan sontest düzeltilmiş ortalama puanları ile standart hata değerleri Tablo 4.6’da sunulmuştur.

Tablo 4.6 incelendiğinde deney ($\bar{X} = 2.50; 3.25$) ve kontrol grubunun ($\bar{X} = 2.69; 2.77$) sosyal beceri testi sontest toplam puanlarının aritmetik ortalamalarının öntest puanlarına göre yükseldiği gözlemlenmektedir.

Tablo 4.6

Deney ve Kontrol Gruplarındaki Öğrencilerin Sosyal Beceri Öntest-Sontest Düzeltilmiş Aritmetik Ortalamaları, Standart Sapma Değerleri ile Sontest Düzeltilmiş Ortalamaları ve Standart Hata Değerleri

Gruplar	N	Toplam Puanlar		Düzeltilmiş Sontest Ortalamaları	
		\bar{X}	SS	\bar{X}_d	SH
Deney Grubu	23	Öntest	2.50		
		Sontest	3.25	.31	3.26
Kontrol Grubu	23	Öntest	2.69		
		Sontest	2.77	.34	2.77

Tablo 4.6’da görüldüğü gibi deney grubunun düzeltilmiş sontest toplam puan ortalaması ($\bar{X}=3.26$), kontrol grubunun ortalamasından ($\bar{X}=2.77$) yüksektir. Gözlenen bu farkın anlamlı olup olmadığını test etmek için kovaryans analizi uygulanmış elde edilen sonuçlar Tablo 4.7’de gösterilmiştir.

Tablo 4.7

Deney ve Kontrol Gruplarında Yer Alan Öğrencilerin Sosyal Beceri Sontest Toplam Puanlarının Kovaryans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Kontrol Edilen Değişken (Öntest)	.015	1	.015	.143	.707
Gruplama Ana Etkisi	2.504	1	2.504	23.301	.000
Hata	4.621	43	.107		
Toplam	424.598	46			

***p<.001

Tablo 4.7’de görüldüğü gibi kovaryans analizi sonuçları, öntest toplam puanları kontrol altına alındığında grupların sontest düzeltilmiş ortalama puanları açısından gruplama ana etkisinin anlamlı olduğunu göstermiştir [$F(1,43)=23.301$, $p=.000$]. Belirlenen farklılığın hangi grup lehine olduğunu saptamak için Bonferroni ikili karşılaştırmalar testi uygulanmış elde edilen sonuçlar Tablo 4.8’de sunulmuştur.

Tablo 4.8

Deney ve Kontrol Gruplarındaki Öğrencilerin Sosyal Beceri Sontest Toplam Puanları Düzeltmiş Ortalamaları Arasındaki Farkların Anlamlılığına İlişkin Bonferroni Testi Sonuçları

Karşılaştırma	Gerçek Farklılık	Standart Hata	p
Deney Grubu/Kontrol Grubu	.493***	.102	.000***

***p<.001

Tablo 4.8 incelendiğinde deney ve kontrol grubu arasında deney grubu lehine istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur.

Öğrencilerin sosyal beceri ölçeğinden elde edilen bulgular, araştırmanın ikinci hipotezinde ileri sürülen toplam puanlar açısından gruplar arasında anlamlı farklar oluşacağı yargısını desteklemiştir.

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümde İşbirlikli Öğrenmenin Ortaokul 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Öğrencilerin Akademik Başarılarına ve Sosyal Katılım Becerisine Etkisinin belirlenmesi amacıyla uygulanan çalışmanın bulgularına yönelik sonuçlar ve bu sonuçlara yönelik geliştirilen öneriler yer almaktadır.

5.1. Sonuç ve Tartışma

Araştırmada işbirlikli öğrenme modelinin birlikte öğrenme tekniğinin Sosyal Bilgiler dersi toplum için çalışanlar ünitesinde 5.sınıf öğrencilerinin akademik başarılarını ve sosyal becerilerini ne düzeyde etkilediği belirlenmiştir. Araştırmanın problemlerini karşılayan sonuçlar aşağıda verilmiştir.

Araştırmaya katılan işbirlikli öğrenme yöntemlerinden birlikte öğrenmenin uygulandığı deney grubu ile düz anlatım yönteminin kullanıldığı kontrol grubunun başarı testinin öntestinden almış oldukları puan ortalamalarının birbirine oldukça yakın olduğu ve gruplar arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmüştür. Öntest puanlarına göre yapılan istatistiksel analiz sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın çıkmaması grupların çalışmaya başlamadan önce ilgili ünite üzerinde akademik başarı bakımından benzer özelliklere sahip olduklarını göstermiştir. Uygulamalara başlamadan önce öntestlerden elde edilen puanlara göre grupların benzerlik göstermesi ve aralarında akademik başarı açısından fark olmaması, onların eşit niteliklerde uygulamaya başladıklarını göstermesi bakımından önemlidir.

Araştırma kapsamındaki deney grubuna işbirlikli öğrenme yönteminden birlikte öğrenme tekniğinin uygulaması tamamlandıktan sonra başarı testi son test olarak uygulanmıştır. Elde edilen verilere göre deney ve kontrol grubunun başarılarında artış olmakla birlikte; istatistiksel sonuca göre görülen anlamlı farkların deney grubu lehine olduğu belirlenmiştir. Bu bağlamda işbirlikli öğrenme modelinde kullanılan birlikte öğrenme tekniğinin akademik başarıyı arttırmada düz anlatım yöntemine göre daha etkili olduğu sonucuna varılmıştır.

Alanyazında birçok araştırmada işbirlikli öğrenme, başarı konusunda geleneksel öğrenme yöntemine göre daha etkili bulunmuştur (Akbulut, 2013; Arslan ve Yanpar-Şahin, 2004; Atar 2003; Avşar ve Alkış, 2007; Çaycı, Demir, Başaran ve Demir, 2007; Çelebi, 2006; Çetin, 2002; Fidan, 2004; Gökdağ, 2004; Günay, 2002; Karaoğlu, 1999; Katılmış, 2002; Öner, 2007; Özkal, 2000; Özkan, 1999; Uysal, 2010; Yetkin, 2010; Yıldırım, 2003). Araştırmamızda sözü edilen çalışmaların bulgularını teyit etmektedir.

Deney grubu öğrencileri seçtikleri sivil toplum kuruluşları ile ilgili araştırma yapmak için sınıf dışı etkinliklerle de bir araya geldikleri, yani birbirleriyle daha fazla zaman geçirmeleri sosyal becerilerine olumlu katkı sağlamıştır. Deney grubu araştırdıkları konuyla ilgili özgün birer sunum hazırlamış ve sınıfa sunmuştur. Sunum yapan her gruba diğer grupların soru sorabilmesi, eksik bilgiye sahip olan öğrencilerin tam öğrenmelerini sağlamıştır. Bu nedenlerle işbirlikli öğrenmenin birlikte öğrenme tekniği, düz anlatım yöntemine göre öğrencilerin akademik başarılarını arttırmada daha etkili bir yöntem olduğu değerlendirilmektedir. İşbirlikli öğrenmenin geleneksel öğrenme ile kıyaslanabildiği araştırmaların sonuçları da çalışmanın bulgularını desteklemektedir.

Araştırmanın ikinci alt problemi kapsamında işbirlikli öğrenme yönteminin tekniklerinden biri olan birlikte öğrenmenin kullanıldığı deney grubu ile düz anlatım yönteminin kullanıldığı kontrol gruplarındaki öğrencilerin sosyal beceri ölçeğinden aldıkları öntest puanları kontrol altına alındığında son test puanları açısından gruplar arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı incelenmiştir. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin uygulamalara başlamadan önce sosyal becerilerinin hangi düzeyde olduğunu belirlemek için yapılan sosyal beceri öntest analiz sonuçlarında gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farkların olmadığı sonucuna varılmıştır. Buna göre

deney ve kontrol grubu öğrencilerinin sosyal becerilerinin öntest puanlarının birbirlerine oldukça yakın olduğu görülmüştür.

Araştırmada kullanılan ilgili yöntemlerin uygulamaları tamamlandıktan sonra yapılan sosyal beceri sontest analiz sonuçlarında gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farkların olduğu sonucuna varılmıştır. İşbirlikli yöntemin uygulamaları sonucunda öğrencilerin sosyal beceri sontest puan ortalamalarının kontrol grubundan anlamlı derecede yüksek olduğu bulgulanmıştır. Bunun önemli nedenleri arasında, işbirlikli öğrenme uygulamalarında öğrencilerin grup arkadaşlarıyla sürekli yardımlaşmaları ve sürekli etkileşim halinde olmalarıdır. Böylece özgüven kazanan ve aralarındaki iletişimi güçlendiren öğrenciler bu süreçte sosyal becerilerini geliştirmişlerdir.

Alanyazında sosyal beceri üzerine araştırma pek yapılmamıştır. Yapılanlarda da işbirlikli öğrenme, öğrencilerin sosyal becerilerini geliştirmesi açısından geleneksel öğrenme yöntemine göre daha etkili bulunmuştur (Salman, 2005; Yılar, 2015).

5.2. Öneriler

5.2.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler

Bu bölümde kullanılan yöntemlerle ilgili olarak daha sonraki çalışmalara ışık tutabilecek bazı öneriler sunulmuştur.

1. İşbirlikli öğrenme grupları ilgili yöntemin en önemli bileşenlerinden biridir ve işbirlikli öğrenme amacına yönelik yapılan grup çalışmalarının geleneksel küme çalışmasına dönüşmemesine dikkat edilmelidir.

2. Oluşturulan gruplardaki öğrenci sayılarının eşit olması oldukça önemli görülmektedir. Sınıf mevcudu bu eşitliğin sağlanmasını engelleyebilir, bu durumda gruplar oluşturulurken artan öğrencilerin diğer gruplar içine çok dikkatli biçimde atanması ya da grupların öğrenci açıkta kalmayacak şekilde tekrar düzenlenmesi gerekmektedir.

3. Gruplar cinsiyet faktörüne göre de dengeli dağılım göstermelidir. Bir grup içerisinde cinsiyet açısından tek kalan öğrenci grup tarafından dışlanabileceği gibi,

öğrenci de kendisini gruptan soyutlayabilir. Dolayısıyla bu durum işbirlikli öğrenmenin amacına ulaşamamasına neden olmaktadır.

4. Uygulamalar için gereğinden fazla ayrılan zaman ise öğrencilerin sıkılmasına ve hem yönetime hem de derse ilişkin tutumlarının olumsuz olarak şekillenmesine sebebiyet vermektedir. Dolayısıyla etkili planlama ve zaman yönetimi oldukça önemlidir.

5. İşbirlikli öğrenme gruplarında yer alan öğrencilere zorlandıkları ve yardıma ihtiyaç duydukları zamanda yardım edilmelidir. Öğretmen öğrencilere iyi bir rehber olmak zorundadır. Dolayısıyla zaman zaman gruplar arasında dolaşarak süreç yönetimini sağlamalıdır.

6. Çalışmanın daha iyi sonuç verebilmesi için eğitilen öğretmenler tarafından uygulama yapılmalıdır.

5.2.2. Bu Konuda Yapılacak Araştırmalara Yönelik Öneriler

1. Bu araştırmada sosyal bilgiler dersi “Toplum İçin Çalışanlar” ünitesinde, birlikte öğrenme tekniği düz anlatım yöntemine göre akademik başarı açısından daha etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İşbirlikli öğrenmenin başarıya olumlu etkisini genelleştirebilmek için diğer ünitelerde de kullanılmalıdır.

2. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre öğrencilere sosyal becerilerin kazandırılmasında birlikte öğrenme yönteminin etkili olduğu bulunmuştur. Bu sonucun genelleştirilebilmesi için farklı çalışmalarda birlikte öğrenmenin sosyal beceri üzerindeki etkisi karşılaştırmalı olarak çalışılmalıdır.

3. Sosyal bilgiler eğitimi alanında işbirlikli öğrenme yöntemleri ve bunların uygulamasına yönelik olarak yapılan çalışmalar nitelik ve nicelik yönünden artırılmalıdır. İşbirlikli öğrenmenin yalnızca geleneksel öğrenme değil diğer öğrenme yöntemleriyle karşılaştırmaları yapılmalıdır.

4. Araştırma sonuçlarına göre akademik başarı ve sosyal becerilerin kazandırılması açısından işbirlikli öğrenme yöntemlerinin olumlu etkileri olduğu görülmüştür. Bu nedenle sosyal bilgiler öğretmenlerinin derslerde bu modeli uygulamaları teşvik edilmelidir.

5. Bu araştırma bir devlet okulunda öğrenim gören 5. sınıf öğrencileriyle yürütülmüştür. Benzer çalışmalar farklı sosyo-ekonomik yapıya sahip bölgelerdeki okullarda ve özel okullarda uygulanabilir. Böylece işbirlikli öğrenme yöntemlerinin etkililik düzeyleri daha geniş bir yelpazede ele alınıp değerlendirilebilir.
6. Sosyal bilgiler dersi konularının öğretiminde işbirlikli öğrenme yöntemleri ile diğer aktif öğrenme yöntemlerinin etkililikleri karşılaştırmalı olarak çalışılabilir.
7. Bu çalışmanın bağımlı değişkenleri akademik başarı ve sosyal beceriler ile sınırlıdır. İşbirlikli öğrenme yöntemlerinin farklı değişkenler üzerindeki etkileri farklı çalışmalarda karşılaştırmalı olarak araştırılmalıdır.
8. İşbirlikli öğrenme yönteminin uygulanabilmesi için Milli Eğitim’de çalışan öğretmen ve yöneticilerin bilinçlendirilmesi çalışmaları yapılmalıdır.
9. Eğitim Fakülteleri’nde yapılan işbirlikli öğrenmeye dair akademik çalışmaların bulgularının, Milli Eğitim programlarına aktarılması için etkin işbirliği geliştirilmelidir.

KAYNAKÇA

- Akbulut, G. (2013). *6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde İşbirlikli Öğrenme Yöntemi (Birlikte Öğrenme ve Takım Destekli Bireyselleştirme Teknikleri)Uygulamasının Öğrenci Tutum Ve Başarısına Etkisi*, (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Muğla.
- Akçay, R.C. (2008). *Sosyal bilgiler eğitiminin amaçları ve işlevleri açısından değerlendirilmesi ve ders dışı etkinlikleri kapsayan bir model önerisi*. 14-16 Mayıs Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Ankara: Nobel Basımevi.
- Aladağ, E. (2009). *Sosyal bilgiler eğitiminde yaratıcı drama*. Ankara: PegemA Akademi.
- Arslan, A. ve Yanpar-Şahin, T. (2004). *Oluşturmacı yaklaşıma dayalı işbirlikli öğrenmenin öğrencilerin duyuşsal öğrenmelerine etkileri*. 6-9 Temmuz XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Malatya.
- Arslan, A. ve Yanpar-Şahin, T. (2006). Oluşturmacı (Constructivist) Yaklaşıma dayalı işbirlikli öğrenmenin ilköğretim sosyal bilgiler dersindeki etkileri. *Eurasian Journal of Educational Research (EJER)*, 6(24), 22-32. Erişim adresi <http://www.ejer.com.tr/index.php?git=22&kategori=55&makale=195>.
- Atar: K. (2003). *Sosyal Bilgiler Derslerinde Deprem Konusunun İşbirlikli Öğrenme Yöntemi İle Öğretimin Etkililiğinin Araştırılması*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: İstanbul.
- Avşar, Z. ve Alkış: (2007). İşbirlikli öğrenme yöntemi ‘Birleştirme I’ tekniğinin sosyal bilgiler derslerinde öğrenci başarısına etkisi. *İlköğretim Online*, 6(2), 197-203. Erişim adresi <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/ilkonline/article/view/5000038304>

- Aydın, A. (2004). *Sınıf yönetimi*. Ankara: Tekaağaç Yayınevi.
- Aydın, F. (2011). *Coğrafya öğretiminde işbirlikli öğrenme*. Bursa: Mkm Yayıncılık.
- Bayrakçıken, S., Doymuş, K. ve Doğan, A. (2013). *İşbirlikli öğrenme modeli ve uygulaması*. (1. Baskı), Ankara: Pegem Akademi.
- Bilgin, İ. (2006). *Fen ve teknoloji öğretimi*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Bilgin, T. (2004). İlköğretim yedinci sınıf matematik dersinde (çokgenler konusunda) öğrenci takımları başarı bölümleri tekniği kullanımı ve uygulama sonuçları. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(1), 19-28. Erişim adresi <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/uefad/article/viewFile/5000152280/5000138088>.
- Box, J.A. ve Little, D.C. (2003). Cooperative small-group instruction combined with advanced organizers and their relationship to self-concept and social studies achievement of elementary school students. *Journal of Instructional Psychology*, 30(4), 285-287. Retrieved from <https://www.questia.com/library/journal/1G1-112686162/cooperative-small-group-instruction-combined-with>.
- Büyükkaragöz, S. (1997). *Program geliştirme*. Genişletilmiş İkinci Baskı, Konya:Kuzular Ofset.
- Cheng, K. ve Chen, Y. (2008). Effects of cooperative learning in a college course on student attitudes toward accounting: a quasi-experimental study. *International Journal of Management*, 25(1), 111-116. Retrieved from <https://www.questia.com/library/journal/1P3-1460961681/effects-of-cooperative-learning-in-a-college-course>.
- Çatak, M. (2014). *Ortaokullarda Sosyal Bilgiler Öğretiminin Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi*, (Yayımlanmış Doktora Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Afyon.

- Çatak, M., Alkan, V., Erdem, A., Özdemir Özden, D., Şahin, A., Taşlı, İ., Çengelli Köse, T., Mercin, L., Karaduman, H., Selanik Ay, T. ve Uzunkol, E. (2016). Sosyal bilgiler programının yapısı ve özellikleri. Şimşek, S. (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretimi (27-56)*, Ankara: Anı yayıncılık.
- Çaycı, B., Demir, M.K., Başaran, M. ve Demir, M. (2007). Sosyal bilgiler dersinde işbirliğine dayalı öğrenme ile kavram öğretimi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15(2), 619-630.
- Çelebi, C. (2006). *Yapılandırmacılık Yaklaşımına Dayalı İşbirlikli Öğrenmenin İlköğretim 5.Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Öğrencilerin Erişi Ve Tutumlarına Etkisi*, (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Konya.
- Çetin, B. (2002). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde İşbirliğine Dayalı Öğrenme Yönteminin İlköğretim 4. Sınıf Öğrencilerinin Bilişsel Erişi Düzeylerine Etkisi*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: İstanbul.
- Demircioğlu, İ.H. (2003). *Öğretim stratejileri*. Ankara: Pegem A yayıncılık.
- Demirel, Ö. (1999). *Öğretme sanatı*. I. Basım, Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Demirel, Ö. (2002). *Kuramdan uygulamaya eğitimde program geliştirme*. 4. Baskı, Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Demirel, Ö. (2007). *Öğretme sanatı*, Geliştirilmiş. II. Baskı, Ankara: PegemA yayıncılık.
- Deryakulu, D. (2001). *Yapıcı öğrenme*. Ankara: Eğitim Sen.
- Doğanay, A. (2004). *Sosyal bilgiler öğretimi. hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi*. 4.Baskı, Ankara: PegemA Yayıncılık.

- Doymus, K., Şimşek, Ü ve Şimşek, U. (2005). İşbirlikçi öğrenme yöntemi üzerine derleme: işbirlikçi öğrenme yöntemi ve yöntemle ilgili çalışmalar. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1), 59-83. Erişim adresi <http://eefdergi.erkincan.edu.tr/article/download/1006000256/1006000912>.
- Efe, R., Hevedanlı, M., Ketani, Ş., Çakmak, Ö., Efe, H. (2008). *İşbirlikli öğrenme teori ve uygulama*. Ankara: Eflatun Yayınevi.
- Ersoy, A. (2007). *İlköğretim beşinci sınıfta teknoloji destekli proje tabanlı öğrenme uygulamaları*. Eskişehir: Anadolu üniversitesi eğitim fakültesi yayınları.
- Ersöz, T. (2012). *Sosyal bilgiler öğretmen kılavuz kitabı(5.sınıf)*. Ankara: Pasifik Yayınları.
- Fidan, S. (2004). *Sosyal Bilgiler Dersinde İşbirlikli Öğrenmenin Erişkiye, Kalıcılığa Ve Derse Karşı Tutuma Etkisi*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi: Bolu.
- Gelici, Ö., Bilgin, İ. (2011). İşbirlikli öğrenme tekniklerinin tanıtımı ve öğrenci görüşlerinin incelenmesi. *Adıyaman Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 1(1), 40-70.
- Gökdağ, M. (2004). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde İşbirlikli Öğrenme, Öğrenme Stilleri, Akademik Başarı ve Cinsiyet İlişkileri*, (Yayınlanmış Doktora Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: İzmir.
- Gömleksiz, M. (1993). *Kubaşık Öğrenme Yöntemi İle Geleneksel Yöntemin Demokratik Tutumlar ve Erişkiye Etkisi*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Çukurova Üniversitesi: Adana.
- Gömleksiz, M. (1997) *Kubaşık öğrenme*. Adana: Baki Kitabevi.
- Gömleksiz, M. (1997). *Kubaşık öğrenme temel eğitim dördüncü sınıf öğrencilerinin matematik başarıları ve arkadaşlık ilişkileri üzerine deneysel bir çalışma*. Adana: Baki Kitabevi.

- Günay, E. (2002). *Geleneksel Öğretim Yöntemleri İle İşbirlikli Öğrenmenin Öğrenci Başarısı Ve Hatırda Tutma Üzerindeki Etkileri*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Pamukkale Üniversitesi:Denizli.
- Güngördü, E. (2002). *Coğrafyada öğretim yöntemleri ilkeler ve uygulamalar*. Ankara: Nobel Yayın.
- Gürkan, T. ve Gökçe, E. (1999). *Türkiye 'de ve çeşitli ülkelerde ilköğretim: program –öğrenci-öğretmen*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Hotaman, D.(2008). *Yeni İlköğretim Programının Kazandırmayı Öngördüğü Temel Becerilerin Öğretmen, Veli ve Öğrenci Algıları Doğrultusunda Değerlendirilmesi*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi: İstanbul.
- İflazoğlu, A. (2003). *Çoklu Zeka Destekli Kubaşık Öğrenme Yönteminin İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Fen Bilgisi Dersindeki Akademik Başarı ve Tutumlarına Etkisi*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Çukurova Üniversitesi, Eğitim Bilimler Enstitüsü: Adana.
- İşçil, N.(1977). *Örnekleme yöntemleri*. Ankara: Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayını.
- Johnson, D. W. And Johnson R. T. (1990). Cooperative learning and achievement: theory and research. *Handbook of Psychology*. doi:10.1002/0471264385 .wei0709.
- Johnson, D.W., Johnson, R.T ve Holubec, E.J. (1993). *Cooperation in the classroom*. Edina: İnteraction Book Company.
- Jonassen, H. D. (1995). *Evaluating constructivistic learning*. , New Jersey: Constructivism In Education (Edit. L.P. Steffe ve J. Gale) Lawrence Earlbaum Associates.
- Karaağaçlı, M. (2005). *Öğretimde yöntemler ve yaklaşımlar*. Ankara: Pelikan Tıp Ve Teknik Yayıncılık.

- Karaoğlu, İ. B. (1999). *Geleneksel Öğretim Yöntemleri ile İşbirlikli Öğrenmenin Öğrenci Başarısı, Hatırda Tutma ve Sınıf Yönetimi Üzerindeki Etkileri*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: İzmir.
- Katılmış, A. (2002). *İşbirlikli Öğrenme Ve Geleneksel Öğretim Yöntemlerinin Sosyal Bilgiler Dersi Tarih Konularındaki Başarı Ve Hatırda Tutma Düzeyleri Üzerindeki Etkileri*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: İstanbul.
- Kaya, M.T. (2013). *Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersinde İşbirlikli Öğrenme Yönteminin Erişmeye Kalıcılığa Ve Derse Karşı Tutuma Etkisi*, (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Bolu.
- Kaya, Z. (2004). *İşbirlikli Öğrenme Yönteminin Türkiye Cumhuriyeti Atatürk İlkeleri Ve İnkılap Tarihi Dersinde Erişmeye, Kalıcılığa Ve Derse Karşı Tutuma Etkisi*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi: Bolu.
- Koç, G. (2002). *Yapılandırmacı Öğrenme Yaklaşımının Duyuşsal ve Bilişsel Öğrenme Ürünlerine Etkisi*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara.
- MEB (2005). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi öğretim programı ve kılavuzu (4-5.sınıflar)*. Ankara: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi.
- Okur, M. (2008). *Çocuklar İçin Felsefe Eğitim Programının Altı Yaş Grubu Çocuklarının, Atılganlık, İşbirliği Ve Kendini Kontrol Sosyal Becerileri Üzerindeki Etkisi*, (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: İstanbul.

- Oruç, Ş. ve Ulusoy, K. (2008). Sosyal bilgiler öğretimi alanında yapılan tez çalışmaları. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 126, 121-132. Erişim adresi http://www.academia.edu/711852/SOSYAL_B%C4%B0LG%C4%B0LER_%C3%96%C4%9ERET%C4%B0M%C4%B0_ALANINDA_YAPILAN_TEZ_%C3%87ALI%C5%9EMALARI.
- Öner, Ü. (2007). *İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Tarih Konularının Öğretiminde, İşbirlikli Öğrenme Yöntemi İle Geleneksel Öğrenme Yönteminin Öğrenci Başarısı Üzerindeki Etkileri*, (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Elazığ.
- Özdemir, D.(2006). *Sosyal Bilgiler Dersinin Düşünme Becerilerini Kazandırma Düzeyine İlişkin Öğretmen Görüşleri*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi: Eskişehir.
- Özdemir, M. (1998). *Hayat bilgisi öğrenme ve öğretme etkinlikleri*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Özden, Y. (2002). *Öğretmenlik mesleğine giriş*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Özkal, N. (2000). *İşbirlikli Öğrenmenin Sosyal Bilgilere İlişkin Benlik Kavramı, Tutumlar Ve Akademik Başarıya Etkileri*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: İzmir.
- Özkan, H.H. (1999). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde İşbirlikli Öğrenme İle Anlatım Ve Soru-Cevap Yöntemlerinin Etkililiklerinin Karşılaştırılması*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Erzurum.
- Öztürk, C. (2012). *Sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Pınar, S. (2007). *'Ölçüler' Konusunun Eğitim Teknolojileri ve İşbirlikli Öğrenme Yöntemleriyle Öğrenilmesinin Öğrencilerin Matematik Başarılarına Etkisi*, (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: İstanbul.

- Saban, A. (2002) *Öğrenme öğretme süreci*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Salman, G. (2005). *İşbirlikli Öğrenmenin Hayat Bilgisi Dersinde Sosyal Beceriler, Erişi ve Hatırda Tutma Üzerindeki Etkileri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: İzmir.
- Sancı, M. (2011.). *İlköğretim 4.Sınıf Fen ve Teknoloji Dersi Öğretiminde Uygulanan Jigsaw ve Grup Araştırması Tekniklerinin Öğrencilerin Akademik Başarıları Üzerine Etkisi*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Erzurum.
- Senemoğlu, N. (1997). *Gelişim öğrenme ve öğretim*. Ankara: Ertem Matbaa.
- Sezer, A., Tokcan, H., (2003). İşbirliğine dayalı öğrenmenin coğrafya dersinde akademik başarı üzerine etkisi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(3), 227-242. Erişim adresi <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/77361>.
- Slavin, R.E.(1980). Cooperative learning. *Review of Educational Research*, 50(2), 315-342. doi:10.3102/00346543050002315.
- Sümbül, A. M. (1995). *İşbirliğine Dayalı Öğretim Yönteminde Kullanılan Değerlendirme Biçiminin Öğrencilerin Erişi ve Tutumlarına Etkisi*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara.
- Şen Şahin, S. (2011). *İşbirliğine Dayalı Öğretim Tekniklerinden Birleştirme Tekniği İle Takım Oyun Turnuva Tekniklerinin Ortaöğretim Coğrafya Dersinde Dış Kuvvetler Konusunda Başarıya Etkisi*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Ankara.
- Şimşek, Ali. (1994). Bilgisayar destekli işbirlikli öğrenmede öğrenci denetiminin akademik başarı, güven ve tutumlar üzerindeki etkisi, *Eğitim Bilimleri Kongresi Kuram-Araştırma-Uygulama Bildiriler*, Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Adana.

- Şimşek, N.,(2007). *Öğrenmeyi öğrenmede alternatif yaklaşımlar*. Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Şimşek, Ü. (2005). *İşbirlikçi Öğrenme Yönteminin Fen Bilgisi Dersinin Akademik Başarı ve Tutumuna Etkisi*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü: Erzurum.
- Tan, M., Temiz, K. (2003). Fen öğretiminde bilimsel süreç becerilerinin yeri ve önem. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(13), 89-100. Erişim adresi http://pauegitimdergi.pau.edu.tr/Makaleler/322160591_8-FEN%20%20c3%96%20c4%9eRET%20c4%b0M%20c4%b0NDE%20B%20c4%b0L%20c4%b0MSEL%20S%20c3%9cRE%20c3%87%20BECER%20c4%b0LER%20c4%b0N%20YER%20c4%b0%20VE%20%20c3%96NE%20e2%80%a6.pdf.
- Tanel, N. (2006). *Termodinamiğin İkinci Yasası Ve Entropi Konularının Öğrenimine İşbirlikli Öğrenme Yönteminin Etkilerinin İncelenmesi*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: İzmir.
- Türk Dil Kurumu (2002) . *Türk dil kurumu güncel sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Türker, M.V. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemleri I*. İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Uysal, G. (2010). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersinde İşbirlikli Öğrenmenin Erişiye, Problem Çözme Becerilerine, Öğrenme Stillerine Etkisi Ve Öğrenci Görüşleri*, (Yayınlanmış Doktora Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: İzmir.
- Ün Açıkgöz, K. (1992). *İşbirlikli öğrenme: kuram, araştırma, uygulama*. Malatya: Uğurel Matbaası.
- Ün Açıkgöz, K. (1992). *İşbirlikli öğrenme*. Malatya: Uğurel Matbaası.
- Ün Açıkgöz, K. (1996). *Etkili öğrenme ve öğretme*. İzmir: Kanyılmaz Matbaası.

- Ün Açıkgöz, K. (2003). *Aktif öğrenme*. İzmir: Eğitim Dünyası Yayınları.
- Ün Açıkgöz, K. (2005). *Etkili öğrenme ve öğretme*, 6.Baskı. İzmir: Eğitim Dünyası Yayınları.
- Ün Açıkgöz, K. (2005). *Aktif öğrenme*, 7.basım. İzmir: Eğitim Dünyası Yayınları Kanyılmaz Matbaası.
- Vural, B. (2004). *Öğretim faaliyetlerinde yöntem, teknik ve etkinlikler*. İstanbul: Hayat Yayıncılık.
- Watson, B. (1992). The essential elements of cooperative learning. *The American Biology Teacher*, 54(2), 84-86. doi:10.2307/4449413.
- Wilson-Jones, L. and Caston, M. C. (2004). Cooperative learning on academic achievement in elementary african american males. *Journal of Instructional Psychology*, 31(4), 280-283. Retrieved from <https://eric.ed.gov/?id=EJ774109>.
- Yaşar, Ş. (1998). Yapısalcı kuram ve öğretme-öğrenme süreci. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(1-2), 68-75. Erişim adresi http://libra.anadolu.edu.tr/makaleler/ef1998_8/141110.pdf.
- Yaşar, Ş., Sözer, E. ve Gültekin, M.(2000). *İlköğretimde öğretme-öğrenme süreci ve öğretmenin rolü*. 01-03 Eylül VIII.Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bilimsel Çalışmalar I, Trabzon.
- Yetkin, T. Ö. (2010). *İlköğretim 4.Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretiminde İşbirlikli Öğrenme Yönteminin Öğrencilerin Akademik Başarısına Ve Derse Yönelik Tutumlarına Etkisi*, (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Ankara.
- Yılar, M.B. (2015). *Sosyal Bilgiler Dersinde İşbirlikli Öğrenme Yöntemlerinin Öğrencilerin Akademik Başarılarına, Demokratik Tutumlarına Ve Sosyal Becerilerine Etkileri*, (Yayınlanmış Doktora Tezi). Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Erzurum.

- Yıldırım, A. (2003). *Kubaşık Öğrenme Yöntemi İle Geleneksel Öğrenme Yönteminin İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersinde Akademik Başarıyı Etkileme Düzeylerinin Karşılaştırılması*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gaziantep Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Gaziantep.
- Yıldırım, K. (2006). *Çoklu Zeka Kuramı Destekli Kubaşık Öğrenme Yönteminin İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Matematik Dersindeki Akademik Başarı, Benlik Saygısı ve Kalıcılığına Etkisi*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Adana.
- Yıldız, V. (1999). İşbirlikli öğrenme ile geleneksel öğrenme grupları arasındaki farklar. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16-17, 155-163. Erişim adresi <http://www.efdergi.hacettepe.edu.tr/yonetim/icerik/makaleler/1118-published.pdf>.
- Zorlu, Y., Sezek, F. (2016). Modellemeye dayalı öğrenme ile birlikte öğrenme yöntemlerinin öğrenme ortamları açısından etkilerinin incelenmesi. *Ekev Akademi Dergisi*, 20(68), 415-430. Erişim adresi http://www.ekevakademi.org/Makaleler/2078940177_18%20Yusuf%20ZORLU-Fatih%20SEZEK.pdf.

EKLER

Ek A: Toplum İçin Çalışanlar Ünitesi Başarı Testi

Sevgili Öğrenci,

Bu test sizin “Toplum İçin Çalışanlar” ünitesini ne kadar öğrendiğinizi belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Testte 40 adet çoktan seçmeli soru vardır. Testi yanıtlamanız için size verilen süre 40 dakikadır. Her sorunun yalnızca bir doğru yanıtı vardır. Soruların doğru yanıtını yuvarlak içine alınız. Aynı soruda birden fazla yanıt seçeneğini işaretlemeyiniz. Sınav kağıdında belirtilen yere adınızı, soyadınızı, sınıfınızı ve numaranızı yazmayı unutmayınız. Her doğru yanıt 2,5 puandır. Başarılar dilerim.

Gülcan KARA YILMAZ

Adı_Soyadı:

Sınıfı-Numarası:

SORULAR

1. Ayşen Sosyal Bilgiler dersinde ödev olarak toplumun temel ihtiyaçlarını anlatan bir pano düzenlemiştir. Buna göre Ayşen’in hazırladığı panoda aşağıdakilerden hangisi **yer almaz**?

- | | |
|----------------|-----------------------------|
| A. Eğitim Alma | C. Güven içinde yaşama |
| B. Spor yapma | D. Temiz bir çevrede yaşama |

2. Ahmet’in babası bir resmi kurumda çalışmaktadır. Aşağıdakilerden hangisi Ahmet’in babasının çalıştığı resmi kurum **olamaz**?

- | | |
|-------------|-----------|
| A. Hastane | C. Okul |
| B. Belediye | D. Dernek |

3. ve 4.soruları aşağıdaki parçaya göre yanıtlayınız.

Hakan öğretmeni ve sınıf arkadaşlarıyla piknik yapmak için yaylaya gitmişti. Hakan’ın ve arkadaşlarının anneleri onlara piknikte yemeleri için börekler, köfteler, kekler yapmıştı. Hakan ve arkadaşları yaylaya vardıklarında önce temiz havada

dolaştılar, sonrada top oynadılar. Hakan arkadaşlarına çok acıktığını söyledi. Arkadaşları da çok acıkmıştı. Hep birlikte yere temiz bir örtü serip yemeklerini yediler. Yemek bitince Hakan etrafına bakındı ve bir çok kişinin etrafa torba, peçete gibi çöplerini atmış olduğunu gördü. Arkadaşlarını uyardı, çöpleri toplamaları gerektiğini söyledi. Hakan ve arkadaşları çöpleri topladılar ve çöp kutusuna attılar.

3. Yukarıdaki parçada toplumun hangi temel ihtiyacına ilişkin bir durum vardır?

- A. Çevreyi koruma
B. Kültür varlıklarını koruma
C. Temizlik
D. Sağlıklı yaşama

4. Aşağıdaki sivil toplum kuruluşlarından hangisi parçada anlatılan temel ihtiyaca yönelik hizmet **vermez**?

- A. Türkiye Erozyonla Mücadele ve Ağaçlandırma Vakfı (TEMA)
B. Türkiye Çevreyi Koruma Ve Yeşillendirme Kurumu (TÜRÇEK)
C. Çevre ve Kültür Varlıklarını Koruma Derneği (ÇEKÜL)
D. Arama Kurtarma Vakfı (AKUT)

5. Mehmet'in dedesi bir sivil toplum kuruluşunda çalışmaktadır. Ve bu çalışmalarını karşılığında para almamaktadır. Mehmet'in dedesinin bu davranışına ne ad verilir?

- A. Gönüllülük
B. Dayanışma
C. Yardımlaşma
D. Hizmet

6. Bir ilköğretim okulunun 5.sınıfında okuyan Esra'ya sivil toplum kuruluşlarının özellikleri sorulmuştur. Esra soruya doğru yanıt verdiği göre Esra'nın yanıtı aşağıdakilerden hangisi **olamaz**?

- A. Toplumun ihtiyaçlarını gidermeye çalışırlar.
B. Dayanışma ve yardımlaşma içinde çalışırlar.
C. Çalışanları para alırlar.
D. Çalışanları gönüllü kişilerdir.

7.) 1. Türkiye Erozyonla Mücadele ve Ağaçlandırma Vakfı (TEMA)

2. Sağlık Ocağı
3. Çocuk Esirgeme Kurumu

Yukarıdakilerden hangisi veya hangileri sivil toplum kuruluşudur?

- A. Yalnız 2 C. 1 ve 2
B. 2 ve 3 D. Yalnız 1

8. Murat devlete bağlı olarak çalışan bir resmi kurumda görev yapmaktadır. Buna göre Murat için aşağıdakilerden hangisi **söylenemez**?

- A. Devlet tarafından görevlendirilir. C. Çalışma saatleri bellidir.
B. Gönüllü olarak çalışır. D. Maaş alır.

9.)1. Çalışanlar maaş alır.

2. Çalışma saatleri bellidir.
3. Çalışanlar gönüllüdürler.
4. Toplumun ihtiyaçlarını karşılamaya çalışırlar.
5. Topluma yararlı olacak faaliyetler yaparlar.
6. Anayasaya uymak zorundadırlar.

Yukarıdakilerden hangisi/hangileri resmi kurumlarla sivil toplum kuruluşlarının ortak özelliklerinden biridir?

- A. 4-5-6 C.2-5-3
B. 2-4-6 D.1-3-2

10. Aylin Sosyal Bilgiler dersinde öğretmeninden söz istemiş ve şöyle demiştir: Bu ünite de öğrendiğimiz gibi sivil toplum kuruluşlarının toplumumuza birçok yararları vardır. Sivil toplum kuruluşlarının toplumumuza sağladığı yararlar ;” Aylin’in cümlesini siz tamamlaydınız aşağıdakilerden hangisini **söylemezsiniz**?

- A. İnsanların yardımlaşmasını sağlar. C. İnsanların ihtiyaçlarına karşılık verir.
B. İnsanlara iş olanağı sağlar. D. Toplumun bilinçlenmesini sağlar.

11. Televizyonda yayınlanan bir bilgi yarışmasında insanların toplum içinde yaşamalarının **en önemli** nedeni sorulmuştur. Yarışmacı doğru yanıt verdiği göre yarışmacının yanıtı aşağıdakilerden hangisidir?

- A. Yardımlaşarak ihtiyaçlarını gidermek C. İyi ilişkiler kurmak
B. Birlikte çalışmak D. Arkadaşlık yapmak

12 ve 13. soruları aşağıdaki parçaya dayanarak yanıtlayınız.

Orhan ve ailesi alışverişe çıktıkları bir gün yolda kocaman bir bidon gördüler. Bu bidonun üzerinde pil, cep telefonu ve bilgisayar resimleri vardı. Resimlerin altında “elektronik cihazlarımızın eski parçalarını bu bidona atın” yazıyordu. Orhan’ın babası bu cihazların atıklarının doğada çok uzun süre yok olmadığı için sürekli çevreyi kirlettiğini ve bu uygulamanın çevreyi korumak için çok önemli bir uygulama olduğunu söyledi. Bu elektronik atıklar burada toplanıyor daha sonra yenilerinin yapımında kullanılmak üzere geri dönüşümleri yapılıyordu. Bu uygulama çevreyi koruma alanında hizmet veren bir sivil toplum kuruluşunun çalışmasıydı.

12. Bu uygulama aşağıdaki sivil toplum kuruluşlarından hangisinin çalışmaları sonucunda gerçekleştirilmiştir?

- A. Türkiye Erozyonla Mücadele ve Ağaçlandırma Vakfı (TEMA)
- B. Doğal Hayatı Koruma Derneği (DHKD)
- C. Türkiye Çevreyi Koruma Ve Yeşillendirme Kurumu (TÜRÇEK)
- D. Çevre ve Kültür Varlıklarını Koruma Derneği (ÇEKÜL)

13. Aşağıdakilerden hangisi bu uygulamanın yararlarından **değildir**?

- A. Çevreye zararlı atıkların bırakılmasını engeller.
- B. Daha ucuz elektronik parça almamızı sağlar.
- C. Elektronik atıkların zararları konusunda halkı bilgilendirir.
- D. Elektronik atıkların geri dönüşümünü sağlar.

14. Gülçin’in annesi resmi bir kurumda babası ise bir sivil toplum kuruluşunda çalışmaktadır. Gülçin annesi ile babasının farklı kurumlarda çalışmalarına rağmen ortak bir özellikleri olduğunu söylemektedir. Bu ortak özellik aşağıdakilerden hangisidir?

- A. Devlete bağlı çalışmaları
- B. Maaş almaları
- C. Gönüllü olmaları
- D. Toplum için çalışmaları

- 15.)**
- 1. Çevreyi koruma
 - 2. Kültür varlıklarını koruma
 - 3. Fabrikalar kurma
 - 4. Sağlık hizmetleri sunma
 - 5. Eğitime katkı sağlama
 - 6. Eğlence merkezleri açma.

Yukarıdakilerden hangileri sivil toplum kuruluşlarının etkinlik alanında yer **almaz**?

- A. 1-3 C. 3-5
B. 2-6 D. 3-6

16.) 1.Kızılay –Yeşilay

- 2.Anne Çocuk Eğitimi Vakfı (AÇEV)-Türk Eğitim Vakfı(TEV)
3.Türk Kalp Vakfı-Troya Vakfı
4.Verem Savaş Derneği- Fiziksel Engelliler Derneği

Yukarıda eşleştirilen sivil toplum kuruluşlarından hangisi/hangileri aynı etkinlik alanına hizmet **etmez**?

- A. 1-2 C. Yalnızca 3
B. 1-3 D. Yalnızca 2

17. Sizden sağlık alanında hizmet veren sivil toplum kuruluşlarını açıklayan bir liste yapmanız istenseydi bu listede aşağıdaki sivil toplum kuruluşlarından hangisi **yer almazdı**?

- A.Türk Diyabet Vakfı C. Lösemili Çocuklar Vakfı(LÖSEV)
B.Verem Savaş Derneği D. Anne Çocuk Eğitimi Vakfı (AÇEV)

18.) 1. Anne Çocuk Eğitimi Vakfı (AÇEV)

2. Türk Eğitim Vakfı(TEV)
3. Çevre ve Kültür Varlıklarını Koruma Derneği (ÇEKÜL)
4. Arama Kurtarma Vakfı (AKUT)
5. Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı (TEGV)

Yukarıdaki sivil toplum kuruluşlarından kaç tanesi eğitim alanında hizmet verir?

- A. 2 B. 3 C. 4 D. 5

19. Oktay: Evimize hırsız girdiğinde onları ararız.

Sevil: Onlar ülkemizin güvenliğini sağlarlar.

Koray: Onlar trafik kurallarına uyulmasını sağlamak için okulumuzun önünde çalışırlar.

Aşağıdakilerden hangisi Oktay, Sevil ve Koray'ın söylediği kurumlardan biri **olamaz**?

- A. Jandarma
B. Emniyet Müdürlüğü
C. Arama Kurtarma Vakfı (AKUT)
D. Türk Silahlı Kuvvetleri

20. Türk Eğitim Vakfı(TEV) – Doğal Hayatı Koruma Derneği(DHKD) – Troya Vakfı – Fiziksel Engelliler Derneği

Yukarıdaki sivil toplum kuruluşlarının hizmet verdikleri etkinlik alanlarının doğru sırası hangi seçenekte verilmiştir?

- A. Eğitim – Çevre – Kültür – Sağlık
B. Eğitim – Kültür – Sağlık – Çevre
C. Çevre – Sağlık – Kültür – Eğitim
D. Sağlık – Kültür – Çevre – Eğitim

21.) 1. Türk Kalp Vakfı

2. Troya Vakfı

3. İstanbul Kültür Sanat Vakfı

Yukarıdaki sivil toplum kuruluşlarından hangisi ya da hangileri kültür alanında faaliyet gösterir?

- A. Yalnız 3
B. 2 ve 3
C. Yalnız 2
D. 1 ve 2

22. Ahmet'e çeşitli sivil toplum kuruluşlarının adları verilmiş ve yanlarına bu sivil toplum kuruluşlarının hizmet verdiği etkinlik alanlarını yazması istenmiştir. Ahmet'in verdiği yanıtlar aşağıdaki gibidir. Buna göre Ahmet kaç sivil toplum kuruluşunun hizmet verdiği etkinlik alanını doğru bilmiştir?Ahmet'in yanıtları: TEMA – Çevre, Troya Vakfı–Kültür, Fiziksel EngellilerDerneği– Eğitim, Anne Çocuk Eğitimi Vakfı(AÇEV) – Sağlık

- A. 1
B. 3
C. 2
D. 4

23. Arda'nın babası Arda'ya o gün ücretsiz olarak verilen arama-kurtarma ve ilkyardım kurslarına katılmak için bir sivil toplum kuruluşuna üye olduğunu söylemiştir. Arda'nın babasının üye olduğu sivil toplum kuruluşu aşağıdakilerden hangisidir?

- A. Kızılay
B. Arama Kurtarma Derneği(AKUT) (DHKD)
C. Yeşilay
D. Doğal Hayatı Koruma Derneği

- 24.) 1. Çevrenin korunması için çalışmalar yapar.
2. Kültür varlıklarının korunması için çalışmalar yapar.
3. “7 Bölge 7 Kent” adlı bir projesi vardır.

Yukarıda özellikleri verilen sivil toplum kuruluşu aşağıdakilerden hangisidir?

- A. Çevre ve Kültür Varlıklarını Koruma Vakfı(ÇEKÜL)
B. Türkiye Erozyonla Mücadele ve Ağaçlandırma Vakfı(TEMA)
C. Doğal Hayatı Koruma Derneği (DHKD)
D. Anne Çocuk Eğitimi Vakfı(AÇEV)

25. Okulunuza Türk Diyabet Vakfı’nda çalışanların vakıflarını tanıtmak için geldiğini düşünün. Vakıflarının verdiği hizmetler arasında aşağıdakilerden hangisinin olduğunu **söyemezlerdi?**

- A. Ücretsiz muayene yapmak
B. Diyabet hastalarına yardımcı olmak
C. Böbrek hastalarına yardımcı olmak
D. Topluma diyabet hastalığı hakkında bilgi vermek

26. Erkan’ın arkadaşı bir hastalığa yakalanmıştı. Ve ona organ nakli yapılması gerekiyordu. Ancak uygun organ bulunamıyordu. Bir gün bir sivil toplum kuruluşunun organ naklinin yaygınlaşması için çalışmalar yaptığını öğrendiler. Bu sivil toplum kuruluşu aşağıdakilerden hangisidir?

- A. Türk Böbrek Vakfı
B. Türk Kalp Vakfı
C. Yeşilay
D. Verem Savaş Derneği

27. Özlem annesiyle alışveriş merkezine gitmişti. Orada Türkiye Erozyonla Mücadele ve Ağaçlandırma Vakfı (TEMA)’da çalışan kişilerle karşılaştılar. Bu kişiler onlara Türkiye Erozyonla Mücadele ve Ağaçlandırma Vakfı (TEMA)’yı anlatan bir kitapçık verdiler. Bu kitapçıkta Türkiye Erozyonla Mücadele ve Ağaçlandırma Vakfı (TEMA)’nın görevleri adlı bir bölümde vardı. Aşağıdakilerden etkinliklerden hangisi Özlem’e verilen kitapçıkta **yer almaz?**

- A. Ağaç dikmek
B. Erozyona karşı önlem almak
C. Kültür varlıklarını korumak
D. Çölleşmeye karşı önlem almak

28. Tuana'nın ailesi ile gittiği bir Japonya seyahatinde tanıştığı Keiko adlı bir arkadaşı Tuana'ya dünyadaki bütün çocuklara yönelik yardım yapan bir sivil toplum kuruluşunun tebrik kartlarını vermiştir. Keiko'nun arkadaşına verdiği tebrik kartları aşağıdaki sivil toplum kuruluşlarından hangisine aittir?

- A. Anne Çocuk Eğitim Vakfı (AÇEV)
B. Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı(TEGV)
C. UNICEF
D. Green Peace (Yeşil Barış)

29. Erdem o gün okuldan eve giderken yolun kenarında kaldırıma oturmuş yaşlı bir teyze gördü. Teyzeye neden kaldırımda oturduğunu sordu. Yaşlı teyze ona evi olmadığını söyledi. Erdem'de yaşlı teyzeye devletin evi olmayanlara baktığı bir kurum olduğunu onu bu kuruma götürebileceğini söyledi. Erdem'in yaşlı teyzeyi götürdüğü kurum aşağıdakilerden hangisidir?

- A. Darülaceze
B. Huzurevi
C. Kızılay
D. Çocuk Esirgeme Kurumu

30.) Oya: Ben bir hemşireyim ve devlet hastanesinde çalışıyorum.

Işık: Ben bir hemşireyim ve Verem Savaş Derneği'nde sağlık kontrolü yapıyorum.

Oya ve Işık ile ilgili aşağıdaki yargılardan hangisi **yanlıştır**?

- A. Oya çalışmaları karşılığında para alır. C. Işık çalışmaları karşılığında para alır.
B. Işık çalışmaları karşılığında para almaz. D. Oya'nın çalışma saatleri bellidir.

31.) Tuğba: Benim annemin üyesi olduğu sivil toplum kuruluşunun "7 Çok Geç" adlı bir kampanyası var.

Pelin: Benim annemin üyesi olduğu sivil toplum kuruluşu sigara, alkol ve uyuşturucu kullanımını önlemek çalışmalar yapıyor.

Demet: Benim annemin üyesi olduğu sivil toplum kuruluşunun ateşböceği adlı öğrenim birimleri var. Bu öğrenim birimlerinde öğrencilere ücretsiz eğitim veriliyor.

Tuğba, Pelin ve Demet'in annelerinin üyesi oldukları sivil toplum kuruluşları sırasıyla aşağıdakilerden hangisinde doğru olarak verilmiştir?

- A. Anne Çocuk Eğitimi Vakfı(AÇEV)-Yeşilay-Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı(TEGV)
- B. Anne Çocuk Eğitimi Vakfı(AÇEV)-Yeşilay-Türkiye Eğitim Vakfı(TEV)
- C. Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı(TEGV)- Kızılay- Türkiye Eğitim Vakfı(TEV)
- D. Türkiye Eğitim Vakfı(TEV)-Kızılay- Anne Çocuk Eğitimi Vakfı(AÇEV)

32. Burak okula gitmeyi çok seven başarılı ve sağlıklı bir öğrencidir. Ancak ailesinin maddi durumu iyi olmadığı için okuyamamaktadır. Aşağıdaki sivil toplum kuruluşlarından hangisi Burak'ın eğitimini sürdürebilmesi için ona yardım eder?

- A. Doğal Hayatı Koruma Derneği (DHKD)
- B. Anne ve Çocuk Eğitimi Vakfı
- C. Kızılay
- D. Türkiye Eğitim Vakfı (TEV)

33. Berna'nın öğretmeni "Sivil toplum kuruluşlarını anlatırken öğrencilerine bir toplumda birçok sivil toplum kuruluşunun kurulmuş olması o toplumda yaşayan insanlar arasında duygusunun gelişmiş olduğunu gösterir" dedi. Berna'nın öğretmenin cümlesindeki, boşluğu siz doldursanız aşağıdaki sözcüklerden hangisini **yazmazdınız?**

- A. Dayanışma
- B. Bencillik
- C. Yardımlaşma
- D. Duyarlılık

34. Aşağıdakilerden hangisinde sivil toplum kuruluşu ve verdiği hizmet doğru olarak eşleştirilmiştir?

- A. Türkiye Erozyonla Mücadele ve Ağaçlandırma Vakfı(TEMA)–Sokak çocuklarını eğitmek
- B. Lösemili Çocuklar Eğitim Vakfı(LÖSEV) – Muhtaçlara ev bulmak
- C. Kızılay – Çevreyi korumak
- D. Çevre ve Kültür Varlıklarını Koruma Derneği (ÇEKÜL) – Çevre ve kültür varlıklarını korumak

35. Öğretmeniniz Türk Silahlı Kuvvetlerinin çalışmalarını anlatan bir kompozisyon yazmanızı istedi. Kompozisyonunuzda aşağıdaki yargılardan hangisi **yer almaz?**

- A. Ülkemizin güvenliğini sağlar.

- B. Devlet tarafından kurulmuştur.
- C. Çalışanları devlet tarafından görevlendirilir.
- D. Gönüllüler görev yapar.

36. 1. Toplumdaki bilinçli ve duyarlı insanların sayısı artar.

2. Toplumun ihtiyaçları karşılanır.
3. İnsanlar daha zengin olur.
4. İnsanlar arasında dayanışma olur.
5. İnsanlar kolayca iş bulur.

Bir toplumda sivil toplum kuruluşlarının sayısının artması yukarıdakilerden hangisine/hangilerine **neden olmaz?**

- A. 1-3 B. 3-5 C. 2-3 D.1-5

37. Ece: Kızılay Güney Asya'da yaşanan deprem felaketi sonrasında Güney Asya'daki depremzedelere yardım kampanyası başlatmış ve onların çeşitli ihtiyaçlarını gidermiştir. Buna göre Kızılay'la ilgili aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir?

- A. Kızılay ülkemizin komşularına da yardım yapar.
- B. Kızılay sadece ülkemizdeki afetzedelere yardım yapar.
- C. Kızılay sadece yabancı ülkelere yardım yapar.
- D. Kızılay ihtiyacı olan her ülkeye yardım yapar.

38. Kutay ailesi olmadığı için bir kurumda yaşadığını ve bu kurumda kendisi gibi ailesi olmayan ya da ailesinin bakamadığı çocukların yaşadığını söylemektedir. Kutay'ın yaşadığı kurum aşağıdakilerden hangisidir?

- A. Çocuk Esirgeme Kurumu C. Kızılay
- B. Anne Çocuk Eğitimi Vakfı(AÇEV) D. Darülaceze

39. Kardelen: Bizim kasabamızda olmadığı için ben bilgisayarın ne olduğunu bilmiyordum. Ama geçen yaz kasabamızı ateşböceği adlı bir otobüs geldi. İçinde bilgisayarlar, kitaplar, boyalar vardı. İçindeki öğretmenler bize bilgisayar kullanmayı öğretti. Bilgisayarı ben ilk kez ateşböceği otobüsünde gördüm. Kardelen'in kasabasına ateşböceği adlı gezici öğrenim birimini götüren sivil toplum kuruluşu aşağıdakilerden hangisidir?

- A. Anne Çocuk Eğitimi Vakfı(AÇEV) C. Türkiye Eğitim Vakfı (TEV)
B. Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı(TEGV) D. Çocuk Esirgeme Kurumu

- 40.) 1. Birleşerek üretim yapmak
2. Birleşerek topluma yardım etmek
3. Dayanışma yoluyla toplumu bilinçlendirmek

Yukarıdaki özelliklerden hangisi ya da hangileri sivil toplum kuruluşlarının amaçlarından **değildir**?

- A. Yalnızca 2 C. Yalnızca 1
B. 2 ve 3 D. 1 ve 2

Ek B: Sosyal Beceri Ölçeği

Maddeler	Her zaman (4)	Sık sık (3)	Ara sıra (2)	Hiçbir Zaman (1)
1.Arkadaşım güzel bir şey yaptığında onu tebrik ederim.				
2.Arkadaşım herhangi bir şeye üzüldüğünde, onunla üzüntüsünü konuşarak paylaşıyorum.				
3.Arkadaşlarıma ve öğretmenlerime “günaydın, iyi günler, iyi akşamlar “ derim.				
4.Arkadaşım hoşuma gitmeyen bir şey yaptığında ona söylerim.				
5.Bir konuyu anlamadığımda öğretmenime anlamadığımı ve bir daha tekrar etmesini söylerim.				
6.Ödevimi yapamadığımda öğretmenime nedenini, o sormadan söylerim.				
7.Sınıfımıza yeni gelen öğrenciyle hemen tanışırım.				
8.Grup çalışması yaparken fikirlerimi söylerim.				
9.Yanlış yapan bir arkadaşımın hatasını kırıncı olmadan söylerim.				
10.Öğrendiğim bir bilgiyi arkadaşlarıma anlatırım.				
11.Yere düşen arkadaşımı kaldırdığımda ona yardım ettiğim için mutlu olurum.				
12.Arkadaşım başka bir öğrenciyi dövmek istediğinde onu engellerim.				
13.Sınıf işlerini gönüllü yaparım.				
14.Çevremi temiz tutarım.				
15.Çatışılan durumlarda uzlaşabilmek için yeni öneriler geliştiririm.				
16.Yardıma muhtaç insanlar için dua ederim.				
17.Kötü bir olayı sinirlenmeden olumlu bir şekilde düzeltirim.				
18.Yolda gördüğüm taşı kenara koyarım.				
19.Herkese eşit davranırım.				
20.Yardıma ihtiyacı olan insanlara elimden geldiğince yardım ederim.				

Ek C: Günlük Plan

Sınıf Düzeyi	Kazanım	Beklenen Performans	Süre	Puanlama Yöntemi
5. Sınıf	Sivil Toplum Kuruluşlarının Etkinliklerini ve Sonuçlarını Değerlendirir.	Araştırma, yaratıcılık, afiş, slogan ve amblem oluşturma	1 HAFTA	Dereceli Puanlama Anahtarı

TOPLUM İÇİN ÇALIŞANLAR GÜNLÜK PLAN	DERS SAATİ: 3 DERS
AD SOYAD:	SINIF: 5-B SINIFI
ÖĞRETMEN: GÜLCAN KARA YILMAZ	TARİH: 21 MART 2014
DERS: Sosyal Bilgiler	ÜNİTE: TOPLUM İÇİN ÇALIŞANLAR

Bu çalışmayı başarıyla tamamlayabilmeniz için aşağıdaki adımları izlemelisiniz.

1. Kendi aranızda bir grup oluşturmalı, planlı ve uyumlu çalışmalısınız.
2. Örgütünüzün hangi alanda faaliyet göstereceğini, sivil toplum kuruluşunuzun ismini, amaçlarını, hedeflerini belirlemelisiniz.
3. Kuracağınız sivil toplum örgütünü tanıtan bir afiş ile birlikte kurumu ifade eden bir logo veya amblem bulmalı, sloganınızı belirlemelisiniz.
4. Çalışmanızda kullanmak üzere yanınızda bir adet makas, bir adet renkli karton, renkli kalemler, kullanabileceğiniz çeşitli görsel malzeme ve yapıştırıcı bulundurmalısınız.
5. Çalışmanızın sonunda, grup için ortak bir sunum hazırlamalı, bu sunumda sivil toplum kuruluşunuzun özellikleri ve faaliyetleri (yapacağı çalışmaları, amaçları ve giderlerini nasıl karşılayacağı) yer almalıdır.
6. Sunum sırasında hazırladığınız afiş, pano ve ambleminizi tahtaya asmalısınız.

Bu çalışmanız sırasında görevinizin not değerlendirilmesinin son şekli, öğretmeninizin gözlemleri sonucunda sınıfta yapılacaktır. Grup notu alınacaktır ve bu not grup üyelerinin tümü için geçerli olacaktır.

Ödevin aşağıda belirtilen ölçütler doğrultusunda değerlendirilecektir.

İçerik	: 30
Görsel materyal kullanımı	: 20
Grup çalışması	: 20
Ana dilimizin yazım kuralları ve kağıt düzeni	:15
Sunum	: 15

Sevgili öğrenciler,

Sizden; sınıf içinde oluşturduğumuz 4 kişilik gruplarda, öğrendiğiniz bilgilerden de yararlanarak eğitim, sağlık, çevre, güvenlik veya insan hakları alanlarından, kendi isteğiniz ve ilgileriniz doğrultusunda belirlediğimiz alanda çalışacak bir sivil toplum kuruluşu oluşturmanızı, amaçlarını, faaliyetlerini, afiş, amblem ve sloganını yaratmanızı istiyorum.

Bu çalışma 3 ders saatinde, GRUP ÇALIŞMASI şeklinde ders içi etkinlik olarak sınıfta tamamlanacaktır. Ancak tabii ki çalışmalarınızı grupça planladığınız şekilde evde devam ettirebilirsiniz. İlk 1 ders saatinde sınıf içinde çalışmalar tamamlanacak, 2 ve 3. ders saatinde ise grup üyeleri, sivil toplum kuruluşunu sınıf içinde tanıtacaktır.

Çalışmanın bitiş tarihi:

- Grubunuz, çalışmanızı bir grup dosyası olarak hazırlamalısınız. Sunum için bu dosyanın bir eşi de sizde bulunmalı.
- Ödevin kapağında grubunuza ait ve ödevin içeriğine dair bilgi olmalı.
- Ödevini el yazısı ya da bilgisayarla yazabilirsiniz.

PUAN	İÇERİK
30	• Sivil toplum kuruluşunun amaçları, faaliyetleri çok güzel açıklanmış.
20	• Sivil toplum kuruluşunun amaçları, faaliyetleri güzel açıklanmış.
10	• Sivil toplum kuruluşunun amaçları, faaliyetleri yeterli düzeyde açıklanmamış.

DERCELİ PUANLAMA ANAHTARI

AÇIKLAMA:

PUAN	GÖRSEL MATERYAL KULLANIMI
20	• Oluşturulan afiş, amblem ve slogan; sivil toplum örgütünü çok güzel ifade etmiş.
15	• Oluşturulan afiş, amblem ve slogan; oluşturulan sivil toplum örgütünü güzel ifade etmiş.
5	• Oluşturulan afiş, amblem ve slogan sivil toplum örgütünü yeteri kadar iyi ifade etmemiş.

PUAN	GRUP ÇALIŞMASI
20	<ul style="list-style-type: none"> Gruptaki çalışma düzeni, grup içi uyum ve iş paylaşımı çok iyi yapılmış.
15	<ul style="list-style-type: none"> Gruptaki çalışma düzeni, grup içi uyum ve iş paylaşımı iyi yapılmış.
5	<ul style="list-style-type: none"> Gruptaki çalışma düzeni ve grup içi uyumda sorunlar olmuş iş paylaşımı yapılamamış

PUAN	ANA DİLİMİZİN YAZIM KURALLARI VE KAĞIT DÜZENİ
15	<ul style="list-style-type: none"> Ana dilimizin yazım kurallarına tamamen uyulmuş. 3'den az yazım ve imla hatası yapılmış. kağıt düzeni ve dosya oluşturma çok iyi yapılmış.
10	<ul style="list-style-type: none"> Ana dilimizin yazım kurallarında bazı yanlışlar yapılmış. 3 ile 5 arasında yazım ve imla hatası yapılmış, kağıt düzeni ve dosya oluşturma iyi olmuş
5	<ul style="list-style-type: none"> Ana dilimizin yazım kurallarına hiç dikkat edilmemiş. 5'den fazla yazım ve imla hatası yapılmış, kağıt düzenine hiç dikkat edilmemiş.

PUAN	SUNUM
15	<ul style="list-style-type: none"> İzleyicilerin dikkat ve ilgisini çekecek şekilde, çalışmalarını çok iyi sundular.
10	<ul style="list-style-type: none"> İzleyicilerin dikkat ve ilgisini çekmede bazı zorluklar yaşandı, çalışmalarını sundular.
5	<ul style="list-style-type: none"> İzleyicilerin dikkati çekmede ve sunumda zorluk yaşandı, çalışmalarını iyi aktaramadılar.

ÖZ DEĞERLENDİRME FORMU

Grup üyeleri bu formu, ayrı ayrı dolduracak ve grup dosyasına koyacaktır.

Adı ve Soyadı :
Sınıfı :5-B
No :

ACIKLAMA: Aşağıdaki tabloda performans ödevi boyunca çalışmalarını en iyi şekilde ifade eden seçeneğin altına (X) işareti koyun.

Burada vereceğin yanıtlar, sadece senin bu çalışma sırasındaki, kendi duygu ve düşüncelerinin farkına varman için hazırlanmıştır.

DEĞERLENDİRİLECEK TUTUM VE DAVRANIŞLAR	DERECELER		
	Her zaman	Bazen	Hiçbir zaman
1. Planlı çalışmaya özen gösterdim.			
2. Görevimde, grup ile uyumlu çalıştım.			
3. Sivil toplum kuruluşlarının önemini fark ettim.			
4. Sivil toplum kuruluşlarının günlük yaşama etkilerini fark ettim.			
5. Çözüm önerileri getirirken zorluk çektim.			
6. Çalışmalarım sırasında zamanımı verimli biçimde kullandım.			
7. Bu çalışmayı severek yaptım.			

Bu etkinlik sırasında en iyi yaptığım şeyler ve diğer yorumlarım:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Ek D: Araştırma İzni-1

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne

MUĞLA

Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Eğitimi Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı yüksek lisans öğrenciniz Gülcan KARA YILMAZ tarafından hazırlanan " İşbirlikli Öğrenmenin Ortaokul 5.Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Öğrencilerin Akademik Başarısına ve Sosyal Katılım Becerisine Etkisi " başlıklı yüksek lisans tez çalışmasında, tarafımdan geliştirilen "Toplum İçin Çalışanlar Ünitesi Başarı Testi"nin kullanmasında bir sakınca yoktur.



Berfu KIZILASLAN TUNÇER

Adres:
Çanakkale On sekiz Mart Üniversitesi
Eğitim Fakültesi
Sınıf Öğretmenliği A.B.D.
Tel: (286)2171303-3060
e-Posta: berfutuncer@gmail.com

Ek E: Araştırma İzni-2

Re: tez

yasemin yurdakavustu <cacik_kazma@yahoo.com>

21.3.2014 (Cum) 20:52

Kime:Gülcan KARA YILMAZ <gulcankara_@hotmail.com>;

Merhaba,

Hazırlamış olduğum Sosyal Beceri Ölçeği'ni kendi grubu içinde geçerlik ve güvenilirliğini bularak kullanabilirsiniz. Bu mailimin çıktısını PDF çıktısı olarak alırsanız, tezinizin arkasına imzam olmadan ekleyebilirsiniz. Başarılar diliyorum, Yasemin YURDAKAVUŞTU

On Monday, March 17, 2014 9:41 AM, Gülcan KARA YILMAZ <gulcankara_@hotmail.com> wrote:

merhaba ben Gülcan Kara Yılmaz. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi'nde Yüksek lisans yapmaktayım.

İLKÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNDE DUYGUSAL ZEKA

VE SOSYAL BECERİ DÜZEYLERİ adlı tezinizde kullandığınız 20 soruluk sosyal beceri anketini kullanabilir miyim? cevap yazarsanız çok sevinirim.



ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Soyad, Ad: KARA YILMAZ, Gülcan

Doğum Yeri ve Tarihi: Muğla-1986

Eposta: gulcankara_@hotmail.com

Telefon: 0555 624 21 25

EĞİTİM BİLGİLERİ

Derece	Kurum	Yıl
Lise	Muğla Anadolu Öğretmen Lisesi	2004
Lisans	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi / Eğitim Fakültesi / Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	2008
Yüksek Lisans	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	2017

İŞ TECRÜBESİ

Görev	Kurum	Yıl
Öğretmen (MEB)	Aydın Sultanhisar Salavatlı Ortaokulu	2012-2013
Öğretmen (MEB)	Muğla Yatağan Bencik Ortaokulu	2013-